

Forvaltningsrevisjon | Bergen kommune

Kvalitet i barnehager

April 2026

«Forvaltningsrevisjon av kvalitet i
barnehager»

April 2026

Rapporten er utarbeidet for Bergen
kommune av Deloitte AS.

Deloitte AS
Postboks 6013 Postterminalen,
5892 Bergen
tlf: 55 21 81 00
www.deloitte.no
forvaltningsrevisjon@deloitte.no

Deloitte AS

Sammendrag

Deloitte har gjennomført en forvaltningsrevisjon av kvalitet i barnehager i Bergen kommune. Prosjektet ble bestilt av kontrollutvalget i Bergen kommune 26.08.2025 i sak 76/25. Formålet med forvaltningsrevisjonen har vært todelt. For det første har det vært et formål å få bedre innsikt i finansiering av kommunale og private barnehager. For det andre har det vært et formål med prosjektet å undersøke om kommunen sikrer tilrettelegging til barn med nedsatt funksjonsevne og språkutvikling for minoritetsspråklige barn. I undersøkelsen er det gjennomført dokumentanalyse, økonomisk analyse og intervju. Oppdraget er gjennomført i tidsrommet september 2025 til februar 2026.

I revisjonsperioden har det blitt gjennomført en omorganisering av det spesialpedagogiske feltet i Bergen kommune, i henhold til vedtak om dette i Bergen bystyre i juni 2025.¹ Omorganiseringen ble iverksatt 1. januar 2026 og har blant annet medført følgende endringer:

- Etat for spesialpedagogiske tjenester endrer navn til Etat for tilrettelagt oppvekst
- De fire resultatenehetene pedagogisk-psykologisk senter (PPS) avvikles.
 - Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) organiseres samlet i Etat for tilrettelagt oppvekst.
 - Dagens fagsentre organiseres i Etat for tilrettelagt oppvekst som ressurscenter. De ansatte har arbeidssted i barnehager med ledelse/stab lokalisert i Etat for tilrettelagt oppvekst.
 - Ansatte med spisskompetanse samles i en egen avdeling i ressurscenteret. Dette omfatter migrasjonspedagoger og -medarbeidere i migrasjonspedagogisk fagteam, som frem til omorganiseringen var organisert under Etat for barnehage.

Under oppsummerer vi Deloitte's funn og vurderinger fra forvaltningsrevisjonen.

Det er forskjeller i kommunens kostnader for kommunale og private barnehager.

For det første er selve kostnadsstrukturen ulik. Kommunens utgifter til kommunale barnehager er direkte kostnader som dekker faktiske utgifter til lønn, pensjon, drift og lokaler. For de private barnehagene er kommunens kostnad en overføring i form av et beregnet tilskudd. Denne beregningen er basert på kommunens egne driftskostnader i kommunale barnehager to år tidligere, noe som skaper en tidsforsinkelse. I tillegg indeksjusteres tilskuddet til private barnehager for å kompensere for pris- og lønnsvekst fra regnskapsåret til tilskuddsåret. Dette innebærer at tilskuddet til de private barnehagene er basert på et eldre og potensielt lavere kostnadsnivå enn det de kommunale barnehagene opererer med i sanntid. Det er samtidig viktig å understreke at kommunen følger den nasjonale forskriften for tildeling av tilskudd, og at det her blir satt krav om at man baserer tilskudd på kommunale kostnader fra to år tilbake.

Tallene for 2024 viser en forskjell i gjennomsnittskostnad per enhet for kommunen. Samtidig beregnes tilskuddet til private barnehager på tidligere kostnader hos de offentlige barnehagene, noe som medfører kostnadsforskjeller på grunn av en tidsforsinkelse knyttet til prisnivå.

¹ Bergen kommune. Omorganisering av det spesialpedagogiske feltet i Bergen kommune. Vedtatt av Bergen bystyre i sak 225/25 den 18. juni 2025.

Ettersom det er betydelig flere private enn kommunale barnehager i kommunen utgjør de totale tilskuddene til private barnehager den største andelen av kommunens samlede barnehageutgifter i 2024. Hele 59 prosent av de totale utgiftene gikk til de private barnehagene, mens 41 prosent gikk til de kommunale.

Bergen kommune har etablert tilfredsstillende system og rutiner for tildeling av tilskudd til private barnehager

Ansvar for tildeling av driftstilskudd er tydelig plassert hos Økonomiseksjonen, og myndigheten til å fatte vedtak er formelt delegert til seksjonens leder. Internt i seksjonen er oppgavene ytterligere fordelt, hvor en hovedansvarlig rådgiver utfører arbeidet, noe som sikrer kontinuitet. Det er også en tydelig arbeidsdeling mellom ulike enheter: Barnehagemyndigheten har ansvaret for å samle inn barnetall fra de private barnehagene, mens Økonomiseksjonen bruker disse dataene til å beregne og utbetale tilskuddet.

Bergen kommune har delvis etablert tilfredsstillende system og rutiner for tildeling av tilskudd til barnehager for tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne. Kommunen har etablert tilfredsstillende system og rutiner for tildeling av tilskudd for språkutvikling til minoritetsspråklige barn.

Fordelingen av roller, myndighet og oppgaver når det gjelder arbeidet med **tilskudd til individuell tilrettelegging** (barnehageloven § 37) er delvis tydelig og hensiktsmessig fordelt. Ansvar for å fatte vedtak er formelt og tydelig plassert hos Etat for tilrettelagt oppvekst, og dette er også dokumentert i etatens årsoppdrag. Samtidig avdekker undersøkelsen noen utfordringer i den interne organiseringen som kan skape uklarhet og ulik praksis på tvers av de tidligere fagsentrene i de pedagogisk psykologiske sentrene (PPS-ene). Deloitte merker seg at Bergen kommune fra 1.1.2026 har samlet hele PPT og et nytt ressurscenter i den nye Etat for tilrettelagt oppvekst, og at noe av årsaken til dette er å sikre mer ensartet praksis på tvers av byområdene.

Bergen kommune har i all hovedsak etablert tilstrekkelig rutiner for arbeid med tilskudd til individuell tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen. Det er dokumenterte prosedyrer for saksgang og klagebehandling, og en felles mal for vedtak. Deloitte merker seg at etaten er i prosess med å utarbeide en veileder for arbeidet med saksbehandling etter § 37 i barnehageloven. Utarbeidelse av en veileder fremstår som nyttig og hensiktsmessig for å sikre en enhetlig prosess i behandling av søknader om tilskudd på området.

Samtidig avdekker undersøkelsen også noen svakheter og utfordringer knyttet til kvalitetssikring og enhetlig praksis. Deloitte vurderer at det er risiko for personavhengighet ved at alle vedtak om tilskudd til individuell tilrettelegging blir kvalitetssikret av én enkelt rådgiver. Dette er også noe etaten selv påpeker i intervju. Det blir også påpekt at det har vært ulik praksis på tvers av byområdene, og at det per utgangen av 2025 ikke er etablert en felles og tydelig praksis for arbeid med tilskudd til individuell tilrettelegging. Deloitte merker seg at etaten er oppmerksom på dette, og at omorganiseringen fra 1.1.2026 blant annet har som målsetting å sikre mer ensartet praksis og rutiner.

Undersøkelsen viser at det ikke gjennomføres risikovurderinger av Etat for tilrettelagt oppvekst sitt arbeid med tilskudd til barnehagene, og at kommunen, utenom fakturakontroll, ikke har systemer for å følge opp barnehagenes bruk av tilskudd for individuell tilrettelegging. Deloitte mener at dette er uheldig, og at det er en svakhet i kommunens internkontroll på området. Kommunen bruker et betydelig, og økende beløp på tilskudd på dette området årlig, og Deloitte

mener at det vil være hensiktsmessig å sikre at kommunen har oversikt over eksempelvis hva som fungerer godt og hva som kan forbedres i arbeidet med tilskudd på dette området.

Undersøkelsen viser at fordelingen av roller, myndighet og oppgaver er tydelig og hensiktsmessig når det gjelder arbeidet med **støttetiltak og tilskudd for barnehager med høy andel minoritetsspråklige barn**. Ansvar er på undersøkelsestidspunktet tydelig plassert hos Etat for barnehage, noe som er formelt dokumentert i årsoppdraget til etaten. Undersøkelsen viser at det er etablert en strategisk fagplan for migrasjonspedagogisk arbeid i barnehagen, med overordnet mål og delmål. Deloitte merker seg at fagplanen, etter flere endringer på feltet, er noe utdatert, men at etaten på revisjonstidspunktet er i prosess med å utarbeide oppdatert fagplan i forbindelse med at ansvaret for det migrasjonspedagogiske feltet ble flyttet fra Etat for barnehage til Etat for tilrettelagt oppvekst fra januar 2026.

Deloitte vurderer at kommunen har etablert tilstrekkelig rutiner for arbeid med tilskudd til barnehager med minoritetsspråklige barn. Det er etablert en tydelig og formalisert prosess for hvordan barnehagene som kvalifiserer for tilskudd på bakgrunn av andel minoritetsspråklige barn i barnehagen, kan anmode kommunen om tilskudd. Prosessen er formalisert gjennom en egen tilskuddsportal hvor det er etablert rollefordeling for saksbehandlere. Det er videre en klar intern organisering med dedikerte ressurser, og ansvarsdelingen mellom Etat for barnehage (faglig ansvar og tildeling) og Økonomiseksjonen (kvalitetssikring av utbetalinger) ved utbetaling av tilskudd fremstår som klart definert. Oppfølgingen er også hensiktsmessig etter Deloitte vurdering, med krav om rapportering fra barnehagene, informasjonsmøter og obligatoriske nettverkssamlinger.

Barnehagene med minoritetsspråklige barn kan også søke om **støttetiltak fra migrasjonspedagogisk fagteam**, uavhengig av om de mottar tilskudd på dette området. Deloitte vurderer at rutineene for vurdering og tildeling av støttetiltak i liten grad er formaliserte. Det er etablert et henvendelsesskjema og migrasjonspedagogene har faste møter der man drøfter henvendelser mv., men det er ikke etablert kriterier eller lignende for hvordan disse henvendelsene skal vurderes. Deloitte merker seg at kommunen erfarer økt pågang av henvendelser for støttetiltak, samtidig som det kuttes i finansiering fra både kommunen og staten. Deloitte mener derfor at kommunen bør vurdere om det kan være behov for å i større grad etablere retningslinjer, kriterier eller lignende for å blant annet kunne prioritere oppdrag fremover.

Kommunen legger til rette for et godt barnehagetilbud for minoritetsspråklige barn i private og kommunale barnehager gjennom flere tiltak, selv om det vises til at nåværende nasjonale tilskudd og støttetiltak er under endring.

Kommunen ved Etat for barnehage, arbeider godt med å informere barnehagene om støttetiltak og tilskudd og det er videre etablert flere ordninger som barnehagene verdsetter høyt. Blant annet får migrasjonspedagogisk fagteam svært gode skussmål og beskrives av flere intervjuede i barnehagene som "uvurderlig" for arbeidet med språkutvikling og inkludering i barnehagene. I tilbakemeldinger fra barnehager i kommunens egen evaluering fra 2024, konkluderes det med at tiltakene er "relevante og nyttige" for barnehagens arbeid på området.

Basert på undersøkelsen som er gjennomført, vurderer Deloitte at barnehagene arbeider aktivt med språkutvikling, men at de møter utfordringer knyttet til ressurser, forutsigbarhet og kompetanse. Det blir blant annet påpekt at høyt sykefravær og sen tildeling av midler gjør det vanskelig å bruke ressursene optimalt og målrettet. Deloitte vil understreke at barnehagene

skal sikre at det er tilstrekkelig bemanning, og at dette blant annet må vurderes ut fra barnegruppens størrelse og barnas behov.

Barnehagene i kommunen arbeider aktivt med å sikre et tilrettelagt tilbud til barn med nedsatt funksjonsevne, men det er noen forbedringspunkt som ytterlige kan legge til rette for dette arbeidet.

Undersøkelsen viser blant annet at kommunen informerer godt om individuell tilrettelegging på kommunens nettsider og i dialog mellom den enkelte saksbehandler og barnehagestyrer, men at det ikke jevnlig blir informert om tilskudd for individuell tilrettelegging på styrersamlinger (siste informasjon ble gitt for to år siden) og at det har variert på tvers av byområdene i hvilken grad man har fått informasjon om dette på de lokale styrersamlingene gjennom PPS-ene. Videre viser undersøkelsen at barnehagene etterlyser mer kompetanse og opplæring når det gjelder eksempelvis diagnoser man ikke har erfaring med i barnehagen, men samtidig har ikke barnehagene kjennskap til at man kan søke om tilskudd til for eksempel opplæring av ansatte som et tiltak for individuell tilrettelegging i barnehagen. Deloitte mener at kommunen bør vurdere tiltak for å sikre at alle barnehagene har tilstrekkelig informasjon på dette området.

Undersøkelsen viser videre at barnehagene, på samme måte som ved språkopplæring for minoritetsspråklige barn, også møter utfordringer knyttet til fravær av ansatte og dermed forutsigbarhet i den individuelle tilretteleggingen for barn med nedsatt funksjonsevne. Deloitte vil igjen påpeke at barnehagene skal sikre at det er tilstrekkelig bemanning, og at dette blant annet må vurderes ut fra barnegruppens størrelse og barnas behov.

Deloitte's konklusjon og anbefalinger går frem av kapittel 8 i rapporten.

Innhold

1	INNLEDNING	9
1.1	BAKGRUNN	9
1.2	FORMÅL OG PROBLEMSTILLINGER	9
1.3	AVGRENSNING	10
1.4	METODE	10
1.5	REVISJONSKRITERIER	11
2	OM TJENESTEOMRÅDET	12
2.1	PRIVATE OG KOMMUNALE BARNEHAGER I BERGEN	12
2.2	ROLLER OG ANSVAR	12
3	KOMMUNENS KOSTNADER FOR KOMMUNALE OG PRIVATE BARNEHAGEPLASSER	14
3.1	PROBLEMSTILLING	14
3.2	REVISJONSKRITERIER	14
3.3	KOMMUNENS KOSTNADER FOR HENHOLDSVIS KOMMUNALE OG PRIVATE BARNEHAGEPLASSER	14
4	SYSTEM OG RUTINER FOR TILDELING AV TILSKUDD TIL PRIVATE BARNEHAGER.....	22
4.1	PROBLEMSTILLING	22
4.2	REVISJONSKRITERIER	22
4.3	FORDELING AV ROLLER, MYNDIGHET OG OPPGAVER	23
4.4	RUTINER FOR ARBEID MED DRIFTSTILSKUDD	25
5	SYSTEM OG RUTINER FOR TILSKUDD SARBEID FOR SPRÅKUTVIKLING OG TILRETTELEGGING	27
5.1	PROBLEMSTILLING	27
5.2	REVISJONSKRITERIER	27
5.3	RUTINER, ROLLER, MYNDIGHET OG OPPGAVER I TILSKUDD SARBEIDET	28
6	SPRÅKUTVIKLING FOR MINORITETSSPRÅKLIGE BARN I BARNEHAGENE	43
6.1	PROBLEMSTILLING	43
6.2	REVISJONSKRITERIER	43
6.3	SIKRING AV TILSTREKkelig SPRÅKUTVIKLING FOR MINORITETSSPRÅKLIGE BARN	43
7	TILBUD TIL BARN MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE.....	51
7.1	PROBLEMSTILLING	51
7.2	REVISJONSKRITERIER	51
7.3	SIKRING AV ET TILSTREKkelig TILRETTELAGT TILBUD TIL BARN MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE.....	51
8	KONKLUSJON OG ANBEFALINGER	57
VEDLEGG 1:	HØRINGSUTTALELSE	59
VEDLEGG 2:	REVISJONSKRITERIER	62
VEDLEGG 3:	SENTRALE DOKUMENTER OG LITTERATUR	67

Figurer:

Figur 1: Organisasjonskart for Byrådsavdeling for barnehage og skole (Kilde: Bergen kommune)	13
Figur 2: Beregningsmetode for tilskudd per barn	16
Figur 3: Fordeling kostnad private og kommunale barnehager i 2024	17
Figur 4: Legemeldt sykefravær i private og offentlige barnehager i Bergen kommune 2023-2025 (Kilde: barnehagemonitor.no)	19
Figur 5: Sammenligning av tilskuddssatser (drift) nasjonalt nivå mot Bergen kommune for 2024	19
Figur 6: Årshjul for arbeid med ordinært tilskudd til private barnehager (Kilde: Bergen kommune)	23
Figur 7: Prosessbeskrivelse av mottak og behandling av søknad om individuell tilrettelegging (§ 37)	32
Figur 8: Tilskudd til språkutvikling for minoritetsspråklige barn i barnehager i 2024 og 2025	34
Figur 9: Støttetiltak i barnehagene i 2024 og våren 2025	35
Figur 10: Prosessbeskrivelse, tilskudd for språkutvikling blant minoritetsspråklige barn i barnehagene	38
Figur 11: Funn fra Etat for barnehage sin evaluering av kompetanse- og støtteordninger til barnehager med minoritetsspråklige barn i Bergen kommune	45
Figur 12: Skjerm bilde av informasjon om migrasjonspedagogisk fagteam på Bergen kommunes nettsider	45
Figur 13: Skjerm bilde av informasjon om individuell tilrettelegging på kommunens nettsider	52

Tabeller:

Tabell 1: Antall barnehager fordelt på eierform og byområder i Bergen kommune (Kilde: Bergen kommune)	12
Tabell 2: Budsjetterte utgifter til barnehager (2026-2029)	14
Tabell 3: Beregningsgrunnlag for tilskudd i 2024	15
Tabell 4: Gjennomsnittlig kostnad per barnehage i 2024 (Kilde: Bergen kommune)	17
Tabell 5: Sammenligning mellom ASSS-kommuner (Kilde: Bergen kommune)	20
Tabell 6: Delmål for arbeidet med språkutvikling i barnehagene (Kilde: Bergen kommune)	36
Tabell 7: Kommunens ordninger for å sikre språkopplæring for minoritetsspråklige barn	44

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Deloitte har gjennomført en forvaltningsrevisjon av kvalitet i barnehager i Bergen kommune. Prosjektet ble bestilt av kontrollutvalget i Bergen kommune den 7. august 2025 i sak 76/25 26.08.2025.

I risiko- og vesentlighetsvurderingen som ble gjennomført for kontrollutvalget i 2024² blir det vist til flere risikoer knyttet til barnehagetilbudet, blant annet:

- **språkutvikling for minoritetsspråklige barn** i barnehager i Bergen kommune bør undersøkes gjennom en forvaltningsrevisjon.
- det er usikkert om kommunen sikrer et tilstrekkelig **tilrettelagt barnehagetilbud til barn med nedsatt funksjonsevne** i henhold til krav om dette i barnehageloven.

Kontrollutvalget vedtok i møte 10.juni 2025 at det også er ønskelig at man i forvaltningsrevisjonen ser på om det er tilstrekkelig ressurser for å sikre tilrettelegging for barn i barnehagen og hvordan kommunen håndterer ekstra kostnader knyttet til barn med spesielle behov og språkutfordringer. Videre er det ønskelig at det undersøkes hvorvidt kommunen generelt sikrer **likebehandling** av private og kommunale barnehager i kommunen.

1.2 Formål og problemstillinger

Formålet med prosjektet har vært todelt. Først å få bedre innsikt i finansiering av kommunale og private barnehager. For det andre har det vært et formål med prosjektet å undersøke om kommunen sikrer tilrettelegging til barn med nedsatt funksjonsevne og språkutvikling for minoritetsspråklige barn.

Med bakgrunn i formålet har følgende problemstillinger blitt undersøkt:

- 1) Hva er forskjellen på kommunens kostnader for henholdsvis kommunale og private barnehageplasser?**
- 2) Har Bergen kommune tilfredsstillende system og rutiner for tildeling av tilskudd til private barnehager?**
 - a) Er roller, myndighet og oppgaver i tilskudsarbeidet tydelig og hensiktsmessig fordelt?
 - b) Er det etablert tilstrekkelig rutiner for arbeid med driftstilskudd til private barnehager?
- 3) Har Bergen kommune tilfredsstillende system og rutiner for tildeling av tilskudd/tiltak til barnehager for tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne og ev. tilskudd/tiltak for språkutvikling til minoritetsspråklige barn (som bl.a. sikrer likebehandling av barnehager)?**
 - a) Er roller, myndighet og oppgaver i arbeidet tydelig og hensiktsmessig fordelt?
 - b) Er det etablert tilstrekkelig rutiner for arbeid med tilskudd/tiltak til barnehager for språkutvikling og tilrettelegging?³

² Deloitte. Risiko- og vesentlighetsvurdering for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Bergen kommune. Mai 2024.

³ Deloitte har valgt å se på begge underproblemstillingene samlet i dette kapitlet. Dette for å sikre sammenheng i data som beskrives.

- 4) I hvilken grad sikrer kommunen tilstrekkelig språkutvikling for minoritetsspråklige barn (gjennom opplæring av ansatte, bemanning, tiltak mv.) i private og kommunale barnehager?
- 5) I hvilken grad sikrer barnehager i Bergen et tilstrekkelig tilrettelagt tilbud til barn med nedsatt funksjonsevne (gjennom dialog med foreldre, tiltak, tilpassing, bemanning mv.) i private og kommunale barnehager?

1.3 Avgrensning

Private barnehager er ikke omfattet av innsynsretten til kontrollutvalget og revisor. I henhold til kommuneloven § 23-6 femte ledd har kontrollutvalget innsynsrett overfor virksomheter som utfører oppgaver *på vegne av* kommunen. Av andre punktum følger det forutsetningsvis at det må foreligge en *kontrakt* mellom kommunen og virksomheten. Lovens ordlyd taler dermed klart for at det må foreligge en avtale eller kontrakt mellom kommunen og virksomheten for at innsynsretten etter bestemmelsen kan gjøres gjeldende. Kommuneloven § 23-6 femte ledd gir dermed ikke kontrollutvalget og revisor grunnlag for innsyn og undersøkelser i private barnehager.⁴ Deloitte har ved hjelp av Barnehagemyndigheten i kommunen sendt forespørsel om intervju med ansatte i fire private barnehager, og har gjennomført dette.

1.4 Metode

Oppdraget er utført i samsvar med gjeldende standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001) og kvalitetssikret i samsvar med kravene til kvalitetssikring i Deloitte Policy Manual (DPM).

Oppdraget er gjennomført i tidsrommet september 2025 til februar 2026.

1.4.1 Dokumentanalyse

Informasjon om Bergen kommune og dokumentasjon på etterlevelse av interne rutiner, regelverk mm. blitt samlet inn og analysert. Innsamlet dokumentasjon har blitt vurdert opp mot revisjonskriteriene.

1.4.2 Økonomisk analyse

Revisjonen har gjennomgått og analysert kommunens utgifter knyttet til henholdsvis kommunale og private barnehager.

1.4.3 Intervju

For å få supplerende informasjon til de skriftlige kildene, har Deloitte intervjuet utvalgte personer i Bergen kommune som er involvert med kvalitet i barnehager. Dette inkluderer seksjonssjef og en rådgiver i Økonomiseksjonen, Etatsdirektør og tre rådgivere i Etat for barnehage, Etatsdirektør og en rådgiver i Etat for tilrettelagt oppvekst samt seksjonssjef og en rådgiver i Seksjon for barnehagemyndighet. Revisjonen har intervjuet totalt 10 personer i byrådsavdelingen.

1.4.4 Caseundersøkelse

Revisjonen har gjennomført strukturerte intervju med ansatte i totalt 8 barnehager, 4 private og 4 kommunale. Det er valgt ut 2 barnehager fra hvert byområde (1 privat og 1 kommunal), og vi har også variert utvalget med tanke på barnehagestørrelse (fra 30 til over 250 barn)

⁴ Tolkingsuttalelser om kommuneloven kapittel 23. Kontrollutvalgets virksomhet (§§ 23-1 til 23-7). § 23-6: innsyn og undersøkelser i selskaper o.l. Dato 20.04.2020. Regjeringen.no

Alle casebarnehagene mottar på revisjonstidspunktet tilskudd for individuell tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne. Videre har mottar alle barnehagene enten tilskudd på bakgrunn av høy andel minoritetsspråklige og/eller støttetiltak for språkutvikling og inkludering av minoritetsspråklige barn i barnehagen.

Totalt har Deloitte gjennomført intervju med 8 barnehagestyrere og 18 ansatte (assisterende styrer og pedagogiske ledere) i casebarnehagene.

1.4.5 Verifiseringsprosesser

Oppsummering av intervju er sendt til de som er intervjuet for verifisering og det er informasjon fra de verifiserte intervjureferatene som er benyttet i rapporten.

Datadelen av rapporten er sendt til kommunen for verifisering, og innspill og kommentarer er inkludert i rapporten. Høringsutkast av rapporten er sendt til Byråd for barnehage og skole for uttalelse. Byråd for barnehage og skole sin høringsuttalelse ligger som vedlegg 1 til rapporten.

1.5 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er de krav og forventninger som forvaltningsrevisjonsobjektet skal bli vurdert opp mot. Kriteriene er utledet fra autoritative kilder i samsvar med kravene i gjeldende standard for forvaltningsrevisjon. I dette prosjektet er revisjonskriteriene i hovedsak hentet fra barnehageloven med forskrifter. Kriteriene er nærmere presentert innledningsvis under hvert tema, og i vedlegg 2: Revisjonskriterier.

2 Om tjenesteområdet

2.1 Private og kommunale barnehager i Bergen

Per 2026 er det 222 ordinære barnehager i Bergen kommune, hvorav 131 er ikke-kommunale og 91 er kommunale. I kommunen er dermed 41 prosent av barnehagene driftet av Bergen kommune og 59 prosent av barnehagene er driftet av private eller offentlige barnehageeiere. Byområdet som har størst antall barnehager lokalisert innenfor sitt område er Bergen Sentrum, med 64 barnehager. Byområdet med færrest barnehager er Bergen Nord, med 40 barnehager.

Tabell 1: Antall barnehager fordelt på eierform og byområder i Bergen kommune (Kilde: Bergen kommune⁵)

Byområde	Kommunal	Ikke-kommunal	Totalt
Bergen Nord (Arna/Åsane)	15	25	40
Bergen Sør (Fana/Ytrebygda)	20	41	61
Bergen Vest (Fyllingsdalen/Laksevåg)	23	3	57
Bergen Sentrum (Bergenhuss/Årstad)	33	31	64
Totalt	91	131	222

2.2 Roller og ansvar

Barnehageeier har ansvar for tilbudet i den enkelte barnehage, for å ansette tilstrekkelig og kompetent personale og for å sikre at barnehager drives i samsvar med gjeldende lover og regelverk.⁶ Etat for barnehage i Byrådsavdeling for barnehage og skole (BBS) er barnehageeier for de kommunale barnehagene i kommunen. De største private barnehageeierne i Bergen kommunen er Espira, Eventus, Sammen, Norlandia, Kanvas og Læringsverkstedet.

Det er **Økonomiseksjonen** på nivå 1 i BBS som har ansvar for å gi tilskudd til godkjente private barnehager i kommunen. Det er et krav i loven om at kommunen skal behandle private barnehager som mottar tilskudd, likeverdig med kommunale barnehager (mer om dette i kapittel 3 og 4 i denne rapporten).

Ansvaret som **Barnehagemyndighet** i Bergen kommune er lagt til Seksjon for barnehagemyndighet på nivå 1 i BBS. Barnehagemyndigheten skal påse at både private og kommunale barnehagene drives i samsvar med regelverket. Barnehagemyndigheten har tre hovedvirkemidler til disposisjon; veiledning, tilsyn og godkjenning. Ved ulovlige eller uforsvarlige forhold kan barnehagemyndigheten gi pålegg om retting, og i alvorlige tilfeller kan barnehagen stenges. Utover arbeidet med virkemidlene har Barnehagemyndigheten ansvar for følgende:

- Samordnet opptak - sikre at alle barn med rett til barnehageplass får et tilbud
- Systemansvar for Vigilo knyttet til opptak til barnehageplass

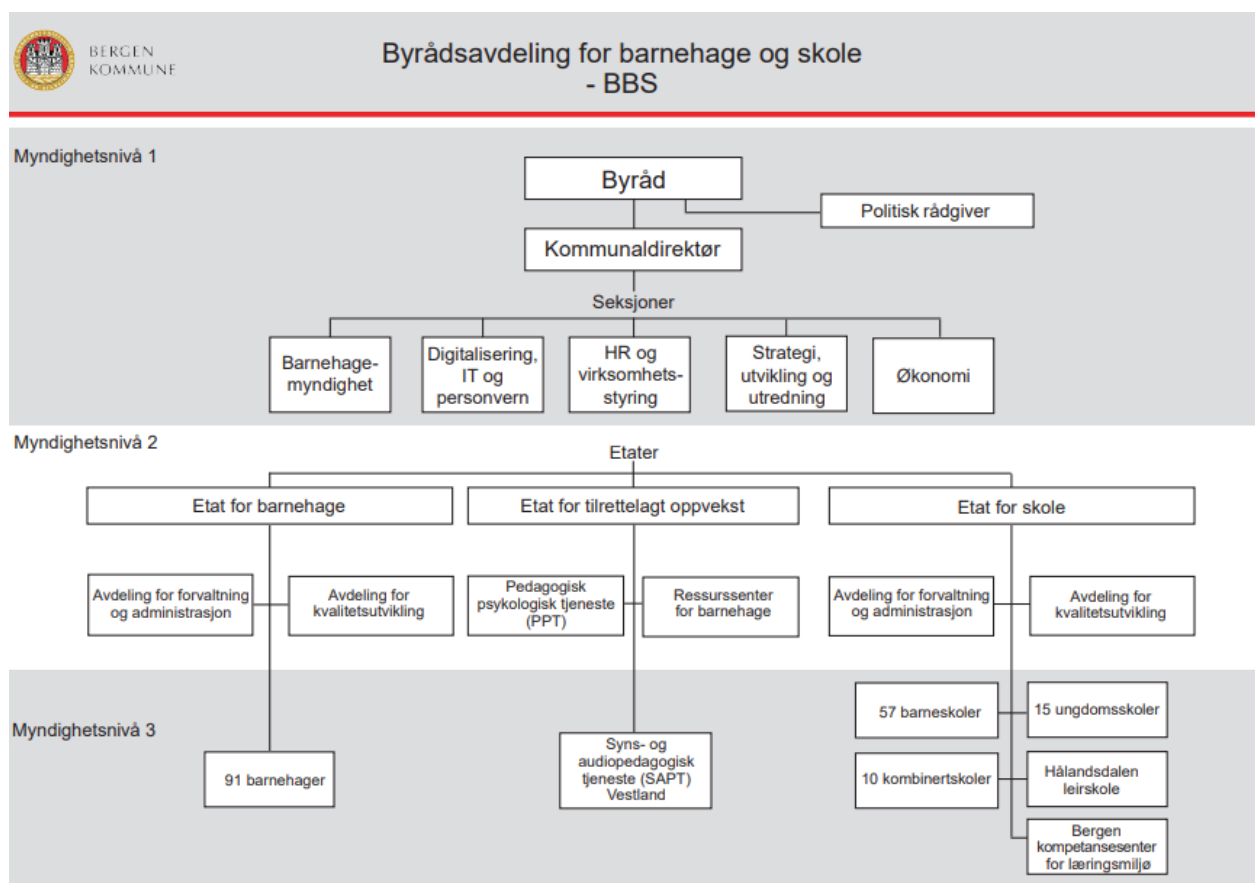
⁵ Bergen kommune. Barnehager i Bergen. Bergen.kommune.no 04.03.2026

⁶ Kunnskapsdepartementet. Hvem har ansvar for hva i barnehagesektoren. 03.12.2025.

- Forvalter statlig midler⁷

Kommunen skal likebehandle private og kommunale barnehager når den utfører oppgaver som barnehagemyndighet. Kommunen skal organisere oppgavene den har som barnehagemyndighet, adskilt fra oppgavene den har som barnehageeier når dette er egnet til å ivareta tilliten til kommunens upartiskhet som barnehagemyndighet.⁸ Bergen kommune har en intensjonsavtale med private barnehageeiere. Samarbeidet omfatter både private barnehagekjeder og små enkeltstående barnehagene i Bergen kommune. De enkeltstående barnehagene representeres av Private Barnehagers Landsforbund (PBL). Som en del av denne samarbeidsavtalen arrangerer Byråd for barnehage og skole faste, årlige samhandlingsmøter med de private barnehageeierne og PBL for å sikre en god dialog og samarbeid mellom aktørene. Barnehagemyndigheten har videre egne samhandlingsmøter med representanter for de største private barnehagene, PBL og Bergen kommune som barnehageeier. Disse møtene avholdes 3-4 ganger i året og har et mer operativt og praktisk fokus enn de overordnede møtene mellom Byråd for barnehage og skole og de private barnehageeierne.

Figur 1: Organisasjonskart for Byrådsavdeling for barnehage og skole (Kilde: Bergen kommune)

⁷ pr 01.12.2025 er dette tilskudd til økt rekruttering til barnehageplass for minoritetsspråklige barn, svømmeopplæring for 4-6 åringer, regional kompetanseordning med kompetansetiltak for alle ansatte, økt pedagogtetthet i levekårszoner, tilskudd til å øke bemanning i barnehager og tilskudd til økt pedagogtetthet

⁸ Barnehageloven §§ 10-11.

3 Kommunens kostnader for kommunale og private barnehageplasser

3.1 Problemstilling

I dette kapittelet vil vi svare på følgende hovedproblemstilling med underproblemstillinger:

Hva er forskjellen på kommunens kostnader for henholdsvis kommunale og private barnehageplasser?

3.2 Revisjonskriterier

Basert på krav i barnehageloven har Deloitte utledet følgende revisjonskriterium knyttet til problemstillingen som undersøkes i dette kapitlet:

Kommunen skal:

- behandle private barnehager som mottar tilskudd, likeverdig med kommunale barnehager (jf. barnehageloven § 19)

Se vedlegg 2 for utfyllende revisjonskriterier.

3.3 Kommunens kostnader for henholdsvis kommunale og private barnehageplasser

3.3.1 Datagrunnlag

Det fremgår av årsmelding for 2024 at Bergen kommune har årlig en bruttoutgift til kommunale og private barnehager på 3 milliarder, noe som utgjør 11 prosent av kommunens totale utgifter⁹. Ved utgangen av desember 2024 var det til sammen 224 ordinære barnehager, der 92 var kommunale og 132 var ikke-kommunale. Kostnadene til barnehage har økt jevnt de siste årene og Handlings- og økonomiplan for 2026-2029 legger til grunn en årlig utgift på 3,2 milliarder i 2026.¹⁰ For de påfølgende årene er det budsjettert for at kommunen skal holde seg på samme nivå som for 2026. Tabellen under viser budsjetterte utgifter for 2026-2029, oppgitt i 1000.

Tabell 2: Budsjetterte utgifter til barnehager (2026-2029)¹¹

2026	2027	2028	2029
3.235.617	3.229.614	3.201.592	3.216.129

Kommunens kostnader til kommunale barnehager omfatter faktiske drifts- og kapitalkostnader. Dette inkluderer lønn, pensjon, drift, administrasjon, lokaler, utstyr og kapitalkostnader. Kommunens kostnader til private barnehager fremkommer av tilskuddsutbetaling, herunder driftstilskudd og kapitaltilskudd. Kostnadene for kommunale og private barnehageplasser skal i utgangspunktet være like, i henhold til barnehagelovens § 19 som fastslår at private barnehager skal ha likeverdig økonomisk behandling med kommunale

⁹ Årsmelding 2024 for Bergen kommune.

¹⁰ Bergen kommune. Handlings- og økonomiplan 2026-2029.

¹¹ Tallene inkluderer også kostnader knyttet til tjenesteområdet "barnehage", som inkluderer kostnader som ikke går direkte til barnehagedrift.

barnehager. Det innebærer derfor at kommunen er lovpålagt å yte tilskudd til private barnehager som tilsvare nettokostnaden ved drift av kommunale barnehager, med nødvendige justeringer. Kommunens beregning av tilskudd til private barnehager må være i samsvar med barnehageloven § 19 og forskriften om tildeling av tilskudd til private barnehager utdyper hvordan tilskuddet skal beregnes (mer om dette i kapittel 4 i denne rapporten).

Bergen kommune oppgir at de benytter KS Veileder for beregning av tilskudd til private barnehager.¹² Veilederen anbefaler at kommunens kostnader til drift av kommunale barnehager hentes fra KOSTRA-funksjonene 201 (barnehage) og 221 (barnehagelokaler), korrigert for avskrivninger og ekstern husleie som inngår i kapitalkostnader. Kostnader til administrasjon skal inkluderes med et påslag på 4,3 prosent.¹³ På samme måte skal kommunens pensjonsutgifter, samt arbeidsgiveravgift av denne trekkes fra og erstattes med et påslag på 10 % av lønnskostnadene i kommunen pluss arbeidsgiveravgift av påslaget. Kommunens pensjonskostnader skal standardiseres, der private barnehager kan søke om ekstra tilskudd for høye pensjonsutgifter utover det som dekkes i standardtilskuddet. Kapitaltilskuddet til private barnehager skal baseres på barnehagens alder. Tilskuddet skal baseres på barnetall per 15.12 i årsmeldingen i systemet Basil (Barnehage- og Skole-Innrapporterings-System) året før tilskuddsåret.¹⁴

§ 3 i Forskriften om tildeling av tilskudd til private barnehager, viser til at kommunen skal beregne satsene for driftstilskudd i samsvar med forholdstall for finansiering av plasser for barn over og under tre år. Barn under tre år vektes 1,8 ganger høyere enn barn over 3 år. Kommunen skal beregne antall heltidsplasser i kommunale barnehager, der den kommunale barnehagens årsmelding fra året før regnskapsåret (vektes med 7/12) og årsmelding fra regnskapsåret (vektes med 5/12), legges til grunn.

Kommunens kostnader til private barnehager er basert på tilskuddssats som tar utgangspunkt i kommunens utgifter for kommunale barnehager to år før tilskuddsåret. Eksempelvis vil kommunens utgifter for kommunale barnehager i 2022, benyttes som satsgrunnlag for utbetaling av tilskudd i 2024 til private barnehager. I beregningsgrunnlaget benyttes det en prisjustering for år 1 (2023) og år 2 (2024) knyttet til kommunale kostnader. Prisjusteringen som benyttes er kommunal deflator fastsatt av Finansdepartementet og offentliggjort i statsbudsjettet.

Kommunen påpeker at dersom kommunen velger å bruke mer/mindre penger på barnehage, vil det først påvirke de private barnehagene to år etter. Samtidig kan kommunen velge å forskuttere en økning dersom den ønsker å satse på en ekstra pedagog i alle barnehager. Det kan kommunen da gi til alle samtidig. Ved en reduksjon vil endringen først kunne skje to år etter.

Tabellen under viser sammenhengen mellom faktiske kommunale kostnader for et år, og hvordan disse er grunnlaget for beregning av tilskudd til private barnehager.

Tabell 3: Beregningsgrunnlag for tilskudd i 2024

År	Kostnad kommunale barnehager (oppgitt i 1000)	Tilskudd til private barnehager (basert på to foregående år*)
----	--	---

¹² KS/PBL. Veileder for beregning av tilskudd til private barnehager. Oppdatert versjon 15.08.2025.

<https://www.ks.no/contentassets/80666e0fc76e44fb82bfc81fef3382a1/r9684-ks-pbl-veileder-v15.08.2025.pdf>

¹³ Jf. § 3 i Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager.

¹⁴ jf. § 12 i Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager.

		(oppgitt i 1000)
2022	1.124.382 (beregningsgrunnlag for 2023* og 2024*)	
2023*	1.174.979 (prisjustert deflator 4,5%)	
2024*	1.225.503 (prisjustert deflator 4,3%)	1.707.186

I intervju med barnehagemyndigheten blir det vist til at det er noe frustrasjon blant private barnehageeiere knyttet til at det er data om driftsutgifter i kommunale barnehager fra to år tilbake som brukes til beregning av tilskudd. Samtidig blir det påpekt at finansieringen er regulert på denne måten nasjonalt, og at Bergen følger den nasjonale forskriften om tildeling av tilskudd til private barnehager.

Kommunen beregner driftstilskudd til de private barnehagene basert på barnetall, alder og oppholdstid. Eier av private barnehager rapporterer årlig, innen 15. desember, til Utdanningsdirektoratet på disse nøkkeltallene og rapporteringen skjer gjennom systemet Basil. Bergen kommune har i tillegg valgt å ha et ytterligere telletidspunkt 1. september. Tilskuddet per barn er et produkt av beregningsgrunnlaget fra kommunale driftskostnader, i tillegg til et administrasjonspåslag, pensjonsanslag og kapitaltilskudd.

Figur 2: Beregningsmetode for tilskudd per barn

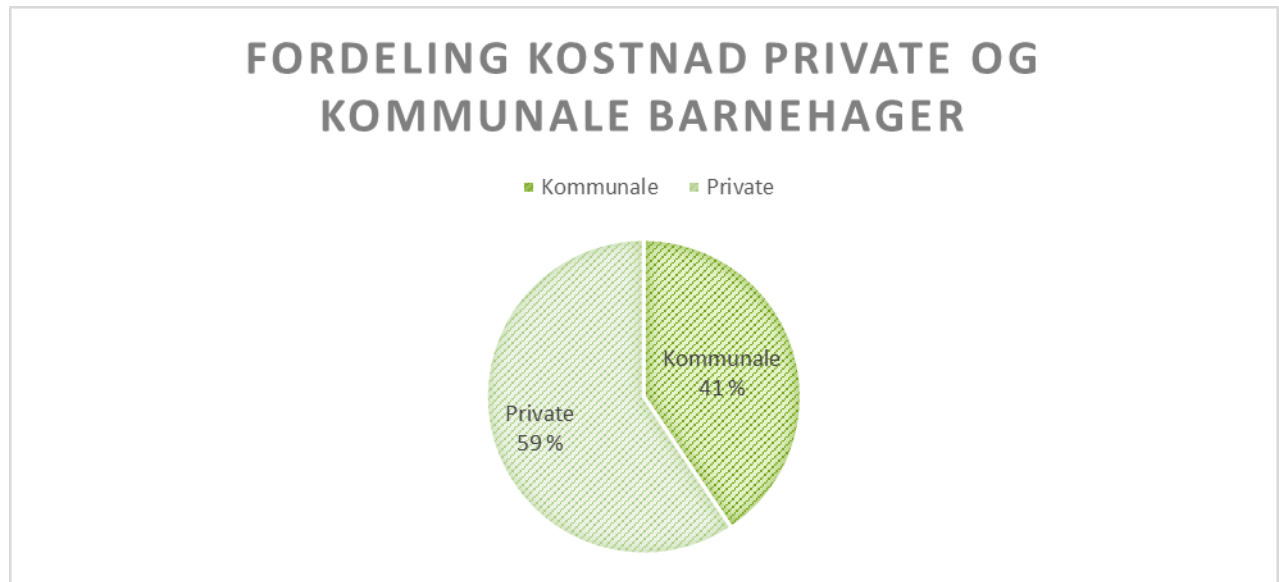
$$\text{Tilskudd per barn} = \frac{\text{Kommunale driftskostnader (2 år tilbake)} \times \text{prisvekst}}{\text{antall barn}} + \text{administrasjonspåslag} + \text{pensjonsanslag} + \text{kapitaltilskudd (avhengig av barnehagens alder)}$$

Barnehagemyndigheten viser til at det er ønskelig å innføre flere telletidspunkter for registrering av barnetall i barnehagene. Det blir vist til at flere telletidspunkt ville ha ført til at barnehager (private og kommunale) ville ha tatt inn barn på ledige plasser i løpet av vårhalvåret da flere telletidspunkt da hadde ført til økt tilskudd. Det blir påpekt at en slik utvidelse vil medføre økte kostnader for kommunen, og at dette dermed ikke kan prioriteres på bakgrunn av kommunens nåværende økonomiske situasjon. Barnehagemyndigheten viser til at barnehagene kan oppleve utfordringer med å ha flere barn enn det tilskuddet dekker ved telletidspunktene. Flere barn krever ekstra personale som igjen krever ekstra midler. Barnehagemyndigheten har også sett tilfeller der private og kommunale barnehager har fått tilskudd for barn som har sluttet, uten at nye barn har blitt tatt inn. Det blir videre vist til at avvik mellom antall barn i barnehagen og tilskudd oppdages først ved neste telletidspunkt.

Kommunen viser til at avviket mellom antall barn i barnehagen og tilskudd kan kontrolleres når som helst, men at barnehagene kan ha naturlige svingninger i barn gjennom året. Det blir påpekt at barnehagene skal melde fra om større endringer. I tillegg blir det vist til at ved telling 1. september så er de største barna begynt på skolen og erstattet med nye små barn, og at det dermed er naturlig at det er en del endringer i barn på dette tidspunktet.

Faktiske tall for 2024, viser at kostnader til private og kommunale barnehager fordeler seg på henholdsvis 59 prosent og 41 prosent¹⁵.

Figur 3: Fordeling kostnad private og kommunale barnehager i 2024

Ifølge årsmelding for Bergen kommune fra 2024, var det på dette tidspunktet 92 kommunale og 132 private barnehager i Bergen kommune. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig kostnad på MNOK 13,02 for en kommunal barnehage, mot MNOK 13,26 for en privat barnehage. Gjennomsnittlig kostnad for en enkelt barnehage i kommunen, uavhengig av hvorvidt barnehagen er kommunal eller privat, er MNOK 13,16.¹⁶

Tabell 4: Gjennomsnittlig kostnad per barnehage i 2024 (Kilde: Bergen kommune)

Gjennomsnittlig kostnad per barnehage (oppgitt i 1000)	Gjennomsnittlig kostnad per barnehage private	Gjennomsnittlig kostnad per barnehage kommunale
13.160	13.258	13.020

Kommunens kostnader for kommunale og private barnehager

De største kostnadsdriverne for både kommunale og private barnehager er lønnskostnader og bygg. Bemannings- og pedagognormer fastsetter bemanningsomfanget, noe som setter rammen for kostnadene til både de kommunale og private barnehagene i kommunen. Vikarutlegg utgjør en betydelig del av kostnadene, og kommunale barnehager har per i dag høyere sykefravær enn private (se figur 4 under).

Det har vært uenigheter mellom private barnehager og Økonomiseksjonen om hva som skal inkluderes i administrasjonspåslaget. Dette har blitt behandlet av statsforvalteren, der det ble konkludert med at enkelte IKT-kostnader (Microsoft-lisenser) ikke var omfattet av

¹⁵ Tallene er hentet fra kommunens underlag for beregning av tilskuddssats for 2026, med utgangspunkt i økonomirapport 201 og 221 for 2024. Her er det eksplisitt oppført kostnader rettet mot kommunale og private barnehager. Andre tjenestespesifikke kostnader er holdt utenfor Deloitte's analyse. Kommunen opplyser om at det er krevende å hente ut eksakte tall på kommunens kostnader på kommunale barnehager, og vi benytter derfor grunnlag for beregning av tilskuddssats som utgangspunkt i våre analyser.

¹⁶ Totale kostnader delt på antall barnehager i kommunen

administrasjonspåslaget. Dette innebærer at private barnehager således skal få tilskudd til dette. Kommunen har nylig deltatt i en høringsrunde for en ny forskrift, hvor de har fremhevet behovet for en tydeligere definisjon av hva administrasjonspåslaget skal dekke. Det foretas slik sett per nå skjønnsmessige vurderinger i beregningen av tilskudd, særlig knyttet til hva som inngår i administrasjonspåslaget.

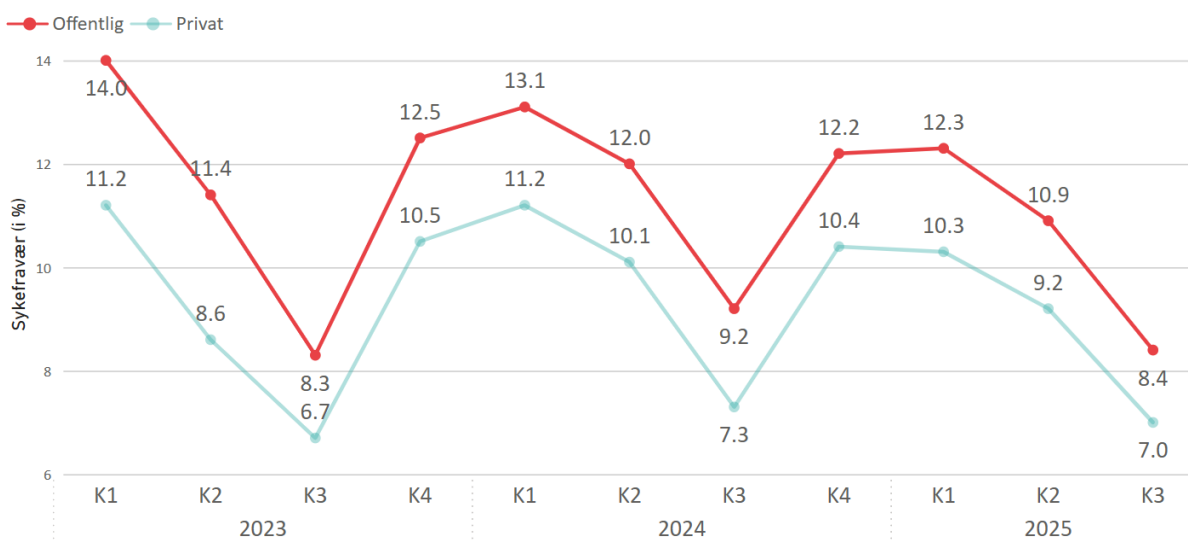
Udir har fra 2022 overtatt ansvaret fra kommunene for det økonomiske tilsynet med private barnehager. Udir kontrollerer at de private barnehagene følger kravene til bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling, slik at midlene kommer barna i barnehagen til gode. I intervju med Økonomiseksjonen blir det vist til at det er få funn i tilsynene fra Udir. Det blir videre påpekt at man i Økonomiseksjonen oppfatter at Udir utfører tilsynene på en grundigere og mer profesjonell måte enn det kommunene tidligere gjorde, da økonomiske tilsyn er komplekse og krever spesialisert kompetanse. Det blir vist til at Udir har økonomer med solid kunnskap om økonomi og regnskap i private selskaper, og at opplevelsen er at dette styrker kvaliteten på tilsynene.

Sammenligning mot ASSS-kommuner og nasjonale satser

Kommunen benytter selv KOSTRA-tall og offentlig tilgjengelig data for å sammenligne seg mot andre kommuner når det gjelder driftsutgifter. Det legges årlig frem en bystyresak basert på "Aggregerte Styringsdata for Samarbeidende Storkommuner" (ASSS). I saksframstilling vedrørende "ASSS- statistikk - analyse av regnskapsåret 2024 og utvikling over tid" fremkommer det at ressursbruksindikatoren for tjenesteområdet barnehage ligger rett over snittet for ASSS (1,019). Det er en liten endring fra 2023 (1,014). Dette betyr at Bergen kommunes samlede ressursbruk på barnehage, korrigert for utgiftsbehov, ligger rett over gjennomsnittet av ASSS-kommunene¹⁷. Det er oppgitt at det er flere forhold som påvirker ressursbruken på barnehageområdet. Bergen har blant annet høyere andel utdannet personell i barnehagene enn ASSS-kommunene, noe som bidrar til høyere lønnsutgifter (se tabell 5 under). I 2024 utgjorde andelen ansatte i Bergen kommune med barnehagelærerutdanning 46,2 prosent, og dette er over andelen i samtlige av ASSS-kommunene. Samtidig har Bergen kommune utfordringer med høyt sykefravær i barnehagene. Som fremstilt i figuren under har kommunale barnehager i kommunen over tid hatt høyere legemeldt sykefravær enn de ikke-kommunale barnehagene.

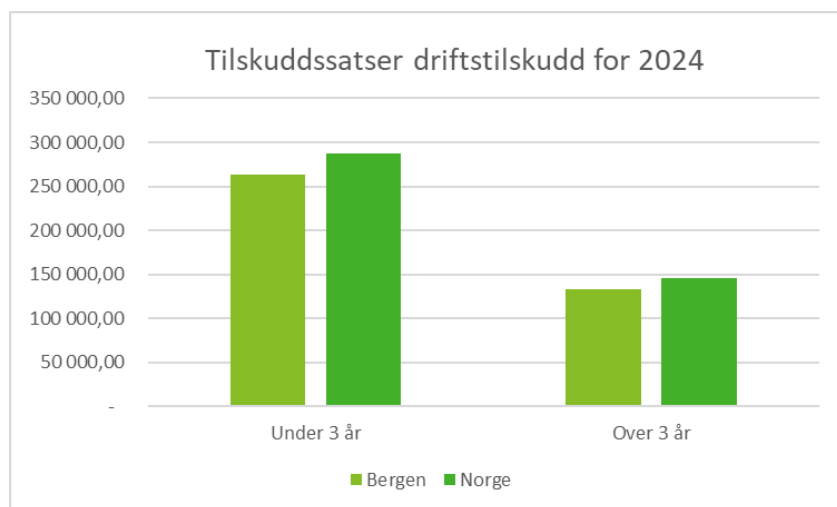
¹⁷ Bergen kommune. ASSS- analyse av regnskapsåret 2024 og utvikling over tid Bergen bystyre, sak 6/26 den 28.01.2026

Figur 4: Legemeldt sykefravær i private og offentlige barnehager i Bergen kommune 2023-2025 (Kilde: barnehagemonitor.no¹⁸)

I 2024 gikk 14,9 prosent av totale netto driftsutgifter i Bergen kommune til barnehagesektoren. Andelen ligger over Oslo kommune, men under snittet for de andre ASSS-kommunene. Bergen kommune har lavere tilskuddssatser enn de andre ASSS-kommunene, samtidig som kommunen har høy dekningsgrad, særlig for små barn. På nasjonalt nivå lå tilskuddssatsene i 2024 for driftstilskudd på kr 287.500 per heltidsplass for barn under tre år, og kr 145.500 per heltidsplass for barn over tre år¹⁹. Bergen kommune sine tilskuddssatser for barn under og over tre år samme året var henholdsvis kr 263.211 og kr 132.597. Bergen kommune har derfor tilskuddssatser knyttet til drift som tilsvarer 92 prosent av nasjonale satser for 2024.

Figur 5: Sammenligning av tilskuddssatser (drift) nasjonalt nivå mot Bergen kommune for 2024

For kapitaltilskudd var den nasjonale satsen for 2024 kr 12.900-36.500. I henhold til krav i forskrift skal Bergen kommune basere seg på disse satsene, avhengig av byggeår på

¹⁸ <https://www.barnehagemonitor.no/sykefravaer>

¹⁹ Kunnskapsdepartementet: Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager. FOR-2015-10-09-1166.

barnehagebyggingen.²⁰ Se figur 5 over for sammenstilling av tilskuddssatser for drift på nasjonalt nivå mot Bergen kommune i 2024.

Bergen kommune hadde ved utgangen av 2024 en bemanningstetthet på 5,9 barn per voksen i kommunale og private barnehager, der den lovpålagte bemanningsnormen er 6 barn per voksne²¹. Se tabellen under for sammenligning mellom ASSS-kommunene knyttet til parameterne prioritet, produktivitet og kvalitet.

Tabell 5: Sammenligning mellom ASSS-kommuner (Kilde: Bergen kommune)²²

	Bergen 2023	Bergen 2024	Oslo	Trondheim	Stavanger
Prioritet Netto driftsutgifter barnehage i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	15,4%	14,9%	14,2%	15,7%	15,2%
Produktivitet Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i private barnehager	5,9 5,9	5,9 5,9	5,8 5,8	5,8 5,8	5,5 5,6
Kvalitet Andel barnehagelærere i prosent av grunnbemanning	45%	46,2%	38,7%	45,5%	35,2%

3.3.2 Oppsummering

Kommunens utgifter til kommunale barnehager er direkte kostnader som dekker faktiske utgifter til lønn, pensjon, drift og lokaler. For de private barnehagene er kommunens kostnad en overføring i form av et beregnet tilskudd. Denne beregningen er basert på kommunens egne driftskostnader i kommunale barnehager to år tidligere, noe som skaper en tidsforsinkelse. I tillegg indeksjusteres tilskuddet til private barnehager for å kompensere for pris- og lønnsvekst fra regnskapsåret til tilskuddsåret. Dette innebærer at tilskuddet til de private barnehagene er basert på et eldre og potensielt lavere kostnadsnivå enn det de kommunale barnehagene opererer med i sanntid. Det er samtidig viktig å understreke at kommunen følger den nasjonale

²⁰ Kunnskapsdepartementet.: Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager. § 6 om kapitaltilskudd til ordinære private barnehager. FOR-2015-10-09-1166.

²¹ Bergen kommune. Handlings- og økonomiplan 2026-2029.

²² Bergen kommune. Handlings- og økonomiplan 2026-2029.

forskriften for tildeling av tilskudd, og at det her blir satt krav om at man baserer tilskudd på kommunale kostnader fra to år tilbake.

Tallene for 2024 viser en konkret forskjell i gjennomsnittskostnad per enhet, for kommunen. En kommunal barnehage kostet i gjennomsnitt 13,02 millioner kroner for kommunen, mens en privat barnehage kostet 13,26 millioner kroner i tilskudd. Dette indikerer at kostnaden per private barnehage var høyere enn tilskuddet per private barnehage dette året. Samtidig beregnes tilskuddet til private barnehager på tidligere kostnader hos de offentlige barnehagene, noe som medfører kostnadsforskjeller på grunn av en tidsforsinkelse knyttet til prisnivå.

Ettersom det er betydelig flere private enn kommunale barnehager i kommunen utgjør de totale tilskuddene til private barnehager den største andelen av kommunens samlede barnehageutgifter i 2024. Hele 59 prosent av de totale utgiftene gikk til de private barnehagene, mens 41 prosent gikk til de kommunale.

4 System og rutiner for tildeling av tilskudd til private barnehager

4.1 Problemstilling

I dette kapittelet vil vi svare på følgende hovedproblemstilling med underproblemstillinger:

Har Bergen kommune tilfredsstillende system og rutiner for tildeling av tilskudd til private barnehager?

Under dette:

- Er roller, myndighet og oppgaver i tilskudsarbeidet tydelig og hensiktsmessig fordelt?
- Er det etablert tilstrekkelig rutiner for arbeid med driftstilskudd til private barnehager?

4.2 Revisjonskriterier

Basert på § 25-1 i kommuneloven, barnehageloven og forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager har Deloitte utarbeidet følgende revisjonskriterier:

Kommunen skal:

- i henhold til kommuneloven § 25-1 ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges og gjennomføre internkontrollen systematisk og tilpasset etter virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Kommunen skal blant annet
 - utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering.
 - ha nødvendige rutiner og prosedyrer.
 - dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig.
- behandle private barnehager som mottar tilskudd, likeverdig med kommunale barnehager (jf. barnehageloven § 19)
- etterleve forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager. Dette innebærer blant annet krav til å
 - gi driftstilskudd til private barnehager per heltidsplass, (jf. § 3 i forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager)
 - beregne tilskudd ut fra gjennomsnittlige ordinære driftsutgifter per heltidsplass i tilsvarende kommunale ordinære barnehager, fratrukket administrasjonsutgifter, pensjonsutgifter og arbeidsgiveravgift på pensjonsutgifter, (jf. § 3 i forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager)
 - benytte kommuneregnskapet fra to år før tilskuddsåret til beregningsgrunnlag
 - gi påslag for pensjons- og administrasjonsutgifter. Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager §§ 4-5 tydeliggjør hva som er retningslinjene for utregning av påslagene

Se vedlegg 2 for utfyllende revisjonskriterier.

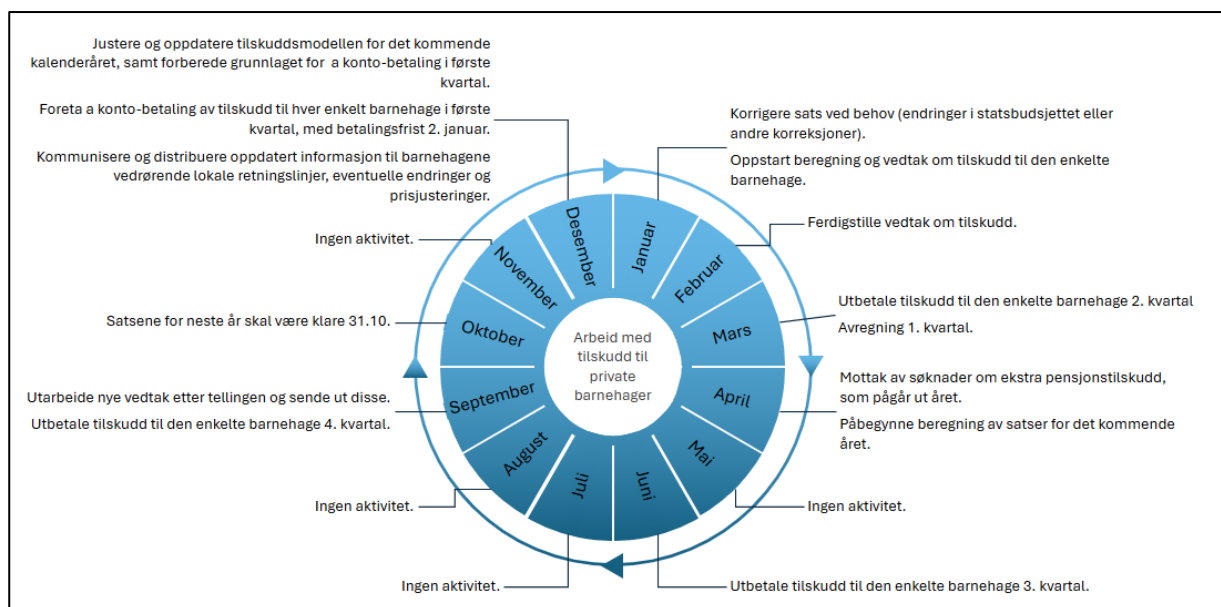
4.3 Fordeling av roller, myndighet og oppgaver

4.3.1 Datagrunnlag

Som nevnt i kapittel 2, er det Økonomiseksjonen på nivå 1 i BBS som har ansvar for tildeling av driftstilskudd til private barnehager i Bergen kommune. Økonomiseksjonens leder har fått delegert fullmakt til å fatte vedtak om finansiering og tilskudd til private barnehager.²³

I økonomiseksjonen er det hovedsakelig to personer som arbeider med driftstilskudd til private barnehager. Med mindre annet avtales, er det rådgiveren med lengst erfaring på feltet som alltid har ansvaret for å gjennomføre arbeidet med driftstilskudd. Denne organiseringen skal redusere personavhengighet gjennom at seksjonen har en ekstra ansatt med kompetanse på feltet som kan overta tilskuddsarbeidet ved behov. Det foreligger også rutiner, maler og årshjul (se figur 6 under) som beskriver hvordan og når utregningene skal gjennomføres (mer om dette i avsnitt 4.4.1). I intervju med økonomiseksjonen blir det vist til at interne retningslinjer og rutiner, sammen med bruk av KS sin veileder på området²⁴ og et detaljert regelverk, gjør det enkelt for en annen ansatt å overta dette arbeidet ved eventuelt fravær.

Figur 6: Årshjul for arbeid med ordinært tilskudd til private barnehager (Kilde: Bergen kommune)

²³ Bergen kommune. Delegasjon av fullmakter fra kommunaldirektøren til seksjonssjefene i Byrådsavdeling for barnehage og skole. Gyldig fra 22. august 2025

²⁴ KS/PBL. Veileder for beregning av tilskudd til private barnehager. Oppdatert versjon 15.08.2025.

<https://www.ks.no/contentassets/80666e0fc76e44fb82bfc81fef3382a1/r9684-ks-pbl-veileder-v15.08.2025.pdf>

Som nevnt i beskrivelsen av årshjulet over, beregner økonomiseksjonen **tilskuddssats** for private barnehager innen 31. oktober hvert år. I intervju fremkommer det at oppgaven med å samle inn relevant data og beregne tilskuddssatsen er tydelig plassert og har blitt håndtert av de samme personene i økonomiseksjonen over flere år for å sikre kontinuitet i prosessen.

Som tidligere nevnt i kapittel 3 i rapporten, beregnes **driftstilskudd** til de private barnehagene basert på barnetall, alder og oppholdstid. Eier av private barnehager rapporterer årlig (15. desember), barnetall til Utdanningsdirektoratet via systemet Basil. Bergen kommune har i tillegg valgt å ha et ytterligere telletidspunkt 1. september. Det er barnehagemyndigheten som har ansvar for å innhente data fra de private barnehagene på telletidspunktene i desember og september. I intervju med barnehagemyndigheten blir det vist til at man etter hvert telletidspunkt oversender disse tallene til økonomiseksjonen, som på bakgrunn av dataene beregner tilskuddsbeløpet for hver enkelt barnehage og ivaretar utbetalingen av tilskuddene.

Det blir vist til at barnehagene er informert om at alle nye barn i barnehagen må være registrert innen 1. september for å få medregnet barnet/barna i driftstilskudd til barnehagen fra september og ut kalenderåret. Barnehagen får dermed ikke inkludert barn som eventuelt starter i barnehagen etter 1. september i beregningen av driftstilskudd ut det inneværende året. Kommunen viser samtidig til at barn født i september, oktober og november året før har rett på plass den måneden de blir ett år. Det betyr at disse barna må være plassert (frem i tid) for at de skal tas med i tellingen 1. september.

Økonomiseksjonen utbetaler driftstilskudd til private barnehager kvartalsvis. I januar betales tilskuddet som et forskudd og basert på et estimat, da de endelige barnetallene ikke er klare når utbetalingen igangsettes. Tallene som benyttes i beregningen av utbetalingen for 1. kvartal kommende år hentes fra fagsystemet rundt 15. desember, og gir dermed relativt oppdaterte data. Avvik kan oppstå dersom barnehager tar inn mange nye barn etter at grunnlaget for driftstilskuddet er tatt ut. Det blir vist til at det hender at barnehager ber om forskudd, spesielt i situasjoner hvor de har uventede store utgifter. Slike forespørsler vurderes individuelt, og det blir vist til at barnehagene som regel er gode til å forklare behovet for forskudd.

Det blir vist til at det har vært noen klagesaker knyttet til driftstilskudd fra kommunen til private barnehager de siste årene. En nylig sak gjaldt avvikling av en barnehage, hvor eier krevde dekning av utgifter knyttet til avviklingen. Klagen ble behandlet av statsforvalteren, og eieren fikk ikke medhold. Som nevnt i kapittel 3 har det også vært oppe en annen sak som omhandlet at Microsoft-lisenser ikke inngår i tilskuddsgrunnlaget, og her fikk private barnehager medhold

HVA ER TILSKUDDSSATS?²⁵

- Tilskuddssatsen viser kostnaden for en enkelt heltidsplass i kommunens barnehager, justert for barn under og over 3 år, og benyttes til å beregne driftstilskuddet til hver enkelt barnehage.
- Grunnlaget til satsen er gjennomsnittlige ordinære driftsutgifter per heltidsplass i kommunale barnehager, basert på kommuneregnskapet fra to år før tilskuddsåret. Deflator for kommuneregnskapet benyttes for å korrigere for pris- og lønnsvekst mellom de to årene.
- Satsen skal sikre at private barnehager får tilskudd som tilsvarer kommunale barnehagers kostnadsnivå, slik at det blir likeverdig økonomisk behandling.
- Satsen inkluderer driftstilskudd, pensjonspåslag og administrasjons-påslag.

²⁵ Kunnskapsdepartementet: Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager. FOR-2015-10-09-1166.

i sin klage som gikk til Statsforvalteren. I intervju med barnehagemyndigheten vises det til at klagesakene hovedsakelig omhandler detaljer i tilskuddsberegningen, ikke overordnede feil.

4.3.2 Vurdering

Deloitte vurderer at kommunen har etablert tydelige roller, myndighet og oppgaver i arbeidet med tildeling av driftstilskudd til private barnehager i kommunen. Ansvar for tildeling av driftstilskudd er tydelig plassert hos Økonomiseksjonen, og myndigheten til å fatte vedtak er formelt delegert til seksjonens leder. Internt i seksjonen er oppgavene ytterligere fordelt, hvor en hovedansvarlig rådgiver utfører arbeidet, noe som sikrer kontinuitet. Det er også en tydelig arbeidsdeling mellom ulike enheter: Barnehagemyndigheten har ansvaret for å samle inn barnetall fra de private barnehagene, mens Økonomiseksjonen bruker disse dataene til å beregne og utbetale tilskuddet.

Deloitte merker seg at risikoen for personavhengighet er identifisert og håndtert ved å ha to ansatte i Økonomiseksjonen med kompetanse på feltet. Dette, kombinert med detaljerte rutiner, skal gjøre det enkelt for en annen ansatt å overta arbeidet ved fravær. Deloitte mener at dette fremstår som hensiktsmessig.

4.4 Rutiner for arbeid med driftstilskudd

4.4.1 Datagrunnlag

Tildeling av tilskudd til private barnehager i Bergen kommune reguleres av Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager²⁶ som fastsetter retningslinjer for beregning, saksbehandling og utbetaling av tilskuddet. Økonomiseksjonen peker på at forskriften oppleves som detaljert, da den presiserer hvilke elementer som skal inkluderes i tilskuddet, hvordan satsene skal fastsettes, samt tidspunkter for vedtak og utbetaling²⁷. I tillegg har Kommunesektorens Organisasjon (KS) og Private Barnehagers Landsforbund (PBL) i fellesskap utviklet en detaljert veileder som Bergen kommune benytter ved beregningen for å minimere risikoen for feil.²⁸

Fra intervju med økonomiseksjonen fremkommer det at rutine og systemene for driftstilskudd til private barnehager oppleves som tilstrekkelige, med et årshjul som inneholder faste frister (se figur 6 på side 23). I tillegg har Bergen kommune utarbeidet en intern rutine for beregning av tilskuddssats til private barnehager.²⁹ Rutinen tar utgangspunkt i veilederen utarbeidet av KS og PBL, men er tilpasset lokale forhold i Bergen kommune.

Bergen kommune har videre utarbeidet lokale retningslinjer for rapportering av barn i private ordinære barnehager i Bergen. Som nevnt i kapittel 3 og avsnitt 4.3.1 bruker kommunen barnetallet i barnehager per 15. desember som grunnlag for tilskuddsberegningen påfølgende år, i tråd med krav i forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager. I tillegg krever kommunens lokale retningslinjer rapportering av barnetall også 1. september, slik at tilskuddet kan justeres for perioden september-desember basert på oppdatert informasjon om antall barn, barnas alder og oppholdstid. Eierne av barnehagene har ansvar for at opplysningene i fagsystemet er korrekte til rapporteringstidspunktene.

²⁶ Kunnskapsdepartementet: Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager. FOR-2015-10-09-1166.

²⁷ Bergen kommune. *Forvaltningsrevisjon – svar på spørsmål til seksjon økonomi*. Ikke datert.

²⁸ Bergen kommune. *Forvaltningsrevisjon – svar på spørsmål til seksjon økonomi*. Ikke datert.

²⁹ Bergen kommune. *Rutine for beregning av tilskuddssats til private barnehager*. 12.05.2025.

Økonomiseksjonen har i samarbeid med Ansattservice automatisert utarbeidelsen av vedtaksbrev for driftstilskudd til de enkelte barnehagene. Økonomiseksjonen utarbeider et Excel-ark med all nødvendig informasjon til vedtakene, som deretter automatisk settes inn i en vedtaksmal av en «robot» og lastes opp i saks- og arkivsystemet. Det gjennomføres flere stikkprøver av brevene før vedtakene endelig sendes ut til barnehagene.³⁰ Kommunen har utarbeidet en lokal veileder for automatiseringen av vedtaksbrevene.³¹

I intervju med økonomiseksjonen blir på det påpekt at de automatiserte vedtaksbrevene kontrolleres i flere trinn. Etter at roboten har generert ett eller to brev, gjennomgås innholdet for å sikre korrekt tekst og beløp. Når alle brev er ferdige, utføres stikkprøvekontroll ved å eksportere totalsummene til Excel og sammenligne med utgangsdata. Avslutningsvis kontrolleres teksten i 4–6 brev før de sendes til saksbehandlingssystemet (Bk360). Det opplyses at det ikke er funnet feil i stikkprøvekontrollene så langt. Robotløsningen er også i bruk i andre kommunale tjenester og har vært godt testet over flere år i bruk.

4.4.2 Vurdering

Deloitte vurderer at Bergen kommune har etablert tilstrekkelige rutiner for arbeidet med driftstilskudd til private barnehager. Kommunen har etablert rutiner og retningslinjer som ikke bare oppfyller lovens minstekrav, men som også inkluderer lokale tilpasninger og tekniske løsninger for å øke presisjonen og redusere risikoen for feil. Rutinene fremstår som fullt ut dekkende for å sikre en korrekt, forutsigbar og likeverdig forvaltning av tilskuddsmidlene, i tråd med relevante lov- og forskriftskrav på området.

³⁰ Bergen kommune. *Forvaltningsrevisjon – svar på spørsmål til seksjon økonomi*. Ikke datert.

³¹ Bergen kommune. *Veileder for produksjon av vedtak om tilskudd til private barnehager - digital medarbeider*. 07.05.2025.

5 System og rutiner for tilskuddsarbeid for språkutvikling og tilrettelegging

5.1 Problemstilling

I dette kapittelet vil vi svare på følgende hovedproblemstilling med underproblemstillinger:

Har Bergen kommune tilfredsstillende system og rutiner for tildeling av tilskudd/tiltak til barnehager for tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne og ev. tilskudd/tiltak for språkutvikling til minoritetsspråklige barn (som bl.a. sikrer likebehandling av barnehager)?

Under dette:

- Er roller, myndighet og oppgaver i arbeidet tydelig og hensiktsmessig fordelt?
- Er det etablert tilstrekkelig rutiner for arbeid med tilskudd/tiltak til barnehager for språkutvikling og tilrettelegging? ³²

5.2 Revisjonskriterier

Basert på § 25-1 i kommuneloven, forvaltningsloven, § 37 i barnehageloven og veiledere fra Udir har Deloitte utarbeidet følgende revisjonskriterier:

Kommunen skal:

- ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges og gjennomføre internkontrollen systematisk og tilpasset etter virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Kommunen skal blant annet
 - utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering.
 - ha nødvendige rutiner og prosedyrer.
 - dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig. (jf. kommuneloven § 25-1)
- tilrettelegge barnehagetilbudet når tilretteleggingsbehovet er større enn det som barnehageeier kan gjøre innenfor det ordinære barnehagetilbudet (jf. Barnehageloven § 37). Tilretteleggingen skal bidra til at barnet skal kunne gå i barnehagen og kunne nyttiggjøre seg av barnehagetilbudet og få likeverdige aktivitets- og utviklingsmuligheter som andre barn. Tilrettelegging kan være endring av bygg for å tilpasse barnets behov eller støtte til utstyr som barnet trenger for å dra nytte av barnehagetilbudet. Tilrettelegging kan også være ekstra bemanning, opplæring av ansatte eller andre tiltak som er nødvendige. Barnets behov må vurderes konkret i hver enkelt sak. Selv om begrepet nedsatt funksjonsevne skal forstås vidt, er det lagt til grunn i forarbeidene til tidligere diskriminerings- og tilgjengelighetsloven³³ at tilretteleggingsbehovet må være av en viss varighet og styrke for at

³² Deloitte har valgt å se på begge underproblemstillingene samlet i dette kapittelet. Dette for å sikre sammenheng i data som beskrives.

³³ loven ble opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 51, og erstattet med likestilling og diskrimineringsloven

den skal kunne begrunne et krav om individuell tilrettelegging (Ot.prp. nr. 44 (2007-2008) s. 180).

- sikre at vedtaket om individuell tilrettelegging er godt begrunnet og at det fremkommer av vedtaket hva tilretteleggingen skal gå ut på (jf. § 24 i forvaltningsloven) Det er ikke gitt bestemmelser i barnehageloven for hva et vedtak om tilrettelegging skal inneholde, og det er heller ikke krav om sakkyndig vurdering i saker der barnet har behov for tilrettelegging av barnehage tilbudet etter barnehageloven § 37. Udir påpeker samtidig at det likevel kan være grunn til å innhente sakkyndige uttalelser fra for eksempel helsetjenesten, og at man må innhente uttalelse fra barnehagen om hvilke behov de mener barnet har og om hvilke tiltak som eventuelt allerede er forsøkt. I tillegg skal barnets foreldre alltid få mulighet til å uttale seg i saker om tilrettelegging. Barnets beste skal legges til grunn i vurderingen (jf. Veileder fra Utdanningsdirektoratet³⁴)
- informere private og kommunale barnehager om tilskuddsordningen fra Utdanningsdirektoratet knyttet til språkopplæring for minoritetsspråklige barn. Kommunen disponerer og eventuelt fordeler tilskuddet for å oppnå best mulig styrking av den norskspråklige utviklingen for de minoritetsspråklige barna i barnehagene i kommunen. Søknaden fra barnehagen må vise hvilke behov barnehagen har for ekstra ressurser for å tilrettelegge for språkstimulering av barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Det er ingen spesielle krav til rapportering knyttet til dette tilskuddet til tiltak for å bedre språkforståelse blant minoritetsspråklige barn, utover årlig rapportering til Udir i systemet Basil (jf. Veileder fra Utdanningsdirektoratet³⁵)

Se vedlegg 2 for utfyllende revisjonskriterier.

5.3 Rutiner, roller, myndighet og oppgaver i tilskuddsarbeidet

5.3.1 Datagrunnlag

I dette kapittelet vil vi undersøke hvorvidt det er etablert tilstrekkelig system og rutiner og om det er tydelige roller, myndighet og oppgaver i arbeidet med 1) tilskudd for tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne av barnehage tilbudet etter § 37 i barnehageloven (heretter omtalt som individuell tilrettelegging) og 2) språkutvikling for minoritetsspråklige barn er tydelig og hensiktsmessig fordelt i Bergen kommune. Kapittelet er lagt opp slik at vi først ser på rutiner, roller mv. for tilskudd for individuell tilrettelegging og deretter for språkutvikling for minoritetsspråklige barn.

³⁴ Utdanningsdirektoratet. Tilrettelegge barnehage tilbudet- nedsatt funksjonsevne. Sist endret 06.06.2018

³⁵ Utdanningsdirektoratet. Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage. 06.01.2026.

5.3.2 Tilskudd for individuell tilrettelegging i barnehagene

Roller, myndighet og oppgaver i arbeid med tilskudd til individuell tilrettelegging

Etat for tilrettelagt oppvekst var på revisjonstidspunktet i en omorganiseringsprosess, og etaten hadde før 1.1.2026 benevnelsen Etat for spesialpedagogiske tjenester. Etaten bestod da av fire Pedagogisk psykologisk senter (PPS), ett for hvert byområde, ledet av hver sin avdelingsleder. PPS-ene bestod av saksbehandlere som utførte sakkyndige vurderinger etter barnehageloven § 31 og § 37, samt spesialpedagoger som arbeidet ute i barnehagene og Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT).

Fra 1.1. 2026 er de fire PPS-ene avviklet, og det er etablert et felles Ressurssenter for barnehage og en samlet PP-tjeneste i Etat for tilrettelagt oppvekst (se organisasjonskart på side 13).³⁶ Det blir vist til at et sentralt formål med å samle ressursene de tidligere PPS-enhetene i byomfattende enheter (PPT og Ressurssenteret) er å sikre likere saksbehandling på tvers av byområdene i Bergen kommune.

Ressurssenteret for barnehage har ansvar for forvaltning av rettigheter etter barnehageloven § 31 (rett til spesialpedagogisk hjelp), § 36 (rett til skyss for barn som har rett på spesialpedagogisk hjelp) og § 37 (barn med nedsatt funksjonsevne), inkludert saksbehandling og vedtak knyttet til disse bestemmelsene.

Ressurssenteret for barnehage har også ansvar for å gi støtte og spesialpedagogisk hjelp til barn i barnehagealder som har særlige tilretteleggingsbehov, slik at de får gode utviklingsmuligheter og opplever mestring og inkludering i barnehagehverdagen.³⁷

I årsoppdrag fra kommunaldirektør til Etat for spesialpedagogiske tjenester i 2025, står følgende oppført som del av etatens kjerneoppgaver:

Etat for spesialpedagogiske tjenester har ansvaret for at de pedagogiske fagsentrene gir spesialpedagogisk hjelp til barn under skolepliktig alder med rettmessig behov. Ansvaret omfatter også nødvendig tilrettelegging av barnehagetilbudet til barn med nedsatt

ANSVAR FOR INDIVIDUELL TILRETTELEGGING

Etat for tilrettelagt oppvekst har ansvar for å fatte vedtak om tilrettelegging av barnehagetilbud til barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagene i kommunen.

Barnehageeier har et ansvar for at barn med nedsatt funksjonsevne får et barnehagetilbud som er i tråd med loven, men det er **barnehagen** sitt ansvar å tilpasse tilbudet ut i fra barnets funksjonsnivå.

Kommunen, ved Etat for tilrettelagts oppvekst, sin plikt til å tilrettelegge barnehagetilbudet, gjelder der hvor tilretteleggingsbehovet er større enn det barnehagen kan gjøre innenfor det ordinære barnehagetilbudet.

³⁶ Etaten skal i løpet av 2026 samles i felles lokaler i Wigandgården (Agnes Mowinckelsgt 6). Fram til innflytting (planlagt til juni 2026) vil alle ansatte være lokalisert i gamle lokaler (PPS Sentrum, PPS Sør, PPS Vest og PPS Nord). <https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/etat-for-tilrettelagt-oppvekst/om-oss>

³⁷ Bergen kommune: <https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/etat-for-tilrettelagt-oppvekst/om-oss>

funksjonsevne. Arbeidet skal utføres i samarbeid med den enkelte barnehage. For begge gruppene gjelder ansvaret barn i både kommunale og private barnehager.³⁸

I De samme ansvaret knytte til tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne går også frem av årsoppdrag for Etat for tilrettelagt oppvekst i 2026³⁹

I 2024 og 2025 brukte kommunen henholdsvis over NOK 111 millioner og omtrent NOK 120,5 millioner på tilskudd til individuell tilrettelegging.

Kommunen opplyser at det på revisjonstidspunktet var satt av en ressurs på 3,2 årverk fordelt på 8 saksbehandlere som har ansvar for det saksforberedende arbeidet knyttet til søknader og vedtak om individuell tilrettelegging etter § 37 i barnehageloven. I intervju blir det pekt på at det har vært noe uklarhet når det gjelder hvilken leder saksbehandlerne skal henvende seg til ved spørsmål om saksbehandling. Saksbehandlerne har to rapporteringslinjer: de rapporterer faglig til etaten, mens de i daglig arbeid har sin nærmeste leder i avdelingsleder. I intervju med Etat for tilrettelagt oppvekst blir det påpekt at etaten har faglig ansvar og vedtaksmyndighet, mens det økonomiske ansvaret for fakturering har vært plassert hos avdelingslederne i PPS-ene. Det vil si at etaten fatter vedtak om tilrettelegging og dermed bestemmer hvilke tjenester og ressurser som skal tildeles, men at det økonomiske ansvaret for fakturering og oppfølging av betaling har vært plassert hos avdelingslederne i PPS-ene som har hatt ansvar for budsjett og økonomistyring i sine byområder. Det blir vist til at dette kan skape uklarhet rundt hvem saksbehandlerne skal søke støtte hos; avdelingsleder eller etatsdirektør som fagansvarlig i etaten. Det blir i intervju også påpekt at dette skillet kan ha ført til ulik praksis mellom byområdene fordi beslutningene om hva som skal gis av tilrettelegging ikke nødvendigvis koordineres tett med hvordan økonomien håndteres i praksis i PPS-ene. Videre blir det påpekt at de ulike PPS-ene til dels har hatt forskjellige rutiner, prioriteringer eller tolkninger av regelverket knyttet til økonomi og fakturering. Kommunen opplyser at etter omorganisering av etaten fra 1. januar 2026 er ansvaret for fakturering i praksis plassert hos avdelingsleder i Ressurssenteret for barnehage.

Rådgiver i Etat for tilrettelagt oppvekst peker på at hun opplever at rollefordelingen knyttet til selve søknaden om, og behandling av tilretteleggingstilskudd oppleves som tydelig for barnehager, foreldre og saksbehandlere ved de tidligere fagsentrene i PPS-ene. Hun viser til at barnehagene vet hvem de skal kontakte, og saksbehandlere i PPS-ene har klar forståelse av hvem som skal håndtere saker etter barnehageloven § 37.

Undersøkelsen viser at en sentral utfordring for Etat for tilrettelagt oppvekst er kontroll og oppfølging av hvordan midler og vedtak om individuell tilrettelegging ivaretas i praksis i barnehagene. Per utgangen av 2025 består kontrollen i hovedsak av at avdelingsledere i PPS kontrollerer at fakturaene er forskriftsmessige, eksempelvis ved å kontrollere at det ikke legges inn uautoriserte administrasjonstillegg i fakturaene. I etatens prosedyre for forvaltning av § 37 i barnehageloven⁴⁰, fremkommer det at barnehagene årlig skal sende inn en rapport om bruk av midlene til individuell tilrettelegging. Det blir presisert at etaten utover dette ikke har tilsynsplikt overfor barnehagene. Etat for tilrettelagt oppvekst opplyser at det tidligere har vært krevd at alle barnehagene skulle levere rapport på slutten av barnehageåret som beskriver hvordan de har brukt midlene for individuell tilrettelegging, og hva som har vært innholdet i

³⁸ Bergen kommune. Årsoppdrag for 2025 for Etat for spesialpedagogiske tjenester. Dato 31. januar 2025.

³⁹ Bergen kommune. Årsoppdrag for 2026 for Etat for tilrettelagt oppvekst. Dato 4. februar 2026.

⁴⁰ Bergen kommune. ESPT. Prosedyre for forvaltning av § 37 i barnehageloven. BkKvalitet. Revisjonsnummer 1.2. Gyldig fra 23.09.2025.

tilretteleggingen. Staten har samtidig ikke hatt noe system for å gjennomgå alle rapportene som kom inn. Staten konkluderte dermed med å bare be om rapportering for bruk av midler for de barna som skal ha videreført tilretteleggingen. Dette for å unngå å pålegge merarbeid for barnehagestyrene når etaten ikke hadde systemer for å følge opp rapportene. Rapporten skal legges ved søknaden om videreføring.⁴¹

System og rutiner for arbeid med tilskudd til individuell tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne

Etat for tilrettelagt oppvekst er i prosess med å utarbeide en veileder for saksbehandling etter § 37 i barnehageloven.⁴² Utkastet til veileder inneholder avklaringer, vurderingskriterier, rolle- og ansvarsavklaringer og beskrivelse av saksgang ved søknad om individuell tilrettelegging. Veilederen har lenke til barnehageloven, samt etatens egne prosedyrer for henholdsvis forvaltning av § 37 i barnehageloven⁴³, saksgang barnehageloven § 37⁴⁴ og prosedyre for behandling av klager på enkeltvedtak.⁴⁵

I prosedyre for saksgang fremgår de ulike stegene i prosessen fra bekymring om et barn med nedsatt funksjonsevne, søknad om individuell tilrettelegging, klagefrist og behandling av klage og rapport etter endt tilrettelegging eller ved ny søknad. Det er videre lagt inn hvem som er ansvarlig for de ulike stegene: barnehagen, foresatte eller etaten. Det fremgår av etatens prosedyre for saksgang at barnehagen har ansvar for å ta kontakt med saksbehandler for å drøfte bekymring om barn med nedsatt funksjonsevne som møter barrierer i barnehagehverdagen. I intervju med Etat for tilrettelagt oppvekst oppgis det at det er en godt innarbeidet praksis hos barnehagestyrene å ta kontakt med saksbehandlerne før søknad eventuelt blir sendt, selv om det fortsatt forekommer at noen søknader sendes inn uten forutgående dialog. Ved manglende kontakt fra barnehagestyrer før søknad sendes, er praksis at saksbehandler selv tar kontakt med barnehagen for å drøfte saken før behandling. Det blir pekt på at etaten har drevet opplæring i denne fremgangsmåten det siste året, og at man opplever at dette er en godt innarbeidet praksis i barnehagene og hos saksbehandlerne.

Etter at søknad er mottatt via kommunens saksbehandlingssystem (Bk360), og saksbehandler har vurdert saken og utformet et vedtak, blir vedtaket videresendt til kvalitetssikring via Bk360 hos en rådgiver i Etat for tilrettelagt oppvekst. Rådgiveren kvalitetssikrer alle vedtak om individuell tilrettelegging i barnehagene i Bergen kommune. Etter kvalitetssikringen fra rådgiver godkjenner etatsdirektør formelt vedtakene gjennom å signere de før utsending. I intervju blir det påpekt at etatsdirektøren ikke gjennomgår alle vedtak i detalj, men at han leser enkelte vedtak grundig dersom rådgiver informerer om at dette er nødvendig. Det er deretter saksbehandlerne som sender ut vedtakene.

Etat for tilrettelagt oppvekst har utarbeidet en felles mal for utarbeidelse av vedtak om individuell tilrettelegging. Det opplyses videre at det i forbindelse med omorganiseringen planlegges å utvikle sjekklister og saksbehandlingsstandarter som kan benyttes av alle saksbehandlerne, eksempelvis med retningslinjer etter tilretteleggingstype og innhold i vedtakene. I intervju påpeker etatsdirektør for tilrettelagt oppvekst at det samtidig er viktig å

⁴¹ Bergen kommune. Individuell tilrettelegging i barnehagen for barn med nedsatt funksjonsevne. Oppdatert 20.01.2026. <https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/barnehage-og-skole/barnehage/spesialpedagogisk-hjelp/individuell-tilrettelegging-i-barnehagen-for-barn-med-nedsatt-funksjonsevne>

⁴² Bergen kommune. Veileder for saksbehandling etter § 37 i barnehageloven. BkKvalitet. Revisjon 1.0. Påbegynt 16.03.2023. Under utforming

⁴³ Bergen kommune. ESPT. Prosedyre for forvaltning av § 37 i barnehageloven. BkKvalitet. Revisjonsnummer 1.2. Gyldig fra 23.09.2025.

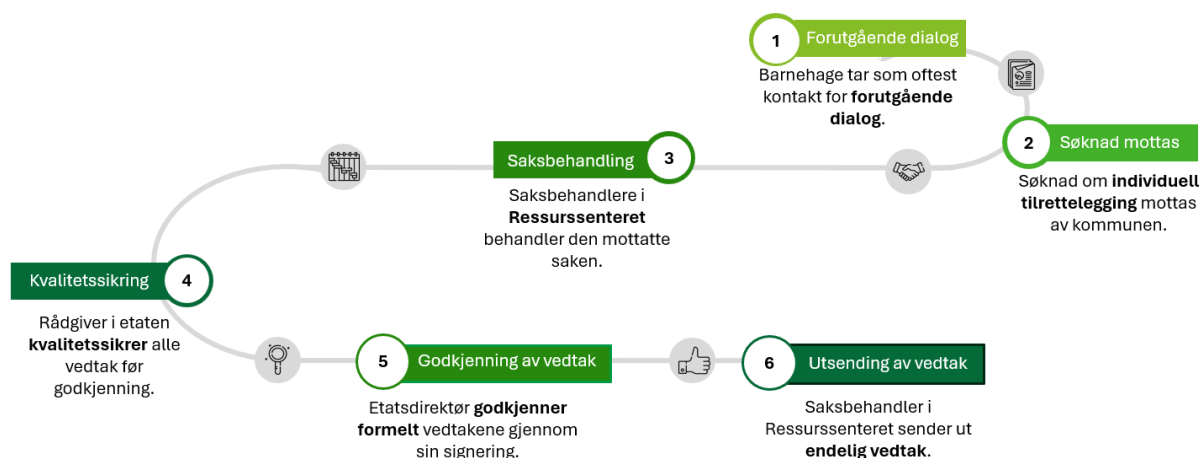
⁴⁴ Bergen kommune. Saksgang barnehageloven § 37. BkKvalitet. Revisjonsnummer 1.0. Gyldig fra 23.10.2023.

⁴⁵ Bergen kommune. ESPT. Prosedyre for behandling av klager på enkeltvedtak. Revisjonsnummer 1.0. Gyldig fra 05.06.2024

ivareta individuelle vurderinger. Etatsdirektøren understreker at saksbehandling må tilpasses det enkelte barns behov, og at det derfor er nødvendig å være forsiktig med for mye standardisering for å sikre lovlighet og faglig forsvarlighet i vedtakene.

Figur 7 fremstiller prosessen fra barnehager tar kontakt med saksbehandlere ved Ressurssenteret (tidligere ved de fire PPS-ene) angående et barn med nedsatt funksjonsevne til endelig vedtak er fattet.

Figur 7: Prosessbeskrivelse av mottak og behandling av søknad om individuell tilrettelegging (§ 37)

Rådgiver i etaten har i tillegg til ansvar for å kvalitetssikre alle vedtak om individuell tilrettelegging, også ansvar for å følge opp og veilede saksbehandlerne. Det blir vist til at det er mye dialog mellom rådgiver i etaten og saksbehandlerne for å sikre tydelig og korrekt formulering i vedtakene, og at kvalitetssikring i perioder utgjør hele arbeidsmengden til rådgiveren. I intervju med etaten blir det påpekt at det er risiko knyttet til at ansvaret for kvalitetssikring er konsentrert hos én person, da dette fører til at kvaliteten i saksbehandlingen i stor grad blir personavhengig.

Det fremgår videre at rådgiveren i etaten har tett dialog med saksbehandlerne i Ressurssenteret for å sikre kvalitet og likhet i saksbehandlingen på tvers av byområder. Eksempelvis leder rådgiveren et nettverk for 8 saksbehandlere som møtes månedlig for erfaringsutveksling og drøfting av søknader om individuell tilrettelegging. Fra intervju med etaten fremgår det at det er ønskelig at saksbehandlerne fremover i større grad skal lese hverandres vedtak før de sendes videre til rådgiver, for å sikre mer lik praksis. Det blir videre påpekt at ett av formålene med omorganiseringen av etaten er å sikre mer lik saksbehandling på tvers av byområdene i Bergen kommune.

Etatsdirektør viser til at det pågår en vurdering av om hvorvidt saksbehandlingen i etaten er for omfattende, både når det gjelder omfang, tidsbruk og kvalitetssikring. Etaten har hatt en prosess for å forsøke å standardisere og korte ned vedtakene.

Kommunen opplyser at PPS-ene i hvert byområde har hatt egne rutiner for tildeling av tilskudd knyttet til individuell tilrettelegging. Det fremgår blant annet at det har vært ulik håndtering på tvers av byområdene når det gjelder hvorvidt man dekker vikar i forbindelse med vedtak om individuell tilrettelegging. Det blir bekreftet i intervju at det per utgangen av 2025 ikke er etablert

felles og tydelig praksis for hvorvidt kommunen dekker vikar for ansatte som skal følge opp tilrettelegging for barn i henhold til vedtak. Også i intervju med barnehagestyrere blir det etterlyst tydelige retningslinjer for håndtering av vikarbruk når personalet som er hentet inn som følge av tilskudd til ekstra bemanning er fraværende/syke.

Etat for tilrettelagt oppvekst understreker at etaten har som mål at barnehagene kan ansette faste ansatte med en stabil og forutsigbar finansiering gjennom hele året, i stedet for å basere seg på økonomisk støtte for enkeltstående timer eller midlertidige vikarinnleieperioder. Det blir videre påpekt at det pågår arbeid med å etablere en ensartet praksis og en avtale om rammer for ansettelser av assistenter og fagarbeidere etter barnehageloven § 31 og § 37, i samarbeid med både offentlige og private barnehageeiere. Avtalen skal klargjøre faktureringsordning, tilskuddets omfang og håndtering av administrasjonskostnader, med mål om å unngå ulik praksis, blant annet ved innvilgning av vikar. Avtalen skal også tydeliggjøre ansvarsforhold og sikre økonomisk forutsigbarhet ved oppfyllelse av kommunale vedtak. Når avtalen trer i kraft, planlegges felles faktureringsrutiner og en standardisert mal for underbilag med nødvendige spesifikasjoner. Avtalen har ifølge intervju med etaten vært under forhandling over tid og er planlagt å tre i kraft 1. januar 2026.

Etat for tilrettelagt oppvekst opplyser at det ikke er gjennomført evalueringer av barnehagenes bruk av tilskudd for individuell tilrettelegging. Det er heller ikke gjennomført risikovurderinger de to siste årene som omhandler tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne. Etaten viser til at det er ønskelig å gjennomføre en slik risikovurdering i løpet av 2026.

5.3.3 Tilskudd og støttetiltak for språkutvikling for minoritetsspråklige barn.

I tilfeller der både barn og begge foreldrene har et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk, regnes barna som minoritetsspråklige. Utdanningsdirektoratet (Udir) tildeler tilskudd til kommuner basert på antall minoritetsspråklige barn som går i barnehage. Tildeling av midler beregnes av Utdanningsdirektoratet. Kommunene som oppfyller begge kriteriene som vist under, har rett på tilskudd:

- andel minoritetsspråklige barn i barnehage må være minst 10 prosent.
- antall minoritetsspråklige barn i barnehage må være 50 eller mer.

Minoritetsspråklige barn både i kommunale og private ordinære barnehager inngår i andel- og antallsberegningene. Tilskuddsbeløpet fra Udir til barnehagene, avhenger av hvor mange barn med minoritetsspråklig bakgrunn barnehagene rapporterer til Udir at de har innen 15. desember hvert år.⁴⁶

I 2025 var det 2471 minoritetsspråklige barn i barnehagene i Bergen. Totalt var det 14 347 barn i barnehagene dette året, noe som vil si at omtrent 17 prosent av barna i barnehagene i Bergen var minoritetsspråklige i 2025. Kommunale barnehager hadde samlet omtrent 20 prosent minoritetsspråklige barn og private barnehager hadde omtrent 15 prosent minoritetsspråklige barn i 2025.⁴⁷

I Bergen kommune var det frem til og med utgangen av 2025 **Etat for barnehage** som hadde ansvar for å

⁴⁶ Utdanningsdirektoratet. Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehagen. <https://www.udir.no/om-udir/tilskudd-og-prosjektmidler/midler-kommuner/minoritetsspraklige-i-barnehage/>

⁴⁷ Utdanningsdirektoratet. Minoritetsspråklige barn i barnehagen. Statistikk for 2025. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/minoritetsspraklige-barn-i-barnehage/>

- 1) **tildele tilskudd** som Bergen kommune mottar fra Udir til barnehagene som kvalifiserer til tilskuddet, og
- 2) **bidra med støttetiltak** for språkutvikling og inkludering for minoritetsspråklige barn i barnehagene.

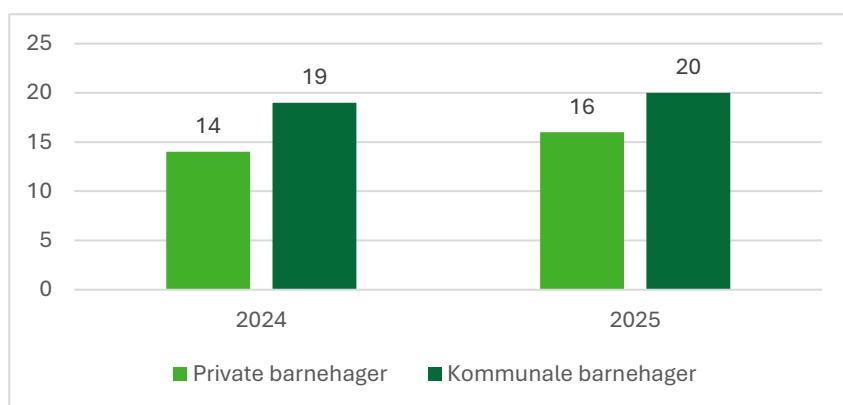
Fra 01.01.2026 er dette ansvaret flyttet til Etat for tilrettelagt oppvekst, ved Ressurssenter for barnehagesektoren.

Frem til august 2025 har tilskudd og tiltak blitt finansiert av kommunale og statlige midler. Fra august 2025 finansieres dette av kun statlige midler, gjennom Utdanningsdirektoratets tilskuddsordning. Bergen kommune vedtok i budsjett for 2025 å kutte kommunal støtte til ett av støttetiltakene for minoritetsspråklige barn; tospråklig assistent.⁴⁸ Fra høsten 2025 var dermed tospråklig assistent ikke lenger et av støttetiltakene for barnehager med minoritetsspråklige barn.

Kommunen mottar tilskudd basert på antall minoritetsspråklige barn i ordinære barnehager, rapportert i årsmelding for barnehagene per 15.12 året før tilskuddsåret. Udir innvilget deretter en samlet tilskuddsramme basert på antall minoritetsspråklige barn i barnehagen fra året før. Dette blir bruk til de to ordningene som står nevnt øverst på siden. Den enkelte barnehage som kvalifiserer for tilskudd søker kommunen om å få tildelt midler fra denne rammen. Tilskuddet skal brukes til økt bemanning i barnehagen for å styrke språkutvikling.

Som fremstilt i figuren under var det 33 barnehager i Bergen kommune som i 2024 mottok tilskudd fra Udir (14 private og 19 kommunale barnehager), mens det i 2025 totalt var 36 barnehager i Bergen kommune som mottok dette tilskuddet (16 private og 20 kommunale barnehager).

Figur 8: Tilskudd til språkutvikling for minoritetsspråklige barn i barnehager i 2024 og 2025

Barnehager med minoritetsspråklige barn kan søke om **støttetiltak for språkutvikling og inkludering** som for eksempel veiledning og opplæring, uavhengig av om de kvalifiserer til, og får tilskudd fra Udir. Etat for barnehage opplyser at det fra august 2025 er åtte ansatte som arbeider i fulltidsstillinger med å bidra med støttetiltak i barnehagene.⁴⁹

Som fremstilt i figur 9 under, var det i 2024 totalt 24 barnehager som mottok veiledning fra etaten; 12 private og 12 kommunale barnehager. Våren 2025 var det også 24 barnehager som fikk veiledning (13 private og 11 kommunale barnehager). 37 barnehager hadde i 2024 tiltaket

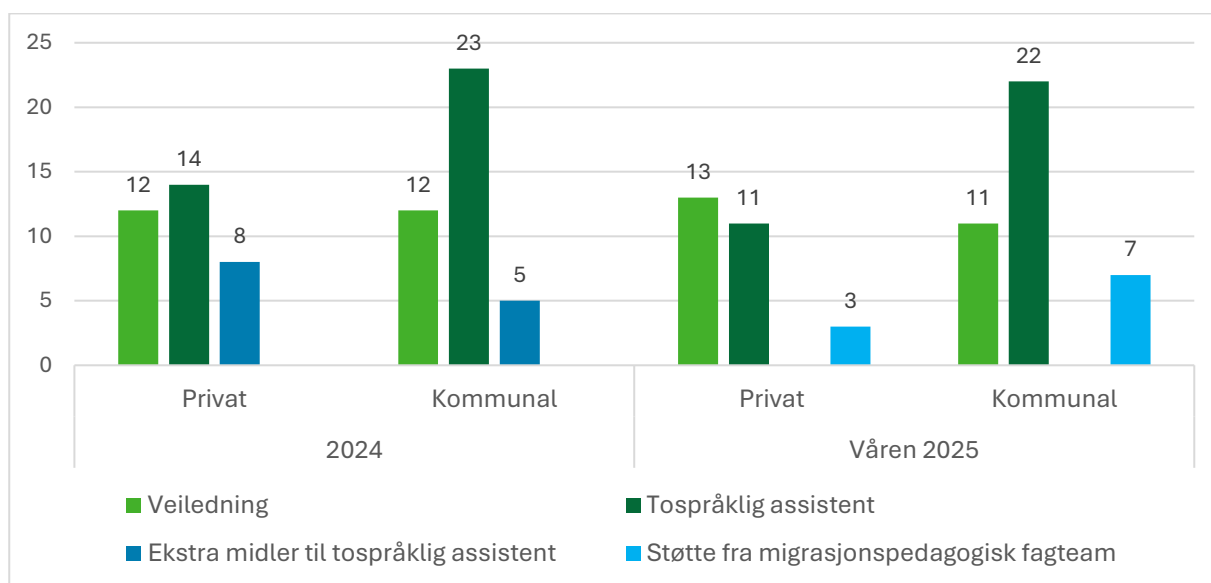
⁴⁸ Bergen kommune. Handlings- og økonomiplan 2025-2028. Tjenesteområde 01A- Barnehage.

⁴⁹ Tre migrasjonspedagoger og fire migrasjonspedagogiske medarbeidere, samt en stilling som var midlertidig besatt ut 2025.

tospråklig assistent, og 23 av barnehagene med dette tiltaket var kommunale. I 2024 var det også 13 barnehager som fikk ekstra midler til tospråklig assistent; 8 private og 5 kommunale barnehager.

Våren 2025 var det 33 barnehager som hadde tiltaket tospråklig assistent (22 kommunale og 11 private barnehager). Etat for barnehage viser også til at det våren 2025 er 10 barnehager som i perioder har fått støtte fra migrasjonspedagogisk fagteam; 7 kommunale og 3 private barnehager.

Figur 9: Støttetiltak i barnehagene i 2024 og våren 2025

I statsbudsjettet for 2026 er det vedtatt at den nasjonale tilskuddsordningen skal fases over i en tverrsektoriell tilskuddsordning for forebyggende tiltak for barn og unge. Innfasingen skal skje over tre år (2026–2028). Med bakgrunn i dette vil det nasjonale budsjettet for ordningen bli redusert med ca. 75 mill. kroner hvert av disse tre årene. Budsjettet i 2026 er ca. 150 mill. kroner, mot ca. 226 mill. kroner i 2025.⁵⁰

Roller, myndighet og oppgaver i arbeidet med språkutvikling for minoritetsspråklige barn

Kommunaldirektør for Byrådsavdeling barnehage og skole i Bergen kommune gav i 2025 følgende mandat til Etat for barnehage angående arbeidet med tildeling av tilskudd og støttetiltak:

Etaten skal fortsatt følge opp kommunale og private barnehager med veiledning, opplæring og tilskuddsordninger som styrker arbeidet med minoritetsspråklige barn i hele barnehagesektoren.⁵¹

I årsoppdraget til Etat for barnehage 2026, er arbeid med minoritetsspråklige barn i barnehagene ikke nevnt, da dette ansvaret er flyttet til Etat for tilrettelagt oppvekst.⁵² Det fremgår samtidig at etaten, i samarbeid med Etat for tilrettelagte tjenester, skal legge til rette

⁵⁰ Den tverrsektorielle ordningen skal forvaltes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, i samarbeid med Helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

⁵¹ Bergen kommune. Årsoppdrag 2025 for Etat for barnehage. Dato 31. januar 2025.

⁵² Bergen kommune. Årsoppdrag 2026 for Etat for barnehage. Dato 4. februar 2026. Som nevnt innledningsvis i denne rapporten, er migrasjonspedagogene, og dermed ansvaret for støttetiltak for barnehager med minoritetsspråklige barn, fra og med 1.1.2026 flyttet fra Etat for barnehage til Etat for tilrettelagt oppvekst.

for forebyggende arbeid i barnehagene. I årsoppdraget for Etat for tilrettelagt oppvekst for 2026 går følgende frem om ansvarsområder for det nyetablerte Ressurssenteret for barnehage:

Etat for tilrettelagt oppvekst har ansvaret for at ressurscenteret for barnehagefeltet gir spesialpedagogisk hjelp til barn under skolepliktig alder med rettmessig behov. Ansvaret omfatter også nødvendig tilrettelegging av barnehagetilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne, og barn og barnehagens behov for støtte i det migrasjonspedagogiske arbeidet. Arbeidet skal utføres i samarbeid med den enkelte barnehage og gjelder ansvaret for barn i både kommunale og private barnehager (Revisors understreking).⁵³

Etat for barnehage har utarbeidet en strategisk fagplan for migrasjonspedagogikk i Bergen kommune (2021–2024)⁵⁴, som er forankret i Utdanningsdirektoratets målsetting for tilskuddsordningen «Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage». Fagplanen bygger også på nasjonale og lokale føringer for språk og inkluderende praksis for minoritetsspråklige barn i barnehage. Fagplanen er ikke oppdatert etter den ble etablert og er ikke helt i overensstemmelse med praksis og føringer per utgangen av 2025.

Det fremgår av den strategiske fagplanen at det overordnede målet for etatens arbeid innen det migrasjonspedagogiske fagfeltet er å *gi et godt barnehagetilbud til barn med minoritetsspråklig bakgrunn*. Som fremstilt i tabellen under, er det etablert fem delmål for å oppnå det overordnede målet, og hvert av delmålene har flere tilknyttede tiltak.

Tabell 6: Delmål for arbeidet med språkutvikling i barnehagene (Kilde: Bergen kommune)

#	Delmål
1	Barnehager med minoritetsspråklige barn skal ha et inkluderende leke- og læringsmiljø
2	Gode støtteordninger til barnehager med minoritetsspråklige barn
3	Barnehager med nyankomne flyktninger skal ha et godt system for å ivareta barna og familiene
4	Etablere tverretatlige og tverrfaglige samarbeidsfora
5	Utarbeide informasjonsmateriell til barnehager med minoritetsspråklige barn og familier

Det er i hovedsak migrasjonspedagogene og de migrasjonspedagogiske veilederne som har ansvar knyttet til oppfølging av tiltakene i fagplanen, eksempelvis tverrfaglig samarbeid med andre instanser som Høgskolen på Vestlandet og Introduksjonssenteret (delmål # 4) og å planlegge og gjennomføre fagsamlinger for barnehagesektoren (knyttet til delmål # 1 og # 2).

Noen av tiltakene, eksempelvis knyttet til tospråklig assistent og garanti plasser i barnehager, er ikke lenger relevante for arbeidet med minoritetsspråklige barn. På bakgrunn av at kommunen ikke lenger finansierer språkopplæring for minoritetsspråklige barn i barnehagen, opphørte tiltaket *tospråklig assistent* som støttetiltak til barnehager med minoritetsspråklige barn fra og med august 2025.⁵⁵ Før høsten 2025 ble barnehager med behov for tospråklig assistent, årlig tildelt dette tiltaket for å støtte barnehagene i arbeidet med å lære norsk som

⁵³ Bergen kommune. Årsoppdrag for 2026 for Etat for tilrettelagt oppvekst. Dato 4. februar 2026.

⁵⁴ Bergen kommune. Migrasjonspedagogisk arbeid i barnehagen. Strategisk fagplan for det migrasjonspedagogiske arbeidet i Bergen kommune 2021–2024.

⁵⁵ Frem til august 2025 har tilskudd og tiltak for språkopplæring til minoritetsspråklige barn blitt finansiert gjennom både kommunale og statlige midler, men fra august 2025 finansieres arbeidet utelukkende gjennom Udires tilskuddsordning.

andrespråk. De tospråklige assistentene hadde fast tilhørighet til barnehager over en lengre periode for å styrke det migrasjonspedagogiske arbeidet i barnehagen.⁵⁶

Ordningen med garanti plasser, hvor et bestemt antall barnehageplasser blir holdt av for flyktningbarn ved ankomst, ble halvert i kommunens budsjett for 2025. I budsjettet for 2026 foreslås det å avvike denne ordningen fra kommunens budsjett. Dette innebærer at kommunen ikke lenger vil kompensere barnehagene økonomisk for å holde slike plasser ledige. Retten til barnehageplass for barn av foreldre som deltar i introduksjonsprogrammet opprettholdes. I vedtektene for kommunale barnehager er det fastsatt at denne gruppen barn har prioritet ved opptak. Dette innebærer at ledige plasser i barnehagesektoren skal benyttes for å sikre disse barna barnehageplass ved behov. Imidlertid vil barnehagene ikke motta økonomisk kompensasjon for å holde plasser ledige, slik de tidligere gjorde gjennom garanti plassordningen

System og rutiner for tildeling av tilskudd til barnehager med høy andel minoritetsspråklige barn

Barnehager som har møtt kriteriene for tilskudd (basert på årlig rapportering til Udir per 15. desember), mottar tilskudd ut ifra følgende fordelingsnøkler:

- Barnehagen må ha minimum 20 minoritetsspråklige barn for å utløse tilskudd gjennom tilskuddsordningen.
- Barnehager med 40 prosent minoritetsspråklige barn, eller som har 30 minoritetsspråklige barn tildeles en grunnressurs
- Barnehager med 50 til 70 prosent andel minoritetsspråklige barn får en gradert tilleggsressurs utover grunnressursen.⁵⁷

Migrasjonspedagogene sender ut brev til de private og kommunale barnehagene som kvalifiserer til tilskudd, og anmoder dem om å sende inn søknad til kommunen. Barnehagene registrerer sine anmodninger om tilskudd i en egen tilskuddsportal på Bergen kommunes nettsider, under tittel: *Tilskudd til barnehager med høy andel minoritetsspråklige barn (årstall)*.⁵⁸ Kommunen opplyser at det i tilskuddssystemet (Insight) er etablert en rollefordeling for saksbehandlere, der hver rolle i systemet har en beskrivelse av oppgavene som skal gjennomføres.

Migrasjonspedagogene saksbehandler deretter tilskuddssøknadene i samarbeid med økonomirådgiver i Etat for barnehage. Fremstilling av prosess for tildeling av tilskudd for språkutvikling blant minoritetsspråklige barn fremgår av figuren under.

⁵⁶ Bergen kommune. *Migrasjonspedagogisk arbeid i barnehagen*. Strategisk fagplan for det migrasjonspedagogiske arbeidet i Bergen kommune 2021-2024.

⁵⁷ Bergen kommune. *Forvaltningsrevisjon 2025*. Ikke datert.

⁵⁸ Bergen kommune. Tilskuddsordninger. <https://tilskudd.bergen.kommune.no/portal/#call/11992/details>

Figur 10: Prosessbeskrivelse, tilskudd for språkutvikling blant minoritetsspråklige barn i barnehagene

Tilskuddsbevilgningene har frem til utgangen av 2025 blitt kvalitetssikret av etatsdirektør for barnehage. Økonomirådgiver og etatsdirektør kvalitetssikrer budsjettjusteringen til kommunale barnehager, mens rådgiver hos Seksjon for økonomi i BBS kvalitetssikrer alle utbetalinger til private barnehager som ledd i saksbehandlingsskjeden i tilskuddssystemet. Det fremkommer fra intervju at ansvarsfordelingen mellom økonomiseksjonen i BBS og Etat for barnehage oppleves som klart definert.

Etter innvilgelse av tilskudd, sender migrasjonspedagogene ut informasjonsskriv til de kommunale og private barnehagene det gjelder. Ved innvilgelse av tilskudd gjennomføres et introduksjonsmøte mellom migrasjonspedagogene og representanter for alle de aktuelle barnehagene, for å klargjøre krav og forventninger til barnehagene. De barnehagene som får innvilget tilskudd, forplikter seg til å delta på tre nettverkssamlinger årlig for å sikre kontinuerlig kompetanseheving. Det blir vist til at det som oftest er styrer og en ressursperson/pedagogisk leder fra barnehagene som deltar i nettverkssamlingene, og at samlingene er et nyttig forum for erfaringsutveksling mellom barnehagene. Dette blir bekreftet i intervju med de åtte barnehagene som har deltatt i undersøkelsen.

Kommunen viser til at barnehagene skal rapportere på organisering av ekstra bemanning og legge ved regnskap for bruk av tilskuddsmidlene. Rapporteringen legges inn i tilskuddsportalen innen 15. desember tilskuddsåret, og det må legges ved tilfredsstillende dokumentasjon (utskrift fra regnskapssystem og/eller lønnssystem) som viser tilstedeværelse av ekstra ressurs/ansatt.

I intervju med både migrasjonspedagogene og barnehager blir det vist til at informasjonsflyten fra migrasjonspedagogene til barnehagene med høy andel flerspråklige barn er tett og god. Det blir pekt på at barnehagene er kjent med praksis og forventer å motta informasjon fra migrasjonspedagogene årlig. Informasjon om tilskudd og tiltak gis både i møter med styrere i kommunale og private barnehager, og skriftlig via e-post. Det blir vist til at kommunen, for å sikre lik informasjonsflyt til både private og kommunale barnehager, sender informasjonen til postmottaket til hver barnehage. I tillegg har det vært praksis at Etat for barnehage informerer eierforumet for barnehager i Bergen, hvor private barnehageeiere og PBL deltar (se kapittel 2 for nærmere beskrivelse). Etat for barnehage har også orientert om eventuelle endringer i ordningen i dette forumet.

Migrasjonspedagogene har etablert en egen Teams-kanal for barnehagene som mottar tilskuddsmidler, og viser til at dette er en sentral kommunikasjonsplattform for løpende kontakt med barnehagene. Her deles oppdatert informasjon om tilskuddsordningen, viktige frister, faglige ressurser og kompetansehevende tiltak. Kommunen viser til at selv om det har vært noe variasjon i hvilke barnehager som deltar over tid, har de fleste vært med gjennom flere år.

Seks av åtte barnehager der det er gjennomført intervju har hatt en andel og antall minoritetsspråklige barn som har gjort at man har kvalifisert til tilskudd fra Udir de siste par årene. Alle de seks styrerne for barnehagene som kvalifisert for tilskudd svarer at kommunen bidrar til at barnehagen får tilstrekkelig informasjon om at man er kvalifisert til å søke på tilskudd om språkopplæring til minoritetsspråklige barn, og alle seks svarer også at det er gitt tydelig informasjon om hvordan man går frem for å søke om tilskuddet.

System og rutiner for støttetiltak for barnehager med minoritetsspråklige barn

For å motta støttetiltak må barnehagene sende inn et henvendelsesskjema til kommunen. Private barnehager kan sende digitalt skjema, mens kommunale barnehager benytter et standard skjema i sak- og arkivsystemet (Bk360). Det ligger lenke til begge søknadsskjema på kommunens nettsider.⁵⁹ Kommunen viser til at migrasjonspedagogisk veiledning til barnehagene tilbys løpende etter behov og henvendelser. Ved mottak av nye henvendelser vurderer saksbehandler kapasitet og pågående prosesser for å sikre rask oppfølging. Dersom migrasjonspedagogene vurderer at barnehagen skal motta støttetiltak, avtales det et oppstartsmøte med barnehagen. I oppstartsmøtet fastsettes en konkret plan for oppfølging, som kan inkludere at migrasjonspedagoger deltar på personalmøter, veileder ansatte, observerer enkeltbarn eller gir veiledning i lekemiljøet. Vurdering av varighet og omfang av støtte fra migrasjonspedagogene skjer i dialog med barnehagen. For eksempel kan en migrasjonspedagogisk medarbeider arbeide med et barn i en periode på 3-4 dager i uken, etterfulgt av en evaluering sammen med barnehagen for å vurdere fremgang og behov for justering. Barnehagen oppfordres til å delta aktivt i denne vurderingen.

Deloitte har ikke mottatt prosedyrebeskrivelser, veiledere eller lignende som kan benyttes i arbeidet med å vurdere henvendelser fra barnehagene angående støtte og veiledning.

Migrasjonspedagogene har regelmessige samarbeidsmøter hvor de kvalitetssikrer vurderinger og drøfter behov for støtte. Støttetiltak til barnehagen kan gis periodevis, og veiledning til barnehagen fortsetter også etter det direkte arbeidet med barnet er avsluttet. Kommunen viser til at søknader, svar og tildelingsbrev for både støttetiltak og tilskudd basert på antall minoritetsspråklige barn journalføres i kommunens saksbehandlingssystem BK360.⁶⁰

Migrasjonspedagogene utarbeider avsluttende rapporter etter migrasjonspedagogiske veiledningsoppdrag i barnehager. Migrasjonspedagogen som har hatt ansvar for veiledningen, skriver rapporten som godkjennes av etatsdirektør og sendes til barnehagen via sak- og arkivsystemet. For perioden 2024–2025 pågår fortsatt veiledningsoppdrag, og det foreligger derfor få avsluttede rapporter. Kommunen har imidlertid oversendt Deloitte to avsluttende rapporter fra tidligere oppdrag (2019–2025 og 2023–2024). Begge rapportene gir en detaljert oversikt over timer brukt på observasjoner, veiledningssamtaler og møter, samt beskrivelse av

⁵⁹ Bergen kommune. Migrasjonspedagogisk fagteam. <https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/barnehage-og-skole/barnehage/flerkulturell-oppvekst/migrasjonspedagogisk-fagteam>

⁶⁰ Bergen kommune. Forvaltningsrevisjon 2025. Ikke datert.

veiledningens innhold og samarbeid med barnehagen. De to aktuelle oppdragene har fokusert på systematisk språkarbeid, flerspråklig utvikling, inkluderende læringsmiljø, samarbeid med foreldre og tilrettelegging av lek og språkstimulerende aktiviteter i små grupper. Rapportene avslutter med konkrete råd for videre arbeid innen språk og inkluderende miljø i barnehagen, og det blir understreket at barnehagene kan ta kontakt for ny veiledning ved behov.

Evalueringer og risikovurdering

Etaten viser til at det i 2024 ble gjennomført en evaluering av følgende tre tiltak knyttet til delmål 2 i strategisk fagplan for migrasjonspedagogikk i Bergen kommune (2021–2024)⁶¹:

Tiltak 1: Tilskuddsordning til barnehager med høy andel minoritetsspråklige barn.

Tiltak 2: Tospråklig assistent til barnehager med minoritetsspråklige barn.

Tiltak 3: Migrasjonspedagogisk veiledning til barnehager med minoritetsspråklige barn.

Alle barnehager som hadde mottatt en eller flere av tiltakene i perioden 2021 – 2024 fikk anledning til å bidra med evaluering av tiltakene. Etat for barnehage viser til at evalueringen ga verdifull informasjon om blant annet måloppnåelse og behov i barnehagene (mer om resultat fra evalueringen i avsnitt 6.3.1). Det fremgår videre at informasjonen danner utgangspunkt for videreutvikling av mål og tiltak i en ny strategisk fagplan. Kommunen opplyser at ny strategisk fagplan er igangsatt på bakgrunn av at ny fagplan skal sees i sammenheng med migrasjonspedagogisk fagteams overgang fra Etat for barnehage til Etat for tilrettelagt oppvekst. Det blir vist til at arbeidet med ny strategisk fagplan vil ferdigstilles ila 2026

Når det gjelder tiltak 1 under delmål 2 (tilskuddsordning til barnehager med høy andel minoritetsspråklige), rapporterer de aktuelle barnehagene årlig på bruk av tilskuddsmidler (per 15.12). Rapporteringen gir innsikt i hvordan tilskuddsmidlene benyttes og organiseres i barnehagene, for eksempel om ekstra personalressurser er fast ansatt, eller om det er innført periodevis styrket bemanning, vikarer eller andre løsninger. Barnehagene beskriver også hvordan den valgte organiseringen har bidratt til et inkluderende leke- og læringsmiljø, og vurderer effekten av ekstra personalressurs for både enkeltbarn og barnegruppen.

Migrasjonspedagogene mottar og samler inn disse rapportene, og utarbeider en oppsummering basert på barnehagenes tilbakemeldinger. På informasjonsmøte med styrerne i kommunen som mottar tilskuddet, presenterer migrasjonspedagogene sammendrag av rapportene for foregående år.

Kommunen viser til noen av tilbakemeldingene fra barnehagene på bruk av midler i 2024:

- Dele barnegruppen i mindre grupper for tettere oppfølging
- Frikjøp av pedagog som kan jobbe tett på barna og planlegge pedagogiske aktiviteter
- Muliggjøre økt samarbeid med foreldregruppen
- Økt kompetanse i personalgruppen
- Økt lekekompetanse for å få tilgang til språket i fellesskapet
- Øke bemanningen på avdeling for å jobbe systematisk med et inkluderende leke – og læringsmiljø
- Mulighet for personalet å bruke tid på å lage materiale som bildestøtte osv.

⁶¹ Bergen kommune. Migrasjonspedagogisk arbeid i barnehagen. Strategisk fagplan for det migrasjonspedagogiske arbeidet i Bergen kommune 2021-2024.

Kommunen viser videre til at det årlig blir rapportert på gjennomføring av det migrasjonspedagogiske arbeidet i kommunens Handlings- og økonomiplan.

Etat for barnehage har gjennomført en risikovurdering av det migrasjonspedagogiske arbeidet i etaten sett fra et barnets beste-perspektiv: «*Vurdering av barnets beste på systemnivå*». Revisjonen merker seg at risikovurderingen ikke er fullstendig gjennomført, særlig i de avsluttende stegene som omhandler vurdering, vektning og dokumentasjon av tiltakene. Steg 2, 3 og 4 i vurderingsprosessen, som skal sikre en helhetlig vurdering av barnets beste opp mot andre relevante hensyn, er i stor grad ufullstendige eller mangler konkrete vurderinger.⁶²

5.3.4 Vurdering

Deloitte vurderer at fordelingen av roller, myndighet og oppgaver når det gjelder arbeidet med **tilskudd til individuell tilrettelegging (barnehageloven § 37)** er delvis tydelig og hensiktsmessig fordelt. Ansvaret for å fatte vedtak er formelt og tydelig plassert hos Etat for tilrettelagt oppvekst, og dette er også dokumentert i etatens årsoppdrag. Samtidig avdekker undersøkelsen noen utfordringer i den interne organiseringen som kan skape uklarhet og ulik praksis. At faglig ansvar og vedtaksmyndighet (hos etaten) er skilt fra det økonomiske ansvaret for fakturering (hos de tidligere avdelingslederne for PPS) har ført til ulik praksis mellom byområdene, for eksempel når det gjelder dekning av vikarutgifter. Deloitte merker seg at Bergen kommune fra 1.1.2026 har samlet alle de tidligere fagsentrene i PPS-ene til et felles Ressurssenter for barnehage, og at noe av årsaken til dette er å sikre mer ensartet praksis på tvers av byområdene. Deloitte merker seg videre at ansvaret for fakturering nå er plassert hos avdelingsleder for Ressurssenteret, og at kommunen er i prosess med å inngå en avtale om rammer for ansettelser av assistenter og fagarbeidere etter barnehageloven § 31 og §37, i samarbeid med både offentlige og private barnehageeiere.

Deloitte vurderer at Bergen kommune i all hovedsak har etablert tilstrekkelig rutiner for arbeid med tilskudd til individuell tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen. Det er dokumenterte prosedyrer for saksgang og klagebehandling, og en felles mal for vedtak. Deloitte merker seg at etaten er i prosess med å utarbeide en veileder for arbeidet med saksbehandling etter § 37 i barnehageloven, og at denne har vært påbegynt siden 2023. Utarbeidelse av en veileder fremstår som nyttig og hensiktsmessig for å sikre en enhetlig prosess i behandling av søknader om tilskudd på området.

Samtidig avdekker undersøkelsen også noen svakheter og utfordringer knyttet til kvalitetssikring og enhetlig praksis. Deloitte vurderer at det er risiko for personavhengighet ved at alle vedtak om tilskudd til individuell tilrettelegging blir kvalitetssikret av én enkelt rådgiver. Dette er også noe etaten selv påpeker i intervju. Det blir også påpekt at det har vært ulik praksis på tvers av byområdene, og at det per utgangen av 2025 ikke er etablert en felles og tydelig praksis for arbeid med tilskudd til individuell tilrettelegging. Deloitte merker seg at etaten er oppmerksom på dette, og at omorganiseringen fra 1.1.2026 blant annet har som målsetting å sikre mer ensartet praksis og rutiner.

Deloitte merker seg videre at det ikke gjennomføres risikovurderinger av etatens arbeid med tilskudd til barnehagene, og at etaten, utenom fakturakontroll, ikke har systemer for å følge opp barnehagenes bruk av tilskudd for individuell tilrettelegging. Deloitte mener at dette er uheldig, og at det er en svakhet i kommunens internkontroll på området. Kommunen bruker betydelige

⁶² Bergen kommune. *Vurdering av barnets beste på systemnivå*. Ikke datert.

summer på tilskudd på dette området årlig, og Deloitte mener at det vil være hensiktsmessig å sikre at kommunen har oversikt over eksempelvis hva som fungerer godt og hva som kan forbedres i arbeidet med tilskudd på dette området.

Deloitte vurderer at fordelingen av roller, myndighet og oppgaver er tydelig og hensiktsmessig når det gjelder arbeidet med **støttetiltak og tilskudd for barnehager med høy andel minoritetsspråklige barn**. Ansvar er fra januar 2026 tydelig plassert hos Etat for tilrettelagt oppvekst, noe som er formelt dokumentert i årsoppdraget til etaten. Undersøkelsen viser at det er etablert en strategisk fagplan for migrasjonspedagogisk arbeid i barnehagen, med overordnet mål og delmål. Deloitte merker seg at fagplanen, etter flere endringer på feltet, er noe utdatert, men at kommunen på revisjonstidspunktet er i prosess med å utarbeide oppdatert fagplan.

Deloitte vurderer at kommunen har etablert tilstrekkelig rutiner for arbeid med tilskudd til barnehager med minoritetsspråklige barn. Det er etablert en tydelig og formalisert prosess for hvordan barnehagene som kvalifiserer for tilskudd på bakgrunn av andel minoritetsspråklige barn i barnehagen, kan anmode kommunen om tilskudd. Prosessen er formalisert gjennom en egen tilskuddsportal hvor det er etablert rollefordeling for saksbehandlere. Det var på revisjonstidspunktet videre en klar intern organisering med dedikerte ressurser, og ansvarsdelingen mellom Etat for barnehage (faglig ansvar og tildeling) og Økonomiseksjonen (kvalitetssikring av utbetalinger) ved utbetaling av tilskudd fremstår som klart definert. Oppfølgingen er også hensiktsmessig etter Deloitte vurdering, med krav om rapportering fra barnehagene, informasjonsmøter og obligatoriske nettverkssamlinger.

Barnehagene med minoritetsspråklige barn kan også søke om støttetiltak for barnehager med minoritetsspråklige barn, uavhengig av om de mottar tilskudd på dette området. Deloitte vurderer at rutinene for vurdering og tildeling av støttetiltak i liten grad er formaliserte. Det er etablert et henvendelsesskjema og migrasjonspedagogene har faste møter der man drøfter henvendelser mv., men det er ikke etablert kriterier eller lignende for hvordan disse henvendelsene skal vurderes. Deloitte merker seg at kommunen erfarer økt pågang av henvendelser for støttetiltak, samtidig som det kuttes i finansiering fra både kommunen og staten. Deloitte mener derfor at kommunen bør vurdere om det kan være behov for å i større grad etablere retningslinjer, kriterier eller lignende for å blant annet kunne prioritere oppdrag fremover.

6 Språkutvikling for minoritetsspråklige barn i barnehagene

6.1 Problemstilling

I dette kapittelet vil vi svare på følgende hovedproblemstilling med underproblemstillinger:

I hvilken grad sikrer kommunen tilstrekkelig språkutvikling for minoritetsspråklige barn (gjennom opplæring av ansatte, bemanning, tiltak mv.) i private og kommunale barnehager?

6.2 Revisjonskriterier

Basert på krav i barnehageloven og forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, samt veiledning fra Utdanningsdirektoratet og Bergen kommune sin strategiske fagplan for migrasjonspedagogisk arbeid⁶³ har Deloitte utarbeidet følgende revisjonskriterier:

Kommunen skal:

- legge til rette for, og gjennomføre tiltak som sikrer at minoritetsspråklige barn i kommunen har et godt barnehagetilbud. Under dette:
 - ha gode støtteordninger til barnehager med minoritetsspråklige barn.
 - etablere tverretatlige og tverrfaglige samarbeidsfora som støtteapparat for barnehagene med minoritetsspråklige barn.
- utarbeide informasjonsmateriell til barnehager med minoritetsspråklige barn og familier.⁶⁴

Barnehagene skal:

- ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene (jf. barnehageloven § 1 og § 4). Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene. Barnehager skal, som offentlige organer, bruke tolk i henhold til kravene i tolkeloven.

Se vedlegg 2 for utfyllende revisjonskriterier.

6.3 Sikring av tilstrekkelig språkutvikling for minoritetsspråklige barn

6.3.1 Datagrunnlag

I tabellen under fremgår det en oppsummering av hvilke ordninger Bergen kommune har per august 2025 for å sikre språkopplæring for minoritetsspråklige barn i barnehagen.

⁶³ Bergen kommune. *Strategisk fagplan-Migrasjonspedagogisk arbeid i barnehagen*. Ikke datert.

⁶⁴ Bergen kommune. *Strategisk fagplan-Migrasjonspedagogisk arbeid i barnehagen*. Ikke datert.

Tabell 7: Kommunens ordninger for å sikre språkopplæring for minoritetsspråklige barn

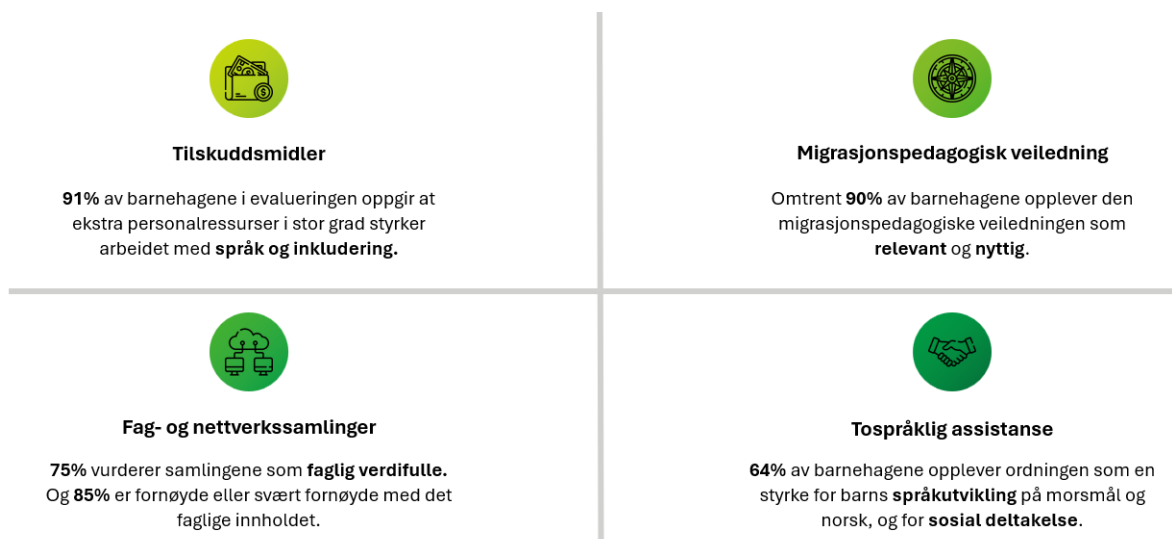
Ordning	Beskrivelse
Tilskuddsordning for barnehager med minoritetsspråklige barn	Barnehagene registrerer søknad i tilskuddsportalen. Tilskuddet tildeles årlig basert på barnehagenes søknad om utbetaling. Midlene skal brukes til ekstra personalressurser utover ordinær drift, og barnehagen forplikter seg ved mottak av tilskudd til å delta i et nettverk av barnehagene som mottar tilskudd.
Migrasjonspedagogisk fagteam	Etablert fra august 2025. Dette teamet tilbyr koordinert veiledning, kompetanseheving og periodisk støtte til barnehager i arbeidet med språk og inkludering av minoritetsspråklige barn.
Tverrsektorielt samarbeid	Det samarbeides om relevant kompetanse og støtte til barnehager, spesielt rettet mot barnehager som har barn og familier med fluktbakgrunn. Migrasjonspedagogene samarbeider tverrsektorielt med blant annet Introduksjonssenteret, Senter for migrasjonshelse, Barnehagemyndigheten og RVTs ⁶⁵ .
Faglige ressurser og -samlinger	Kommunen tilbyr faglige ressurser om minoritetsspråklige barns flerspråklige utvikling og samarbeid med foreldre til barnehagene, samt informasjonsmateriell via kommunens nettside. Mellom 100 og 150 ansatte i barnehagesektoren har deltatt på fagsamlinger per barnehageår i perioden 2021-2024.

Som tidligere nevnt i avsnitt 5.3.3, evaluerte Etat for barnehage kompetanse- og støtteordningene for barnehager med minoritetsspråklige barn i Bergen kommune i 2024. I evalueringen ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant et utvalg av private og kommunale barnehager. De evaluerte tiltakene omfatter nettverks- og fagsamlinger, tilskuddsmidler til ekstra personalressurser, tospråklige assistenter, og migrasjonspedagogisk veiledning. Evalueringen konkluderer med at tiltakene når ut til barnehagesektoren og oppleves som relevante og nyttige for arbeidet med språk og inkludering⁶⁶.

⁶⁵ Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging

⁶⁶ Bergen kommune. Rapport - migrasjonspedagogisk arbeid 2021-2024. Oktober 2024.

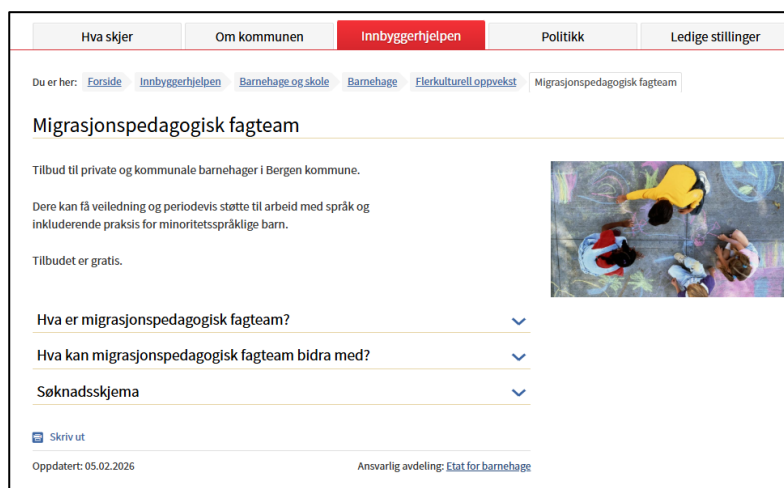
Figur 11: Funn fra Etat for barnehage sin evaluering av kompetanse- og støtteordninger til barnehager med minoritetsspråklige barn i Bergen kommune

Etaten opplyser at informasjonen fra evalueringen danner utgangspunkt for videreutvikling av mål og tiltak i en ny strategisk fagplan som er planlagt ferdigstilt og iverksatt i løpet av 2026 (og skal sees i sammenheng med at det migrasjonspedagogiske arbeidet er flyttet fra Etat for barnehage til Etat for tilrettelagt oppvekst).⁶⁷

Informasjon om tilskudd (for barnehagene som kvalifiserer til dette) og støttetiltak sendes til alle private og kommunale barnehager via e-post fra kommunen. Etat for barnehage opplyser at alle private og kommunale barnehager i 2025 har mottatt informasjon om det nyetablerte *Migrasjonspedagogisk fagteam*, på e-post og via informasjon fra etatsdirektør for barnehage på Barnehaagemyndighetens styrersamling for private og kommunale barnehager. Informasjonen er også tilgjengelig for barnehagene på Innbyggerhjelpen på kommunens nettsider (se figur under)

Figur 12: Skjermbilde av informasjon om migrasjonspedagogisk fagteam på Bergen kommunes nettsider

⁶⁷ Bergen kommune. Rapport - migrasjonspedagogisk arbeid 2021-2024. Oktober 2024.

I intervju blir det vist til at behovet for veiledning i barnehagene har økt betydelig den siste tiden, noe som har ført til økt ventetid på oppdrag. Dette tilegnes tilstrømning av nyankomne flyktninger, blant annet fra Gaza og Ukraina, som har medført redusert kapasitet, og et større behov for koordinering og spesialisert kompetanse. Tidligere var ventetiden for barnehager noen dager eller uker, men per utgangen av 2025 hadde enkelte barnehager ventetid på opptil én til to måneder for å motta støttetiltak for språkutvikling av minoritetsspråklige barn.

I intervju med barnehagestyrerne i de åtte utvalgte casebarnehagene, svarer seks av åtte «ja» på spørsmålet om opplever at kommunen informerer og tilrettelegger for at barnehagene kan be om støttetiltak. Flere av de intervjuede viser til at migrasjonspedagogene er tilgjengelige og «på tilbudssiden» når det gjelder støttetiltak i barnehagene og at man opplever at migrasjonspedagogene ser barnehagens behov og gir nyttig veiledning.

To av styrerne svarer at de opplever at kommunen «delvis» informerer og tilrettelegger for at barnehagene kan be om støttetiltak, og det blir pekt på at man i større grad ønsker konkret informasjon fra kommunen om alle støttetiltak som finnes. Det blir vist til at man opplever at barnehagene ofte må innhente informasjon om støttetiltak på eget initiativ, og det etterlyses derfor systematisk og tydelig veiledning om hvilke støttetiltak som er tilgjengelige, gjerne i form av skriftlige oversikter, for å sikre bedre utnyttelse av kommunens støtteordninger.

Språkutvikling gjennom tilskuddsordningen

Tilskuddsmidlene som utbetales fra Udir og fordeles av kommunen (etter anmodning fra barnehagene), skal brukes til ekstra personalressurser i barnehagene utover ordinær drift. Syv av åtte barnehager som har vært del av undersøkelsen, har mottatt tilskudd for språkutvikling for minoritetsspråklige barn det siste året og/eller de siste årene. Alle de syv barnehagene viser til at tilskuddet er brukt til ekstra bemanning, og barnehagene tilpasser organisering av dette ut fra behovet i barnegruppene. Det er ikke forskjeller mellom de syv barnehagene basert på eierform når det gjelder hvordan de har organisert dette: alle viser til at man enten henter inn vikarer i form av assistenter, slik at pedagogene eller annet kvalifisert personell kan håndtere språkgrupper mv., frikjøper personal i fastsatte stillingsprosenter eller henter inn ekstra personale i form av pedagoger e.l. I en privat barnehage blir det også vist til at man har finansiert en nesten 100 prosent assistentstilling gjennom en kombinasjon av tilskudd. Alle styrerne som er intervjuet, mener at bruk av tilskuddet har en god effekt på barnehagens arbeid med språkopplæring for målgruppen. De pedagogiske lederne i en av de private barnehagene påpeker samtidig at effekten er avhengig av kompetansen til ressursen man bruker inn i dette arbeidet. De viser til at selv om de ansetter en barnehagelærer, betyr ikke det nødvendigvis at vedkommende har tilstrekkelig kunnskap om temaet til at resultatet blir godt.

I én av de kommunale barnehagene blir det vist til at man ikke har fått til å frikjøpe en ansatt til dette arbeidet i 2025. Både styrer og pedagogiske ledere erfarer at det fungerer bedre når man frikjøper ansatte i fast stillingsprosent, og at det er lettere for at dette arbeidet ikke blir ivaretatt tilstrekkelig dersom man ikke har en fast ansatt med dedikert ansvar. De pedagogiske lederne viser til at høyt sykefravær ytterligere utfordrer arbeidet når ansvaret ligger til den ordinære bemanningen.

Både styrere og pedagogiske ledere opplever at:

- Tilskuddet gir mulighet til å legge til rette for mindre barnegrupper og et bedre språkmiljø.
- Tilskuddet muliggjør lesegrupper.

- Økt bemanning gir mulighet til å identifisere «gråsonebarn» som trenger ekstra støtte, men som ikke kvalifiserer for andre tilskuddordninger fra kommunen.
- Tilskuddet bidrar til å øke fokuset på arbeidsmetoder som ASK (alternativ og supplerende kommunikasjon) og bildekommunikasjon.
- Tilskuddet gjør det mulig å følge opp barn med ulike språk- og kulturbakgrunner på et individuelt nivå.
- Grunnet tilskuddsmidlene har flere barnehager fått muligheten til å ansette en full stilling dedikert til språkopplæring. Ifølge en styrer har dette gitt merkbare forbedringer i minoritetsbarnas norskspråklige ferdigheter i barnehagen.

Flere styrere og pedagogiske ledere peker samtidig på noen utfordringer:

- Barnehagene får ofte beskjed om tildeling av tilskudd sent i barnehagens arbeid med å planlegge barnehageåret, noe som gjør det vanskelig å planlegge bemanning og budsjett. Dette skaper usikkerhet og vanskeliggjør langsiktig planlegging av språkutviklingen.
- Grunnet høy andel sykefravær i barnehagesektoren kan tilskuddsmidlene ofte i praksis bli brukt til å dekke ordinære bemanningsbehov, i stedet for målrettet språkutvikling.
- Kompetansen til den som er ansatt på bakgrunn av tilskuddsmidlene varierer, og barnehagene frikjøper derfor ofte ordinære ansatte til språkutviklingsarbeid. Oppdatert kompetanse innen språkutvikling blant de ordinære ansatte oppleves derfor som sentralt for godt språkutviklingsarbeid i barnehagene.

I intervju blir det påpekt at migrasjonspedagogene på introduksjonsmøtene gir veiledning om muligheten til å kombinere midlene fra tilskuddsordningen med andre tilskuddsmidler for å frikjøpe en hel stilling i barnehagen. Etatsdirektør for barnehage viser til at det for Bergen kommune sine barnehager er en forventning om at man ansetter i faste og hele stillinger. Etatsdirektøren understreker samtidig at barnehagene står fritt til å velge den løsningen som passer best for deres behov. Hun påpeker videre at Bergen kommune ikke har instruksjonsmyndighet for hvordan private barnehager organiserer økt bemanning knyttet til dette formålet.

Som nevnt i avsnitt 5.3.3, er budsjettet for den nasjonale tilskuddsordningen redusert for 2026, og vil fortsette å reduseres i årene fremover da ordningen skal fases over i en tverrsektoriell tilskuddsordning for forebyggende tiltak for barn og unge.⁶⁸ Etatsdirektør for barnehage forteller at dersom staten reduserer sine midler til språkarbeid tilknyttet minoritetsspråklige barn, kan det bli nødvendig å finne andre måter å finansiere dette arbeidet på. Søknadsprosessen for tilskudd til barnehagene vil forbli uendret inntil tildelingen fra staten foreligger, vanligvis i mars. Omfanget av midlene fastsettes av denne tildelingen, og eventuelle betydelige endringer kan medføre behov for justeringer i ordningen.

Både Etatsdirektør for barnehage og flere av de intervjuede styrerne og pedagogiske lederne i barnehagene uttrykker bekymring over stadig reduserte ressurser til kommunens tjenester for språkutvikling til minoritetsspråklige barn. Etatsdirektøren understreker at selv om tjenesten ikke er lovpålagt (barnehageloven gir ikke barn i barnehage en særskilt rett til språkopplæring, slik som vi finner i opplæringsloven), er tjenesten viktig for å styrke barns språkutvikling i barnehagen. Hun påpeker videre at reduksjoner i kommunale og statlige midler begrenser

⁶⁸ Den tverrsektorielle ordningen skal forvaltes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, i samarbeid med Helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

mulighetene for dette arbeidet, som er svakt forankret i lovverket, og dermed avhengig av politisk prioritering i den enkelte kommune. Etatsdirektøren mener dette er spesielt alvorlig med tanke på ansvaret for nyankomne flyktninger.

Språkutvikling gjennom støttetiltak til barnehager med minoritetsspråklige barn

Styrerne og de pedagogiske lederne i de åtte barnehagene som ble intervjuet, gir uttrykk for stor tilfredshet med støttetiltakene, som de anser at har og har hatt en betydelig positiv innvirkning på barnas språkutvikling, inkludering og trivsel. Det blir vist til at veiledning og tilstedeværelse fra migrasjonspedagoger styrker det migrasjonspedagogiske arbeidet i barnehagen, og at samarbeidet bidrar til økt kompetanse blant personalet, i tillegg til et styrket foreldresamarbeid. Det blir videre vist til at tiltakene har medført forbedret bruk av visuelle hjelpemidler og tydelig kommunikasjon i barnehagene, noe som har styrket det migrasjonspedagogiske arbeidet. Flere av de intervjuede beskriver hjelpen fra migrasjonspedagogene som uvurderlig og mange uttrykker også at migrasjonspedagogene som veldig faglig dyktige.

Barnehagene opplever også at kommunen gir god støtte til arbeidet med språkutvikling gjennom kurs, fagsamlinger og nettverkssamlinger. Kommunen viser til at det er utarbeidet informasjonsmateriell til barnehager knyttet til minoritetsspråklige barns flerspråklige utvikling, samarbeid med i en flerkulturell kontekst⁶⁹. Det blir videre vist til at det er etablert faglige nettressurser om arbeid med barn og familier med fluktbakgrunn.⁷⁰

Det er flere som nevner særskilt at migrasjonspedagogenes opplæring knyttet til traumer og traumesensitiv omsorg gjennom fagsamling og kurs i enkeltbarnehager, har vært nyttige. En annen styrer peker på at barnehagen våren 2025 deltok på en samling som fokuserte på hvordan man skal arbeide med minoritetsspråklige familier. Styrer viser til at kurset ga nyttig innsikt i hvordan barnehageansatte kan bygge relasjoner med familier fra minoritetsspråklige land, og hun peker på konkrete endringer som er gjennomført i barnehagens praksis etter samlingen og at dette har ført til positive endringer i samarbeidet med familiene. En styrer peker på at migrasjonspedagogene er gode til å informere, og at kommunen har arrangert en samhandlingsdag hvor ulike etater presenterte hva de kan bidra med inn mot barnehagene. Styreren viser til at dette ble opplevd som et svært godt informasjonstiltak.

Det blir også påpekt i intervju at bistanden fra migrasjonspedagogene tidvis kan oppleves som for begrenset i omfang, i forhold til omfanget av språkutfordringene i barnehagene. En styrer viser til at det hadde vært ønskelig at barnehagen automatisk fikk opplæring og oppfølging fra migrasjonspedagog når blir tildelt tilskudd for språkopplæring, og at man dermed hadde sluppet søknadsprosessen for å få støttetiltak.

Flertallet av styrerne og de pedagogiske lederne opplever videre at barnehagen i praksis arbeider godt med språkopplæring og inkludering av minoritetsspråklige barn.⁷¹ Det er ingen av de intervjuede som svarer at barnehagene ikke arbeider godt med dette, men det blir samtidig vist til flere faktorer som utfordrer dette arbeidet. Flere intervjuede fra de åtte barnehagene peker på at de opplever utfordringer med å gi tilstrekkelig støtte til alle minoritetsspråklige

⁶⁹ Bergen kommune. Foreldresamarbeid i flerkulturell kontekst. <https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/barnehage-og-skole/barnehage/drive-barnehage/foreldresamarbeid-i-flerkulturell-kontekst#9>

⁷⁰ Bergen kommune. Ny i barnehagen – informasjon på flere språk. <https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/barnehage-og-skole/barnehage/barnehageplass/ny-i-barnehagen-informasjon-pa-flere-sprak>
Bergen kommune. Migrasjonspedagogisk fagteam. <https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/barnehage-og-skole/barnehage/flerkulturell-oppvekst/migrasjonspedagogisk-fagteam>

⁷¹ 6 styrere svarer «ja» og 2 svarer «delvis».

barn. Det blir vist til erfaringer med at noen minoritetsspråklige barn har sammensatte utfordringer, der eksempelvis språkvansker ofte fører til utagerende atferd. Det blir etterlyst bedre kompetanse på disse problemstillingene blant ansatte i barnehagene, slik at man bedre kan forstå årsakene bak atferden og arbeide med dette på en god måte. Det blir videre vist til at man mangler spesifikk kompetanse på hvordan man best kan sikre en dypere språkutvikling. Eksempelvis handler dette om å gå utover dagligdagse samtaler og sikre at barna utvikler den forståelsen som trengs for å tilegne seg nye ting, spesielt med tanke på overgangen til skolen.

I intervju med barnehagene blir det også vist til at man arbeider godt med å sikre god dialog med foreldrene til minoritetsspråklige barn, men at det er noen utfordringer og forbedringspunkt. De intervjuede i barnehagene viser i hovedsak til følgende tiltak for å sikre god dialog:

- **Bruk av tolk:** Barnehager benytter ved behov tolk for å sikre god forståelse, spesielt dersom man skal formidle viktig informasjon eksempelvis i foreldresamtale, på foreldremøte eller i tilvenningsperioden for barnet. Det blir vist til at man både benytter telefontolk og fysisk tilstedeværende tolk.
- **Informasjon på flere språk:** Flere viser til bruk av informasjonsheftet «velkommen i barnehagen» som er utarbeidet av kommunen og oversatt til flere språk. Det blir vist til at man også kan oversette meldinger i apper som benyttes for kommunikasjon mellom barnehagen og hjemmet (Vigilo, MyKid, Spire mv.), men flere av de intervjuede er ukjente med om man kan oversette meldinger til andre språk enn engelsk i disse appene.
- **Flerkulturelt personale/ansatte med morsmålskompetanse:** Barnehager benytter ansatte som har morsmålskompetanse til å bistå i dialogen med foreldre. Det blir her også vist til de tospråklige assistentene som man tidligere kunne få som støttetiltak i barnehagene, og at dette ble opplevd som et viktig tiltak.
- **Regelmessige samtaler og møter:** Det legges vekt på å ha mange og tette samtaler med foreldrene, inkludert faste møtepunkter som foreldresamtaler i tillegg til de daglige møtene i barnehagen.
- **Bruk av digitale og visuelle hjelpemidler i samtale:** noen barnehager viser til at de bruker digitale oversettelsesverktøy som Google Translate for å oversette beskjeder til andre språk, og noen viser til at man kan bruke visuelle hjelpemidler og bilder i samtaler med foreldre.

De intervjuede peker på at de arbeider aktivt med å legge til rette for god dialog med minoritetsspråklige foreldre i barnehagen, men flere viser til at kan være faktorer som kan utfordre dette arbeidet. Det blir vist til at det selv med informasjon på flere språk, fortsatt kan være en utfordring å sikre at foreldre får med seg og forstår viktig informasjon. Det blir påpekt at noen minoritetsspråklige foreldre er gode i engelsk, mens noen verken kan norsk eller engelsk, og i tillegg kan man møte foreldre som er analfabeter. Det blir i intervju vist til at barnehagene er kreative i dialogen for å forsøke å sikre forståelse hos foreldrene, men at det likevel kan være utfordrende å etablere god dialog på grunn av språkbarrierer. Det blir videre vist til at man ikke alltid har ansatte som behersker språket til minoritetsspråklige familier og at utilstrekkelige ressurser og bemanningsproblemer i perioder kan føre til at fokus på språkopplæring nedprioriteres. Det er videre noen av de intervjuede som viser til at det kan være noen utfordringer ved bruk av tolketjenesten. En styrer i en stor kommunal barnehage viser til at de har erfart både varierende kvalitet og dårlig profesjonalitet fra tolketjenesten, og

at dette har ført til at barnehagen i mindre grad enn før har valgt å bruke tolketjenesten, noe de har gitt tilbakemelding på til tolketjenesten.

Flere av de intervjuede etterlyser mer kompetanse, konkrete ressurser og tiltak som man kan bruke i barnehagens arbeid med minoritetsspråklige familier. Det er også flere som viser til at man kan bli bedre på å sikre at informasjon som blir sendt fra barnehagen til hjemmet, eksempelvis månedsplaner, også er formidlet til foreldre som ikke forstår norsk. Det fremgår at barnehagene får nyttig informasjon, også om konkrete ressurser og tiltak i arbeidet med minoritetsspråklige barn, når de har inne migrasjonspedagoger eller spesialpedagoger fra PPT.

6.3.2 Vurdering

Deloitte vurderer at kommunen legger til rette for et godt barnehagetilbud for minoritetsspråklige barn i private og kommunale barnehager gjennom flere tiltak, selv om det vises til at nåværende nasjonale tilskudd og støttetiltak er under endring. Deloitte vurderer at kommunen arbeider godt med å informere barnehagene om støttetiltak og tilskudd. Kommunen bruker en rekke kanaler for å sikre at informasjonen når ut, og effekten av dette bekreftes av barnehagene selv. Kommunen har videre etablert flere ordninger som barnehagene verdsetter høyt. Blant annet får migrasjonspedagogisk fagteam svært gode skussmål og beskrives av flere intervjuede i barnehagene som "uvurderlig" for arbeidet med språkutvikling og inkludering i barnehagene. Fagsamlinger og kurs, for eksempel om traumesensitiv omsorg, oppleves også som nyttige og fører til konkret endring i praksis i barnehagene. I tilbakemeldinger fra barnehager i kommunens egen evaluering fra 2024, konkluderes det med at tiltakene er "relevante og nyttige» for barnehagens arbeid på området.

Basert på undersøkelsen som er gjennomført, vurderer Deloitte at barnehagene arbeider aktivt med språkutvikling, men at de møter utfordringer knyttet til ressurser, forutsigbarhet og kompetanse. Det blir blant annet påpekt at høyt sykefravær og sen tildeling av midler gjør det vanskelig å bruke ressursene optimalt og målrettet. Deloitte vil understreke at barnehagene skal sikre at det er tilstrekkelig bemanning, og at dette blant annet må vurderes ut fra barnegruppens størrelse og barnas behov.⁷²

⁷² Utdanningsdirektoratet. Veileder om tilstrekkelig bemanning i barnehagen. Kapittel 4: Tilstrekkelig bemanning.

7 Tilbud til barn med nedsatt funksjonsevne

7.1 Problemstilling

I dette kapittelet vil vi svare på følgende hovedproblemstilling med underproblemstillinger:

I hvilken grad sikrer barnehager i Bergen et tilstrekkelig tilrettelagt tilbud til barn med nedsatt funksjonsevne (gjennom dialog med foreldre, tiltak, tilpassing, bemanning mv.) i private og kommunale barnehager?

7.2 Revisjonskriterier

Basert på krav i barnehageloven og forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, samt veiledning fra Utdanningsdirektoratet, har Deloitte utarbeidet følgende revisjonskriterier:

Kommunen skal:

- sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud, når tilretteleggingsbehovet er større enn det barnehagen kan gjøre innenfor det ordinære barnehagetilbudet.⁷³

Barnehagene skal:

- legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring. Barnehagen skal begrunne sine vurderinger overfor foreldrene og ta hensyn til foreldrenes synspunkter. Samarbeidet skal sikre at foreldrene får medvirke til den individuelle tilretteleggingen av tilbudet.⁷⁴

Se vedlegg 2 for utfyllende revisjonskriterier.

7.3 Sikring av et tilstrekkelig tilrettelagt tilbud til barn med nedsatt funksjonsevne

7.3.1 Datagrunnlag

På revisjonstidspunktet mottar 135 av totalt 222 barnehager (omtrent 61 prosent av barnehagene) i Bergen kommune tilskudd for individuell tilrettelegging i perioden 2025/2026; 61 kommunale og 74 private barnehager. Alle de 135 barnehagene mottar tilskudd til ekstra bemanning.

Kommunens årsmelding for 2024 viser at det var lite endring i hvor mange barn som fikk individuell tilrettelegging i henhold til § 37 i barnehageloven, men at det likevel var en økning i utgiftene til tilrettelagt tilbud. På tross av at det ble avsatt 38 mill. ekstra til vedtak om spesialpedagogisk hjelp og individuell tilrettelegging i 2024, hadde PPS-ene et merforbruk på 8,7 millioner i 2024. I 2024 fikk 2,66 prosent av barna i førskolealder tilrettelegging i barnehagen

⁷³ Utdanningsdirektoratet. Tilrettelegge barnehagetilbudet – nedsatt funksjonsevne. Hvem har ansvaret? Sist endret 06.06.2018. <https://www.udir.no/utdanningslopet/barnehage/tilrettelegging-av-barnehagetilbudet-for-barn-med-nedsatt-funksjonsevne/hvem-har-ansvaret/>

⁷⁴ Kunnskapsdepartementet. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Sist endret 19.03.2021.

etter § 37, mens andelen i 2023 var på 2,78 prosent. Det fremgår at hovedårsaken til at utgiftene på dette området økte vesentlig i 2024, derfor må tilskrives at nivået for hjelp har økt. En av årsakene er økningen i andel barn med barneautisme, som innebærer at hvert barn har behov for mye hjelp.⁷⁵

På **kommunes nettsider** finner man blant annet informasjon om rettigheter etter barnehageloven § 37, søknadsprosess, samt kontaktinformasjon til Ressurssenter for barnehage i Etat for tilrettelagt oppvekst som kan bistå med individuell tilrettelegging. Det fremgår videre hva som inngår i retten til tilbudet, hvordan begrepet «nedsatt funksjonsevne» er definert i forarbeidene til barnehageloven og hva som er hhv. kommunens og barnehagens ansvar. Det fremgår av nettsiden at det er mest utbredt å søke om ekstra bemanning for å tilpasse barnehagetilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne, men at det også er mulig å søke om opplæring av ansatte, innkjøp av spesielle leker eller utstyr, eller andre tiltak. Det blir vist til at hvilken tilrettelegging barnet har behov for, må vurderes konkret i hver enkelt sak.

På nettsiden er det også informasjon om foreldrenes rolle som formell søker om individuell tilrettelegging. Barnehagen kan stå for selve utfyllingen av søknadsskjemaet, men da samtykker foreldrene ved å godkjenne søknaden.⁷⁶ Det er videre lagt inn lenke til digitalt søknadsskjema om tilskudd for individuell tilrettelegging på kommunens nettsider.⁷⁷

Figur 13: Skjerm bilde av informasjon om individuell tilrettelegging på kommunens nettsider⁷⁸

Kommunens nettside viser videre til at barnehager som ønsker å søke om individuell tilrettelegging skal kontakte Ressurssenteret for barnehagefeltet i Etat for tilrettelagt oppvekst for å diskutere en mulig søknad om tilskudd til individuell tilrettelegging. Dette gjøres for å sikre

⁷⁵ Bergen kommune. Årsmelding 2024. Tjenesteområde 01C – Spesialpedagogiske tjenester.

⁷⁶ Bergen kommune. Individuell tilrettelegging i barnehagen for barn med nedsatt funksjonsevne. 12.01.2026.

⁷⁷ Bergen kommune. Individuell tilrettelegging i barnehagen for barn med nedsatt funksjonsevne. [Bergen kommune - Individuell tilrettelegging i barnehagen for barn med nedsatt funksjonsevne](#)

⁷⁸ Bergen kommune. Individuell tilrettelegging i barnehagen for barn med nedsatt funksjonsevne. [Bergen kommune - Individuell tilrettelegging i barnehagen for barn med nedsatt funksjonsevne](#)

at all nødvendig informasjon blir inkludert, og at sakene faller innenfor rammene av § 37 i barnehageloven.⁷⁹

Etat for tilrettelagt oppvekst opplyser at de også informerer overordnet om tilskudd for individuell tilrettelegging gjennom **styrersamlinger** i regi av både av barnehagemyndigheten og (før 1.1. 2026) av de tidligere PPS-ene. Individuell tilrettelegging var sist tema på styrersamlingene for private og kommunale barnehager i regi av barnehagemyndigheten i februar 2024.⁸⁰ PPS-ene har hatt egne styrersamlinger en eller to ganger i året, men det fremgår at dette har variert mellom de ulike byområdene. Etaten viser til at individuell tilrettelegging har vært fast tema på disse samlingene, men at de ikke har tilgjengelig dato eller agenda for møtene.

Tverrfaglige utviklingsteam (TUT) er etablert som en fast møtearena mellom de private og kommunale barnehagene og de tidligere PPS-ene i kommunen, og det er ett TUT per byområde. TUT skal være et forum for å styrke det tverrfaglige samarbeidet i hvert byområde, og der andre aktører enn barnehager og PPS også kan delta (eksempelvis barnevern, helsestasjonene mv.). I intervju med Etat for tilrettelagt oppvekst blir det vist til at TUT i begrenset grad har vært brukt til å formidle informasjon om individuell tilrettelegging. TUT i de ulike byområdene har hatt varierende oppmøte, og temaene har i hovedsak vært overordnede som «inkludering» og «autisme», og ikke knytte til spesifikk informasjon om individuell tilrettelegging.

I intervju med de 8 barnehagene, fikk alle barnehagestyrerne spørsmål om de opplever at kommunen i tilstrekkelig grad bidrar med informasjon til barnehagene om *hva* man kan søke om når det gjelder individuell tilrettelegging og *hvordan* man går frem for å søke. Alle styrerne oppgir i intervju at de tidligere fagsentrene i PPS-ene *delvis* gir informasjon om *hva* man kan søke om av individuell tilrettelegging. Flere av styrerne etterlyser tydeligere veiledning fra fagsentrene om hvilke tiltak barnehagene kan søke om, spesielt når barnehagene tar inn barn med diagnoser som barnehagen ikke har tidligere erfaring med. Det blir påpekt at det i disse tilfellene ville ha vært svært verdifullt med tett samarbeid med ansatte ved PPS som har spesialkompetanse på området, spesielt når man møter nye problemstillinger hvor man mangler nødvendig kompetanse.

I intervju med Etat for tilrettelagte tjenester bli det vist til at lovverket hele tiden har åpnet for alternative tilretteleggingsformer, men at det er liten bevissthet rundt dette i barnehagesektoren i kommunen, og søknader om tilskudd gjelder derfor i hovedsak ekstra bemanning. Når det gjelder kompetansetiltak, viser etaten til at de har hatt diskusjoner om hvordan å bedre kan fange opp behov i kommunen, for eksempel knyttet til autismespekterforstyrrelser. Det blir vist til at det er et ønske fra etaten å styrke bruken av kompetansehevende tiltak i barnehagene fremover.

Det blir videre etterlyst mer informasjon fra kommunen om rettigheter til tilskudd (hvem går under begrepet «nedsatt funksjonsevne»). Flere av de intervjuede peker på at begrepet «nedsatt funksjonsevne» er krevende å forklare for enkelte foreldre, og at flere foreldre er tilbakeholdne med å søke om tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne på grunn av begrepsbruken. Det blir påpekt at det kan være barn med alt fra eksempelvis autisme, epilepsiutfordringer, diabetes, matintoleranser, alvorlig allergi og adferdsutfordringer som krever individuell tilrettelegging. Det blir understreket at vedtaket om individuell tilrettelegging

⁷⁹ Bergen kommune. *Individuell tilrettelegging i barnehagen for barn med nedsatt funksjonsevne*. 12.01.2026.

⁸⁰ 7. og 9. februar 2024.

i seg selv er bra, men at ordlyden er forvirrende. Det blir påpekt at det er ønskelig med informasjon som barnehagene kan bruke for å veilede foreldrene i slike situasjoner. Det er samtidig flere styrere som viser til at selve dialogen med saksbehandlerne i de tidligere fagsentrene oppleves som viktig, og at dette fungerer godt. En styrer påpeker at kriteriene for å søke om tilskudd for individuell tilrettelegging blir tydelig når man tar direkte kontakt med saksbehandler og får gjort en individuell vurdering.

I intervju med styrere og pedagogiske ledere blir det også etterlyst tydeligere informasjon om hvilke dokumenter som trengs før man begynner søknadsprosessen. Det blir vist til at man ikke får informasjon om hvilke dokumenter som kreves for å søke, før man starter søknaden og man kan ikke fullføre søknaden uten disse dokumentene. Informasjon om nødvendig dokumentasjon kan også sikre at man unngår å måtte kalle inn foreldre flere ganger dersom man utformer søknad sammen med foreldre og mangler dokumenter ved første forsøk. Det blir også vist til at søknadsprosessen oppleves tidkrevende og repetitiv, med mange gjentakende spørsmål.

En pedagogisk leder påpeker at det hadde vært ønskelig at fagsentrene (nå Ressurssenter for barnehage) i tilfeller der både helsepersonell og foreldre tydelig melder om behov for individuell tilrettelegging før barnet begynner i barnehagen, kan iverksette tiltak hurtigere og uten krav om observasjon og dokumentering fra barnehagen. Det blir påpekt at kravet om dokumentering fra barnehagen før man får vedtak på tilretteleggingstiltak, gjør at barnehagen i en periode må klare seg med begrensede ressurser, noe som vanskeliggjør både individuell tilrettelegging for barnet og opprettholdelse av et godt tilbud til resten av barnegruppen.

I intervju blir det videre påpekt at det i noen tilfeller kan ta lang tid fra man søker om tilskudd til at man får støtte til tiltak. Det blir vist til at dette kan variere basert på utfordringsbildet hos det enkelte barnet, samt på tvers av saksbehandlere. Også barnehagemyndigheten påpeker i intervju at det kan være en relativt omfattende prosess før tilrettelegging igangsettes i barnehagene, men det blir vist til at dette er del av det man har fokus på ved omorganisering til Etat for tilrettelagt oppvekst.

Etat for tilrettelagt oppvekst har ikke ført statistikk på gjennomsnittstid for søknadsbehandling når det gjelder individuell tilrettelegging, men viser i forbindelse med verifiseringen av rapporten til at de holder seg innenfor fire uker saksbehandlingstid. Det blir påpekt at man i noen få tilfeller går ut over fire uker på grunn av behov for mer dokumentasjon, eller ved ferieavvikling om sommeren, men at man i disse tilfellene sender ut brev om dette. Det blir videre presisert at det i noen tilfeller kan ta tid for barnehagen å ansette personale for å ivareta tilretteleggingen, og at det heller ikke er ført noe statistikk for dette.

Noen styrere peker på at det hadde vært ønskelig at saksbehandlerne i større grad selv observerer barn i barnehagen. Det blir påpekt at de tidligere fagsentrene i noen tilfeller oppleves som raske med å gi avslag og at det delvis kan bli begrunnet med manglende informasjon. Samtidig blir det påpekt fra styrerne at det ikke alltid er tilfelle at barnehagen har mer utdypende informasjon (fra helseaktører mv.) da dette gjerne er nyankomne flyktninger. Etatsdirektøren for tilrettelagt oppvekst påpeker i intervju at saksbehandlerne forsøker å gjennomføre observasjoner i saker som anses som særlig spesielle.

Praksis i barnehagene

De intervjuede i barnehagene opplever i hovedsak at barnehagen i praksis tilpasses individuelt til barn med nedsatt funksjonsevne, men peker på noen utfordringsområder.

Noen styrere peker på at de opplever det som utfordrende at vedtakene om tilskudd ofte gir grunnlag for små stillingsprosenter som det kan være vanskelig å besette. Eksempelvis kan et barn ha vedtak på 10 timer individuell tilrettelegging i uken, med støtte spesielt rundt måltidene. Det er da vanskelig å finne en ansatt som kan jobbe kun to timer daglig og være til stede utelukkende under måltider. Dette fører ofte til at barnehagene må benytte vikarbyrå for å dekke behovet, da få søkere ønsker slike korte eller delte stillinger. Tre av styrerne som er intervjuet viser til de løser dette ved å slå sammen tiltakstimer for flere barn, for å kunne tilby større stillingsprosenter, eller at de kombinerer tilskudd fra ulike typer vedtak for å ansette faste stillinger med høyere eller full stillingsprosent. De barnehagene som oppgir å ha en slik løsning i sin barnehage opplever at dette gir kontinuitet da en fast person kan følge opp barna som behøver individuell tilrettelegging. Det blir samtidig påpekt at det ved faste ansettelser kan oppstå utfordringer med overtallighet av ansatte i barnehagene dersom behovet i barnegruppen endres.

De intervjuede påpeker at utfordringer i arbeidet med individuell tilrettelegging periodevis har sammenheng med høyt sykefravær, og at dette er en hovedårsak til at individuell tilrettelegging ikke alltid fungerer optimalt. En styrer peker også på de fysiske rammene i barnehagen som en utfordring i arbeidet, da det er få tilgjengelige og tilpassede rom som muliggjør god individuell tilrettelegging. Det blir vist til at dette særlig rammer barn som har behov for skjerming flere ganger daglig. Disse barna har gjerne behov for å disponere rom alene, noe som gjør at resten av barnegruppen ikke kan bruke disse arealene samtidig. Ifølge styreren stiller dette ekstra krav til god planlegging og innarbeidede rutiner for å sikre gode overganger i løpet av dagen. Det blir påpekt at det er krevende å opprettholde disse rutinene ved høyt fravær.

Barnehagen har selv ansvar for å ansette personale når man får tilskudd til økt bemanning for å sikre individuell tilrettelegging etter § 37. I intervju med Etat for tilrettelagt oppvekst fremkommer det at etaten har som mål at barnehagene kan anvende midler for individuell tilrettelegging til å ansette faste ansatte med en stabil og forutsigbar finansiering gjennom hele året, i stedet for å basere seg på økonomisk støtte for enkeltstående timer eller midlertidige vikarinnleieperioder.

I intervju med Etat for tilrettelagt oppvekst fremkommer det at flere private barnehager i kommunen opplever at de utfører ubetalt administrativt arbeid på vegne av kommunen, ved at barnehagenes ansatte må håndtere ansettelsesprosesser etter vedtak om individuell tilrettelegging. I intervju med Etat for tilrettelagt oppvekst og Barnehagemyndigheten blir det vist til at det er en pågående prosess for å inngå en avtale mellom Etat for tilrettelagt oppvekst og de private barnehagene om administrasjonspåslag. Barnehagemyndigheten peker på at private barnehageeiere har gitt uttrykk for at administrasjonspåslag i tilskuddet er for lavt. På revisjonstidspunktet pågår det forhandlinger mellom Etat for tilrettelagt oppvekst og private barnehager, og barnehagemyndigheten holdes orientert. Kommunens forslag er et administrasjonspåslag på 2 prosent, som skal dekke kostnader ved ansettelse. Kommunen legger vekt på at tilskuddet ikke skal overstige faktiske kostnader for den enkelte ansatte.

Videre opplever nærmest alle styrerne at barnehagen legger til rette for god dialog med foreldrene i barnehagehverdagen. Det blir påpekt at barnehagene blant annet har tett og løpende kommunikasjon med foreldrene blant annet gjennom regelmessige foreldresamtaler, samarbeidsmøter, bruk av digitale verktøy og, ved behov, tolk.

Bergen kommunes har utarbeidet en temaside i BkKvalitet (kommunens kvalitetssystem) som omhandler samarbeid mellom barnehage og hjemmet.⁸¹ Under dette er det et eget støttedokument som omhandler samtykke, og det fremgår blant annet her at barnehagene skal invitere til samtale med foreldre dersom man ser behov for individuell tilrettelegging, og at muntlig samtykke til søknad om individuell tilrettelegging skal skriftliggjøres i referat som skal oversendes til foreldre etter møtet. Som nevnt tidligere i dette kapittelet fremgår det også på kommunens nettsider at foreldre skal samtykke til innsending av søknad, og det skal i søknaden om individuell tilrettelegging fylles ut opplysninger om foresatte og hakes av for at foresatte er innforstått med at søknad sendes og at foresatt er søker.⁸² Alle styrerne som er intervjuet, både i private og kommunale barnehager, viser at barnehagen sikrer at foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne inkluderes i arbeidet med søknaden om individuell tilrettelegging for barnet.

7.3.2 Vurdering

Basert på undersøkelsen som er gjennomført, vurderer Deloitte at barnehagene i kommunen arbeider aktivt med å sikre et tilrettelagt tilbud til barn med nedsatt funksjonsevne, men at det er noen forbedringspunkt som ytterligere kan legge til rette for dette arbeidet. Undersøkelsen viser blant annet at kommunen informerer godt om individuell tilrettelegging på kommunens nettsider og i dialog mellom den enkelte saksbehandler og barnehagestyrer, men at det ikke jevnlig blir informert om tilskudd for individuell tilrettelegging på styrersamlinger (siste informasjon ble gitt for to år siden) og at det har variert på tvers av byområdene i hvilken grad man har fått informasjon om dette på de lokale styrersamlingene. Videre viser undersøkelsen at barnehagene etterlyser mer kompetanse og opplæring når det gjelder eksempelvis diagnoser man ikke har erfaring med i barnehagen, men samtidig har ikke barnehagene kjennskap til at man kan søke om tilskudd til for eksempel opplæring av ansatte som et tiltak for individuell tilrettelegging i barnehagen. Deloitte mener at kommunen bør vurdere tiltak for å sikre at alle barnehagene har tilstrekkelig informasjon på dette området.

Undersøkelsen viser videre at barnehagene, på samme måte som ved språkopplæring for minoritetsspråklige barn, også møter utfordringer knyttet til fravær av ansatte og dermed forutsigbarhet i den individuelle tilretteleggingen for barn med nedsatt funksjonsevne. Deloitte vil igjen påpeke at barnehagene skal sikre at det er tilstrekkelig bemanning, og at dette blant annet må vurderes ut fra barnegruppens størrelse og barnas behov.

Deloitte vil understreke at barnehagene skal dokumentere at barn med enkeltvedtak på individuell tilrettelegging i barnehagen faktisk får timene de har vedtak på. Som vist i avsnitt 5.3.2 i rapporten, er det per i dag ikke praksis for at barnehagene rapporterer til Etat for tilrettelagt oppvekst på enkeltvedtak om individuell tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne barnehagene, med mindre man søker om å videreføre tiltaket. Undersøkelsen viser videre at det heller ikke ellers er etablert system og rutiner for å sikre at de kommunale barnehagene dokumenterer at barn har mottatt individuell tilrettelegging i henhold til vedtak om dette.

⁸¹ Bergen kommune. EFB – Samarbeid med hjemmet. BkKvalitet. Revisjonsnummer 1.3. Godkjent 28.10.2024.

⁸² Bergen kommune. Søknad om individuell tilrettelegging i barnehage for barn med nedsatt funksjonsevne.

8 Konklusjon og anbefalinger

Den gjennomførte forvaltningsrevisjonen av kvalitet i barnehager i Bergen kommune viser at kommunen på flere av de undersøkte områdene har etablert systemer og rutiner som i hovedsak fungerer tilfredsstillende, men det er også identifisert noen svakheter som krever forbedring for å sikre enhetlig praksis og god internkontroll.

Revisjonen viser at det er forskjeller i kommunens kostnader for kommunale og ikke-kommunale barnehager. Dette er på bakgrunn av at selve kostnadsstrukturen ulik og at det er forskjell i antall kommunale og ikke-kommunale barnehager. Revisjonen viser at kommunen har tilfredsstillende system og rutiner for tildeling av driftstilskudd til private barnehager. Ansvarsfordelingen er tydelig, og rutinene er i stor grad formaliserte.

Undersøkelsen viser at det i all hovedsak er etablert tilfredsstillende system og rutiner for både tildeling av tilskudd for språkutvikling til minoritetsspråklige barn og tilskudd til barnehager for individuell tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne. Undersøkelsen avdekker imidlertid noen forbedringspunkter, og disse er spesielt knyttet til tilskudd for individuell tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne. Revisjonen peker på risiko knyttet til personavhengighet i kvalitetssikringen, manglende enhetlig praksis på tvers av byområdene, og fravær av systematiske risikovurderinger og oppfølging av hvordan tilskuddsmidlene faktisk benyttes. Dette utgjør en svakhet i kommunens internkontroll på dette området. Deloitte understreker at barnehagene skal dokumentere at barn med enkeltvedtak på individuell tilrettelegging i barnehagen faktisk får timene de har vedtak på. Videre er rutinene for tildeling av støttetiltak fra migrasjonspedagogisk fagteam for barnehager med minoritetsspråklige barn i liten grad formaliserte, noe som skaper en risiko for manglende prioritering og ulik praksis i en tid med økende pågang og reduserte ressurser.

Undersøkelsen viser at barnehagene i kommunen arbeider aktivt og godt med både individuell tilrettelegging og språkutvikling for minoritetsspråklige barn, men det blir samtidig påpekt utfordringer knyttet til ressurser, forutsigbarhet og kompetanse. Deloitte understreker at barnehagene skal sikre at det er tilstrekkelig bemanning, og at dette blant annet må vurderes ut fra barnegruppens størrelse og barnas behov. Undersøkelsen indikerer også at barnehagene ikke har tilstrekkelig kjennskap til blant annet hvilke tiltak man kan søke om gjennom tilskudd for individuell tilrettelegging.

Deloitte merker seg at den nylig iverksatte omorganiseringen av det spesialpedagogiske feltet har som mål å adressere flere av de identifiserte svakhetene, spesielt for å sikre en mer ensartet praksis overfor kommunale og ikke-kommunale barnehager på tvers av byområder i Bergen kommune.

På bakgrunn av revisjonens funn anbefales Bergen kommune å iverksette følgende tiltak:

1. Styrke internkontrollen for arbeid med tilskudd til individuell tilrettelegging:

- a) Redusere personavhengighet ved å etablere et system der kvalitetssikring av vedtak utføres av flere personer.
- b) Etablere rutiner for oppfølging og kontroll av at tilskuddsmidlene benyttes i tråd med formålet. Dette kan eksempelvis inkludere stikkprøvekontroller, sluttrapportering på effekt, eller erfaringsmøter med barnehagene.

- c) Gjennomføre risikovurderinger for Etat for tilrettelagt oppveksts arbeid med tilskuddsordningen for å identifisere, forebygge og håndtere risiko.

2. Sikre enhetlig og formalisert praksis:

- a) Ferdigstille og implementere veilederen for saksbehandling etter barnehageloven § 37 for å sikre en felles forståelse og enhetlig praksis.
- b) Utarbeide tydelige kriterier og retningslinjer for vurdering og prioritering av henvendelser om støttetiltak fra migrasjonspedagogisk fagteam. Dette vil bidra til å sikre en mer forutsigbar og rettferdig tildeling i en situasjon med økende behov og begrensede ressurser.
- c) Sørge for at den nye, oppdaterte fagplanen for migrasjonspedagogisk arbeid blir ferdigstilt og kommunisert i organisasjonen.

3. Forbedre informasjonsflyt og kompetansestøtte til barnehagene:

- a) Etablere faste rutiner for å jevnlig informere alle barnehager (både kommunale og private) om tilskudd til individuell tilrettelegging for barn i barnehagen og støttetiltak for barnehager med minoritetsspråklige barn.

4. Sikre at det dokumenteres at barn med enkeltvedtak på individuell tilrettelegging i barnehagene får timene de har vedtak

Vedlegg 1: Høringsuttalelse

BERGEN
KOMMUNE

BYRÅDSAVDELING FOR BARNEHAGE OG SKOLE
Seksjon for strategi, utvikling og utredning (SUU)

DELOITTE AS
Postboks 221 Sentrum
0103 OSLO

Vår referanse: 2025/239181-12
Saksbehandler: Laila Revheim Samset
Dato: 22. april 2026
Deres ref.:

Unntatt offentlighet: [Klikk her for å skrive inn tekst.](#)

Høringsuttalelse fra Byrådsavdeling for barnehage og skole til forvaltningsrevisjon av kvalitet i barnehager i Bergen kommune

Byrådsavdeling for barnehage og skole takker for muligheten til å komme med innspill til rapportutkastet til forvaltningsrevisjon av kvalitet i barnehager i Bergen. Rapporten er godt strukturert og framstiller ulike problemstillinger knyttet til kvalitet på en balansert måte.

Det framkommer av rapportens konklusjon at Bergen kommune på flere av de undersøkte områdene har etablert systemer og rutiner som i hovedsak fungerer tilfredsstillende. På bakgrunn av undersøkelsene påpeker revisor likevel noen svakheter der Bergen kommune har potensiale for forbedring. Bergen kommune støtter de anbefalte tiltakene i rapporten og ser at de vil kunne styrke kvaliteten i barnehagene i Bergen.

Jeg vil innledningsvis peke på at Bergen kommune i løpet av revisjonsperioden gjennomførte en stor omorganisering av det spesialpedagogiske feltet i Bergen kommune, som ble iverksatt fra 1. januar 2026. Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) er nå samlet i Etat for tilrettelagt oppvekst, og fagsentrene er organisert i Etat for tilrettelagt oppvekst som ressurscenter. For de ansatte fører omorganiseringen til at flere får arbeidssted ute i barnehagene, mens ansatte med byomfattende ansvarsområder nå er samlet i en egen avdeling i ressurscenteret. Bergen kommune har stor tiltro til at organisasjonsendringen vil ha positiv effekt på spesialpedagogiske tjenester til barn og unge, men at det kan ta tid før en ser full effekt. Jeg er glad for at revisor viser til at omorganiseringen av det spesialpedagogiske feltet vil kunne adressere flere av de identifiserte svakhetene, som å sikre en mer ensartet praksis overfor kommunale og ikke-kommunale barnehager på tvers av byområder i Bergen kommune.

Når det gjelder tildeling av tilskudd til private barnehager i kommunen er jeg fornøyd med at rapporten peker på at Bergen kommune har etablert et system med en tydelig ansvarsfordeling og arbeidsdeling av ulike oppgaver. Det er barnehagemyndigheten som har ansvaret for å samle inn barnetall fra de private barnehagene, mens Økonomiseksjonen bruker disse dataene til å beregne og utbetale tilskuddet. Videre peker revisor på at Bergen kommune har etablert rutiner og retningslinjer som ikke bare oppfyller lovens minstekrav, men som også inkluderer lokale tilpasninger og tekniske løsninger for å øke presisjonen og redusere risikoen for feil. Rapporten slår fast at rutinene fremstår som fullt ut dekkende for å sikre en korrekt, forutsigbar og likeverdig forvaltning av tilskuddsmidlene, i tråd med relevante lov- og forskriftskrav på området.

Jeg vil komme med en utdyping til rapportens vurderinger av kommunens beregning av tilskuddssatser til private barnehager. Ettersom Bergen kommune har betydelig flere private enn kommunale barnehager utgjør de totale tilskuddene til private barnehager derfor den største andelen av kommunens samlede barnehageutgifter. I tråd med regelverket baserer kommunen tilskuddet til de private barnehagene på kommunens driftskostnader i kommunale

Postadresse:
Postboks 7700, 5020 BERGEN
Kontoradresse:
Rådhusgaten 10

Telefon:
E-post: barnehage.skole@bergen.kommune.no
Internett: www.bergen.kommune.no

barnehager to år tidligere. Samtidig korrigeres det for pris- og lønnsvekst ved å indeksjustere tilskuddet til de private barnehagene fra regnskapsåret til tilskuddsåret. Et forhold som det blir korrigert for i satsen er pensjon. Her benyttes et påslag for pensjon og arbeidsgiveravgift av pensjon i stedet for de reelle pensjonskostnadene i satsberegningen. Dette gjøres fordi de private barnehagenes pensjonskostnader er lavere enn i de kommunale barnehagene. At det benyttes to år gamle tall medfører at økte tildelinger først vil komme private barnehager til gode to år senere. På samme måte vil en innstramming først påvirke de private barnehagene to år senere. Vi spilte dette inn i verifiseringen, men slik jeg ser det så kommer det ikke helt tydelig fram i rapporten. Avslutningsvis vil jeg bemerke at regelverket på området endres fra tilskuddsåret 2027 og at Bergen kommune i den forbindelse samarbeider med KS og andre storbyer om blant annet beregningsmaler.

Jeg vil i det videre trekke fram og kommentere de områdene der rapporten anbefaler at Bergen kommune setter inn tiltak. Revisor trekker særlig fram disse fire punktene:

- Anbefaling om å styrke internkontrollen for arbeid med tilskudd til individuell tilrettelegging
- Anbefaling om å sikre mer enhetlig og formalisert praksis
- Anbefaling om forbedret informasjonsflyt og kompetansestøtte til barnehagene
- Anbefaling om å sikre at det dokumenteres at barn med enkeltvedtak på individuell tilrettelegging i barnehagene får timene de har vedtak på

Rapporten peker på et behov for å styrke internkontrollen for arbeid med tilskudd til individuell tilrettelegging. Selv om Bergen kommune har etablert tilfredsstillende system og rutiner for tildeling av tilskudd både til barnehager for individuell tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne og tildeling av tilskudd for språkutvikling til minoritetsspråklige barn, så er vi enig med revisor i at kommunen her har noen forbedringspunkter.

Revisor mener det er behov for mer systematisk risikovurdering av hvordan kommunens utbetalinger av tilskudd til barnehagene til individuell tilrettelegging faktisk benyttes. Med så betydelige utbetalinger pekes det på at Bergen kommune bør ha enda bedre kontrollsystem. Det trekkes fram at fakturakontroll ikke er nok. Bergen kommune vil arbeide videre med risikovurderinger på dette området framover.

Rapporten understreker at barnehagene skal dokumentere at barn med enkeltvedtak på individuell tilrettelegging i barnehagen faktisk får timene de har vedtak på. Videre peker rapporten på at rutinene for tildeling av støttetiltak fra migrasjonspedagogisk fagteam for barnehager med minoritetsspråklige barn i liten grad er formaliserte. Dette kan utgjøre en risiko for manglende prioritering og ulik praksis i en tid med økende pågang og reduserte ressurser. Undersøkelsen indikerer også at barnehagene ikke har tilstrekkelig kjennskap til blant annet hvilke tiltak man kan søke om gjennom tilskudd for individuell tilrettelegging.

Når det gjelder enhetlig og formalisert praksis i behandling av søknader om tilskudd på området kommenterer rapporten Bergen kommunes prosess med å utarbeide en veileder for arbeidet med saksbehandling etter § 37 i barnehageloven. Jeg vil bemerke at ansvaret for å fatte vedtak er formelt og tydelig plassert hos Etat for tilrettelagt oppvekst, og at det er grunn til å anta at omorganiseringen av det spesialpedagogiske feltet der hele PPT er samlet og det er etablert et nytt ressurscenter i den nye etat for tilrettelagt oppvekst vil gi en mer ensartet praksis.

Revisor peker på viktigheten av god informasjonsflyt og kompetansestøtte til barnehager med minoritetsspråklige barn. Når det gjelder arbeidet med støttetiltak og tilskudd for barnehager med høy andel minoritetsspråklige barn er jeg fornøyd med at revisor her peker på at Bergen kommune her har klar fordeling av roller, myndighet og oppgaver. Det er etablert en tydelig og formalisert prosess for hvordan barnehagene som kvalifiserer for tilskudd på bakgrunn av andel minoritetsspråklige barn i barnehagen, kan anmode kommunen om tilskudd; dette gjennom en egen tilskuddsportal hvor det er etablert rollefordeling for saksbehandlere. At den strategiske fagplanen for migrasjonspedagogisk

arbeid i barnehagen ikke var helt oppdatert på revisjonspunktet skyldes at Bergen kommune da var i prosess med å flytte ansvaret for det migrasjonspedagogiske feltet ble fra Etat for barnehage til Etat for tilrettelagt oppvekst.

Til sist peker rapporten på at Bergen kommune per i dag ikke har nedfelt en tilfredsstillende praksis på at barnehagene rapporterer til Etat for tilrettelagt oppvekst på enkeltvedtak om individuell tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagene, med mindre man søker om å videreføre tiltak. Revisor mener dette er en svakhet og etterspør hvordan Bergen kommune bedre kan sikre dette. Bergen kommune vil følge opp dette området.

Med hilsen
Byråd for barnehage og skole

Charlotte Spurkeland - fagbyråd

Dokumentet er godkjent elektronisk. Kopi til: [Klikk her for å skrive inn tekst.](#)

Vedlegg 2: Revisjonskriterier

Innledning

Revisjonskriteriene er de normer og krav som stilles til kommunens virksomhet på det området som er gjenstand for en forvaltningsrevisjon, og danner grunnlaget for revisjonens vurderinger. Revisjonskriteriene er hentet fra og utledet av autoritative kilder, rettsregler, politiske vedtak og fastsatte retningslinjer i tråd med standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001).

Kvalitet i barnehager

Likebehandling av private barnehager som mottar tilskudd med kommunale barnehager⁸³

Ifølge barnehageloven § 19 kan kommunen gi tilskudd til godkjente private barnehager. Det er et krav i loven om at kommunen skal behandle private barnehager som mottar tilskudd, likeverdig med kommunale barnehager.

Etter § 3 i forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager, skal kommunen gi driftstilskudd til private barnehager per heltidsplass. Driftstilskuddet skal beregnes ut fra gjennomsnittlige ordinære driftsutgifter per heltidsplass i tilsvarende kommunale ordinære barnehager, fratrasket administrasjonsutgifter, pensjonsutgifter og arbeidsgiveravgift på pensjonsutgifter. Grunnlaget for beregningen er kommuneregnskapet fra to år før tilskuddsåret. Kommunen skal gi påslag for pensjons- og administrasjonsutgifter, og forskriften tydeliggjør i §§ 4-5 hva som er retningslinjene for utregning av påslagene.

Etter barnehagelovens § 23 skal private barnehager kun bruke tilskudd fra kommunen til å dekke kostnader som direkte gjelder godkjent drift av barnehagen, og skal kunne dokumentere at offentlig tilskudd og foreldrebetaling er brukt i samsvar med paragrafen.

Utdanningsdirektoratet (Udir) har fra 2022 overtatt ansvaret fra kommunene for det økonomiske tilsynet med private barnehager. Udir kontrollerer at de private barnehagene følger kravene til bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling, slik at midlene kommer barna i barnehagen til gode.

Barnehageloven § 56 sier at Utdanningsdirektoratet skal føre tilsyn med at de private barnehagene drives i samsvar med følgende bestemmelser:

- barnehageloven kapittel V med forskrifter (krav til bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling i private barnehager)
- barnehageloven § 9 om internkontroll for å sikre at kravene i kapittel V med forskrifter følges
- i tillegg sier barnehageloven § 13 at Utdanningsdirektoratet skal veilede kommuner og barnehager om barnehageloven kapittel V med forskrifter.

Internkontroll

I henhold til kommuneloven § 25-1 skal kommuner og fylkeskommuner ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren i

⁸³ Det er i 2025 blant annet vedtatt endringer i barnehagelovens bestemmelser om tilskudd til private barnehager (§§ 19 – 19 c.), men disse endringene trer ikke i kraft før august 2026.

kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for internkontrollen. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Kommunen skal blant annet

- utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering.
- ha nødvendige rutiner og prosedyrer.
- dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig. (jf. kommuneloven § 25-1)

Tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne

§ 37 i barnehageloven slår fast at kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud:

§ 37. Barn med nedsatt funksjonsevne

Kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Plikten til tilrettelegging omfatter ikke tiltak som innebærer en uforholdsmessig byrde for kommunen. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.

Kommunen fatter vedtak om tilrettelegging av barnehagetilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne.

Nedsatt funksjonsevne er definert som «tap av, skade på eller avvik i en av kroppens psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner». Det fremkommer av forarbeidene til diskriminerings- og tilgjengelighetsloven at begrepet omfatter fysiske, psykiske og kognitive funksjoner.⁸⁴ Noen eksempler på hva som vil omfattes er nedsatt syn eller hørsel, nedsatt bevegelsesfunksjon, hjertesykdommer, lungesykdommer og diagnoser innenfor autismespekteret. Nedsatt kognitiv funksjonsevne, som innebærer redusert evne til mentale prosesser som språk, hukommelse, informasjonsbearbeidelse, problemløsning og ervervelse av kunnskap og erfaringer, er også omfattet.⁸⁵

Det er ikke noe krav til varighet eller alvorlighetsgrad, men det er forutsatt at det gjøres en avgrensning mot forbigående eller bagatellmessige forhold som ikke påvirker funksjonsevnen i særlig grad. Tilretteleggingsplikten avgrenses derfor mot tilfeller som er av forbigående art, for eksempel et benbrudd. Hvor varig funksjonsnedsettelsen må være er ikke klart. At et barn må bruke rullestol i en måned på grunn av et benbrudd vil imidlertid ikke medføre at barnet har nedsatt funksjonsevne. Hvis benbruddet medfører komplikasjoner som gjør at barnet blir bevegelseshemmet over en lang periode, vil dette derimot kunne anses som nedsatt funksjonsevne.⁸⁶

Om barnet har nedsatt funksjonsevne må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, og barnets funksjonsnivå må ses opp mot den enkelte situasjon barnet befinner seg i. Både barnehagen og kommunen har et ansvar for å vurdere om barnet på grunn av funksjonsnedsettelsen har et reelt behov for tilrettelegging i barnehagen.⁸⁷

⁸⁴ Utdanningsdirektoratet. *Rett til tilrettelagt barnehagetilbud*. 6.6.2018.

⁸⁵ Utdanningsdirektoratet. *Rett til tilrettelagt barnehagetilbud*. 6.6.2018.

⁸⁶ Utdanningsdirektoratet. *Rett til tilrettelagt barnehagetilbud*. 6.6.2018.

⁸⁷ Utdanningsdirektoratet. Hvem har ansvaret for å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med nedsatt funksjonsevne? 6.6.2018.

Kommunen som barnehageeier, og private barnehageeiere, har et ansvar for at barn med nedsatt funksjonsevne får et barnehagetilbud som er i tråd med loven, men det er barnehagen sitt ansvar å tilpasse tilbudet ut ifra barnets funksjonsnivå, etter barnehageloven § 2 tredje ledd.⁸⁸ Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. Tilretteleggingen skal vurderes underveis og justeres i tråd med barnets behov og utvikling. Inkludering i barnehagen handler også om tilrettelegging for sosial deltakelse.⁸⁹ Kommunens plikt til å tilrettelegge barnehagetilbudet gjelder der hvor tilretteleggingsbehovet er større enn det barnehagen kan gjøre innenfor det ordinære barnehagetilbudet.⁹⁰

Udir viser til at tilrettelegging kan være endring av bygg for å tilpasse barnets behov eller støtte til utstyr som barnet trenger for å dra nytte av barnehagetilbudet. Tilrettelegging kan også være ekstra bemanning, opplæring av ansatte eller andre tiltak som er nødvendige.⁹¹

Udir viser til at barnets behov må vurderes konkret i hver enkelt sak. Det må vurderes hvilken situasjon barnet er i, og hvilken nytte tiltaket vil ha for barnet. De konkrete tilretteleggingstiltakene skal være hensiktsmessige, for å imøtekomme behovene barnet har. Dersom egnet individuell tilrettelegging kan foretas på ulike måter, er utgangspunktet at kommunen kan velge blant ulike effektive tilretteleggingstiltak. Dette skal imidlertid skje i samråd med barnets foreldre. Barnets beste skal legges til grunn i vurderingen. Kommunen skal i størst mulig grad fremme inkludering og unngå segregering av barn med nedsatt funksjonsevne.⁹² Det er ikke krav om sakkyndig vurdering i saker der barnet har behov for tilrettelegging av barnehagetilbudet etter barnehageloven § 37, men det kan likevel være grunn til å innhente sakkyndig uttalelser fra eksempelvis helsetjenesten.⁹³

Barnehagen skal legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring. Barnehagen skal begrunne sine vurderinger overfor foreldrene og ta hensyn til foreldrenes synspunkter. Samarbeidet skal sikre at foreldrene får medvirke til den individuelle tilretteleggingen av tilbudet.⁹⁴

Frem til overgangen til rammefinansiering i 2011, var det etablert et statlig øremerket tilskudd til barn med nedsatt funksjonsevne. Tilskuddet ble fordelt til kommunene, og barnehagene kunne søke om tilskudd fra kommunen. Tilskuddet er nå avviklet og kommunene er ikke pliktige til å ha noen form for søknadsordning. Kommuner som ønsker det, kan ha en ordning hvor det søkes om tilskudd til tilrettelegging i barnehagene.

Minoritetsspråklige barn

Ifølge veileder fra Udir⁹⁵ er minoritetsspråklige barn i henhold til tilskuddsordningen definert som barn med en annen språkbakgrunn enn norsk, med unntak av barn som har samisk,

⁸⁸Utdanningsdirektoratet. Hvem har ansvaret for å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med nedsatt funksjonsevne? 6.6.2018.

⁸⁹Kunnskapsdepartementet. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Sist endret 19.03.2021.

⁹⁰Utdanningsdirektoratet. Hvem har ansvaret for å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med nedsatt funksjonsevne? 6.6.2018.

⁹¹Utdanningsdirektoratet. Hva kan tilretteleggingen gå ut på? 6.6.2018. <https://www.udir.no/utdanningslopet/barnehage/tilrettelegging-av-barnehagetilbudet-for-barn-med-nedsatt-funksjonsevne/hva-kan-tilretteleggingen-ga-ut-pa/>

⁹²Utdanningsdirektoratet. Hva kan tilretteleggingen gå ut på? 6.6.2018.

⁹³ Utdanningsdirektoratet. Tilrettelegge barnehagetilbudet – nedsatt funksjonsevne. Sakkyndig vurdering eller annen dokumentasjon. Sist endret 06.06.2018

⁹⁴ Kunnskapsdepartementet. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Sist endret 19.03.2021.

⁹⁵ Utdanningsdirektoratet. Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage. Udir.no. Sist endret 07.03.2023.

svensk, dansk eller engelsk som morsmål. Begge foreldrene/de foresatte til barnet må også ha et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk. Barnehager kan søke om tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn.⁹⁶

Udir gir tilskuddet til kommuner basert på antall minoritetsspråklige barn som går i barnehage. Tildeling av midler beregnes av Utdanningsdirektoratet, og kommunen skal derfor ikke sende inn søknad om tilskudd. Kommunene som oppfyller begge kriteriene som vist under har rett på tilskudd:

- andel minoritetsspråklige barn i barnehage må være minst 10 prosent.
- antall minoritetsspråklige barn i barnehage må være 50 eller mer.

Minoritetsspråklige barn både i kommunale og private ordinære barnehager inngår i andel- og antallsberegningene. Kommuner som mottar tilskudd, plikter å informere private barnehageeiere om tilskuddsordningen. Kommunen disponerer og eventuelt fordeler tilskuddet for å oppnå best mulig styrking av den norskspråklige utviklingen for de minoritetsspråklige barna i barnehagene i kommunen. Søknaden fra barnehagen må vise hvilke behov barnehagen har for ekstra ressurser for å tilrettelegge for språkstimulering av barn med minoritetsspråklig bakgrunn.⁹⁷

I henhold til Bergen kommune sin strategiske fagplan for migrasjonspedagogisk arbeid⁹⁸, skal kommunen legge til rette for, og gjennomføre tiltak som sikrer at minoritetsspråklige barn i kommunen har et godt barnehagetilbud. Under dette:

- ha gode støtteordninger til barnehager med minoritetsspråklige barn.
- etablere tverretatlige og tverrfaglige samarbeidsfora som støtteapparat for barnehagene med minoritetsspråklige barn.
- utarbeide informasjonsmaterieil til barnehager med minoritetsspråklige barn og familier.

Etter barnehageloven § 1 skal barnehagene ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling - i samarbeid og forståelse med hjemmet. Barnehagene skal også ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur, i henhold til barnehageloven § 2. I rammeplanen for barnehagen står det at personalet skal bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen.⁹⁹ Udir viser til at for å oppnå dette kan det være lurt å starte med å skaffe seg en oversikt over hvilke språklige ressurser personalgruppen har, og hvordan barnehagen kan utnytte disse på best mulig måte for at barna skal være omgitt av et godt språkmiljø.¹⁰⁰

Barnehagen skal også ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene i henhold til barnehageloven § 1 og § 4. Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene. Barnehager skal, som offentlige organer, bruke tolk i henhold til kravene i tolkeloven.

⁹⁶ Utdanningsdirektoratet. Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage. Udir.no. Sist endret 07.03.2023.

⁹⁷ Utdanningsdirektoratet. Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage. Udir.no. Sist endret 07.03.2023.

⁹⁸ Bergen kommune. *Strategisk fagplan-Migrasjonspedagogisk arbeid i barnehagen*. Ikke datert.

⁹⁹ Kunnskapsdepartementet. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Sist endret 19.03.2021.

¹⁰⁰ Utdanningsdirektoratet. Flerspråklige barn i barnehagen. 30.11.2023.

Det er ingen spesielle krav til rapportering knyttet til tilskuddet til tiltak for å bedre språkforståelse blant minoritetsspråklige barn, utover årlig rapportering til Udir i systemet Basil.^{101 102}

I statsbudsjettet for 2026 er det vedtatt at tilskuddsordningen skal fases over i en tverrsektoriell tilskuddsordning for forebyggende tiltak for barn og unge. Innfasingen skal skje over tre år (2026–2028). Med bakgrunn i dette vil budsjettet for ordningen bli redusert med ca. 75 mill. kroner hvert av disse tre årene. Budsjettet i 2026 er ca. 150 mill. kroner, mot ca. 226 mill. kroner i 2025. Den tverrsektorielle ordningen skal forvaltes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, i samarbeid med Helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.¹⁰³

¹⁰¹ Basil er Utdanningsdirektoratets innrapporteringssystem for barnehager. Alle barnehager skal levere årsmeldingsskjema. Private barnehager skal i tillegg levere regnskapsskjema. Udir.no

¹⁰² Utdanningsdirektoratet. Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage. Udir.no. Sist endret 07.03.2023.

¹⁰³ Utdanningsdirektoratet. Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage. Udir.no. Sist endret 07.03.2023.

Vedlegg 3: Sentrale dokumenter og litteratur

Lov og forskrift

- Kommunal- og distriktsdepartementet. Lov om kommunar og fylkeskommunar (kommunelova). LOV-201806-22-83.
- Kunnskapsdepartementet. Lov om barnehager (barnehageloven). LOV-2005-06-17-64.
- Justis- og beredskapsdepartementet. Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). LOV-1967-02-10.
- Kunnskapsdepartementet. Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager. FOR-2015-10-09-1166.

Forarbeider, rundskriv, veiledere mv.

- Utdanningsdirektoratet. *Tilrettelegge barnehagetilbudet- nedsatt funksjonsevne*. Veileder. Sist endret 06.06.2018.
- Utdanningsdirektoratet. *Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage*. Veileder. Sist endret 06.01.2026.
- Bergen kommune. *Veileder for produksjon av vedtak om tilskudd til private barnehager - digital medarbeider*. Veileder. Sist endret 07.05.2025.
- Bergen kommune. *Veileder for saksbehandling etter § 37 i barnehageloven. BkkKvalitet. Revisjon 1.0*. Veileder. Påbegynt 16.03.2023. Under utforming.
- KS/PBL. *Veileder for beregning av tilskudd til private barnehager*. Veileder. Oppdatert versjon 15.08.2025.

Dokumenter fra kommunen

- Bergen kommune. *Migrasjonspedagogisk arbeid i barnehagen: Strategisk fagplan for det migrasjonspedagogiske arbeidet i Bergen kommune 2021-2024*. Strategiplan. Uten dato.
- Bergen kommune. *Rutine for beregning av tilskuddssats til private barnehager*. 12.05.2025.
- Bergen kommune. *Forvaltningsrevisjon – svar på spørsmål til seksjon økonomi*. Ikke datert.
- Bergen kommune. *Årsoppdrag for 2025 for Etat for spesialpedagogiske tjenester*. 31.01.2025.
- Bergen kommune. *Årsoppdrag for 2026 for Etat for tilrettelagt oppvekst*. 04.02.2026.
- Bergen kommune. *Faktureringsrutiner og informasjon som sendes ut til private og kommunale barnehager*. Ikke datert.
- Bergen kommune. *Individuell tilrettelegging i barnehagen for barn med nedsatt funksjonsevne*. 20.01.2026.
- Bergen kommune. *ESPT. Prosedyre for forvaltning av § 37 i barnehageloven. BkkKvalitet. Revisjonsnummer 1.2*. Gyldig fra 23.09.2025.
- Bergen kommune. *Saksgang barnehageloven § 37. BkkKvalitet. Revisjonsnummer 1.0*. Gyldig fra 23.10.2023.
- Bergen kommune. *ESPT. Prosedyre for behandling av klager på enkeltvedtak. Revisjonsnummer 1.0*. Gyldig fra 05.06.2024

- Bergen kommune. *Forvaltningsrevisjon 2025*. Ikke datert.
- Bergen kommune. *Vurdering av barnets beste på systemnivå*. Risikovurdering. Ikke datert.
- Bergen kommune. *Rapport: Kompetanse og støtteordninger til barnehager med minoritetsspråklige barn i perioden 2021-2024*. Oktober 2024.
- Bergen kommune. *Rapport - migrasjonspedagogisk arbeid 2021-2024*. Oktober 2024.
- Bergen kommune. *Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Strategi. 27.01.2021.
- Bergen kommune. *Sammen for kvalitet – lek og medvirkning - Kvalitetsutviklingsplan for bergensbarnehagen*. Utviklingsplan. 17.12.2024.
- Bergen kommune. *Individuell tilrettelegging i barnehagen for barn med nedsatt funksjonsevne*. 19. februar, 2025.
- Bergen kommune. *Årsmelding 2024*. 2024.
- Bergen kommune. *Handlings- og økonomiplan 2026-2029*. Vedtatt 17. 12. 2025.
- Bergen kommune. *Delegasjon av fullmakter fra kommunaldirektøren til seksjonssjefene i Byrådsavdeling for barnehage og skole*.

Andre kilder

- Kunnskapsdepartementet. *Hvem har ansvar for hva i barnehagesektoren*. 03.12.2025.

Deloitte AS and Deloitte Advokatfirma AS are the Norwegian affiliates of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee (“DTTL”). DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL and Deloitte NSE LLP do not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about to learn more about our global network of member firms.

Deloitte Norway conducts business through two legally separate and independent limited liability companies; Deloitte AS, providing audit, consulting, financial advisory and risk management services, and Deloitte Advokatfirma AS, providing tax and legal services.

Deloitte provides leading professional services to nearly 90% of the Fortune Global 500® and thousands of private companies. Our people deliver measurable and lasting results that help reinforce public trust in capital markets and enable clients to transform and thrive. Building on its 180-year history, Deloitte spans more than 150 countries and territories. Learn how Deloitte’s approximately 460,000 people worldwide make an impact that matters at www.deloitte.com